

Beteg vallásosság, egészséges keresztyénség

ÍRTA
CSIA LAJOS

Százsorszép Kiadó és Nyomda Kft.
Budapest 2004.

**Ezt a könyvet Csia Lajos 1956-ban írta,
de nyomtatásban most jelenik meg először**

© Csia Lajos

ISBN: 963 7673 47 4

**Kiadja a Szászorszép Kiadó és Nyomda Kft.
1096 Budapest Haller u. 76
Tel.: 455-90-80, Fax:455-90-81
E-mail: nyomda@szaszorszep.axelero.net
Felelős kiadó: Vas Ágota ügyvezető igazgató
Készült a Szászorszép Kft. nyomdájában
Felelős vezető: Sándor Gábor cégvezető**

BETEG VALLÁSOSSÁG, EGÉSZSÉGES KERESZTYÉNSÉG

Hogy vallásosságot és keresztyénséget szembeállítok egymással, annak oka az, hogy az igazi keresztyénség egészséget is jelent. A keresztyénség nem a vallások közül egy, *hanem egyetlen és minden mást kizáró út, amelyen Istenhez lehet jutni.* A vallások emberi kitalálások, melyekkel az isteni kijelentést helyettesíteni vagy kipótolni próbálták azok az emberek, akik a kijelentést vagy nem ismerték, vagy nekik megfelelőbbel kipótolni akarták. Azok vallásosságát, akik nem ismerik a keresztyénséget és jobb híján ragaszkodnak emberi vallásosságukhoz, lehet becsülni. A tudatlanság becsületes mindaddig, *amíg az igazságot nem ismerjük.* Ha tovább ragaszkodunk hozzá, őszinteségünket veszítjük. Van egészséges tudatlanság. Ami nem őszinte, az mindig beteg és hamis. Vannak, akik keresztyénségükbe hamis vallásosságot kevernek, az igazság útjáról emberi utakra térnek. Ezek betegek. Ha tudatosan csinálják ezt a keverést, *akkor csalók.* Ha tudatlanul, *akkor becsapottak,* de mindenképp betegek.

Ezt a kis könyvet nem a csalókért, hanem a megcsaltakért írom. Szeretnék segítségükre lenni az igazság megtalálásában, melyet az Úr drágagyöngynek nevezett, vagy éppen mezőben elrejtett kincsnek. A hazugság atyja jár ebben a világban és hamisságokkal rakja tele a világot, az emberi gondolkodást. Mint a szoba pora a drachmát, úgy fődik el az emberi kitalálások az igazságot. Azért nevezi azt Krisztus elrejtett kincsnek. A szántó föld az emberi lélek (Máté 13,4); abban van elrejtve az igazság (Róm. 2, 14-15,26; 7,16); melyet a lélek, ha egész-

séges, a lelkiismeret megmutat. A lelkiismeret saját-
ságos egyensúlyozó készülék, mely egészséges lé-
lekben azonnal jelzést ad, ha a lélek Isten útjáról ha-
mis, hazug útra tér. Olyan a lelkiismeret, mint az
iránytű, melyet a körülötte lévő vasdarabok el is tér-
íthetnek a helyes iránytól. Sátán ezer álérdékkel, ha-
misított drágasággal rakja körül az emberi lelket,
hogy az egy igazi kincstől, a legdrágább gyöngytől el-
terelje annak figyelmét. A lélek iránytűje kimozdul a
helyes irányból és hamisat mutat. A Sátántól félreve-
zetett lélek nem mutatja a helyes irányt; a lélek bel-
ső hangjai meg vannak vesztegetve; ami az igazság
hangjának szól, az csalás. Ez a megcsaltság ereden-
dő bűn: az ember öntudatlan korától hamis benyo-
mások alatt él, első lépései már vétkesek, azaz a cél
elvetéséből származnak. Az egyház sincs mentesítve
a tévedés lehetősége alól. Nincs infallibilis ember,
azaz olyan, aki nem csalhatatlan. A legszentebbek-
nek hitt hitvallások tévedésekkel van tele. „Ecclesia
semper reformári debet!” Nem szabad soha
megrestülni abban, hogy az egyházat visszavezessük
az ősforráshoz, melyből előjött. Reformáló munkánk
azonban mindig részmunka marad, mert mi részem-
berek vagyunk és tudásunk résztudás (I. Kor. 13,9),
félhomály. Van azonban a szennytől homályos világ-
ban messze világító mécses: az Isten beszéde! Ez
csalhatatlan fényben mutatja az igazság útját, s
melyre jó ráfigyelnünk, mely égő szövétnekként mu-
tatja utunkat evilág zarándok útján, s az emberi szót
az örök Ige fényénél kell megvizsgáljunk, hogy he-
lyesen mutatja-e az utat (II. Péter 1,19).

Ennek az örök Igének fényénél szeretném meg-
vizsgálni a keresztyénségnek és a keresztyénséggel
összekevert vallásosságnak különböző alakjait,
ahogy azokkal találkozunk.

Ezek a betegségek alig vannak tudományosan fel-
dolgozva. Még állandó és mindenkitől ismert nevük
sincs, úgyhogy nekem magamnak kell a betegségnek
nevét is megállapítanom. Rendszerbe is alig vannak

foglalva, s így annak, aki velük foglalkozik, tapogatózva, kísérletezve kell előre haladnia. Embertani szempontból *testi*, *szellemi* és *lelki* eltévelyedéseket különböztethetünk meg, s a lélektani szempont szerint értelmi, hangulati és akarati eltévelyedéseket. Így a betegségek öt fajtájához jutunk. Természetes, hogy a betegségek rendszerint összetettek, vagyis egyszerre többféle eltévelyedést tartalmaznak. Mégis minden betegségnek van egy vezető tévedése s az üti bélyegét az egészre. A testiségből, vagy anyagiasságból folyó betegségeket a szellem okozza, mely az anyagot csaléteknek használja arra, hogy a lelket lefoglalja, telítse, s a külsőségek rabjává tegye.

AZ ANYAGIASSÁG BETEGSÉGEI

Az anyag, a test Isten teremtése és magában bajt, veszedelmet nem jelent. Veszélyessé akkor lesz, ha szellemi hatalmat tulajdonítunk neki, tehát ha varázsolunk vele. Sátán a nagy varázsló, de emberek is tudják használni az anyagi világot lelkek fogjul ejtésére. Sokan tervszerűen tévesztik meg embertársaikat azzal, hogy az anyagiasság bűvkörébe vonják és abban fogva tartják őket. Olyanok ezek, mint a horgászok; a hazugság szellem-horgán az anyag csalétek csupán; az anyagi szépséget, nagyságot, kéjt élvező emberek a halak, melyeket megfognak. Az anyagnak nincs maradandósága, nincs szellemi hatalma! Aki tehát az anyagin fogva marad, az elveszíti az élet örök voltát és valóságát.

LITURGIA BETEGSÉG

Liturgia alatt ma az ún. istentiszteleti rendet, az istentisztelet eszközeit és hatásait értjük. Görögül thréskaen, németül Gottesdienst, azaz Isten-szolgálat a neve. Már magának a fogalomnak a kialakulása betegség, mert Jakab 1,27 szerint Istent nem lehet elszigetelt énekléssel, imádkozással, igehirdetéssel, vagy szertartásokkal tisztelni vagy szolgálni, csak akkor, ha ezek a mindennapos életbe vannak beágyazva és azt készítik elő, azt mindenestül hatalmi körükbe vonják. Mégis az együttes imádkozásnak és beszédhallgatásnak ezt az alárendeltségét a vallási vezetők elhagyták és a keresztyén élet csúcspontját, célját csinálták belőle; varázslatszerű szent cselekményt, mely maga „tetszik Istennek”. Pedig az az Istentisztelet, melyet megtérés nem követ, utálat Isten szemében. Isten nevének hiábavaló felvétele, mely nem áldást hoz, hanem átkot a benne résztvevőre. Olyan a tettektől nem követett istentisztelet, mint a ráolvasás pogány bűne, mert ezzel mintegy kényszerítjük Istent arra, hogy hozzánk jóindulattal, kegyelemmel legyen. Fokozza ezt a hatást az úrvacsorának áldozatként való felfogása (sákramentum), mely a pogány sakramentum fogalmát hozta be a keresztyénségbe, ezt a kitalált és a Szentírástól teljesen idegen felfogást, hogy az úrvacsora kenyérének és borának elfogyasztása bűnbocsánatot hoz, vagy a keresztség vize hit nélkül is letörli a vétkeket. A keresztszülő nem hihet a csecsemő helyett; a szertartásnak pedig nincs szellemi ereje. Éppen ilyen babona azt hinni, hogy az olajjal való megkenés és az imádság elmondása meggyógyítja a beteget. *Isteni megbízás és személy szerint való elhívás nélkül a kézzátétel alkalmazása olyan bűn, amilyent Szkéva pap fiai követtek el, kiket az ördögös, mikor ördögeit ki akarták úzni, durván bántalmazott (Csel. 19,13–16).* Nemcsak a megcsontosodott és kiszáradt nagy egyházak gyakorlatában találkozunk

ilyen visszaéléssel, hanem tanúja voltam annak, hogy egy ún. szabadegyház felnőtt keresztelési ünnepélyén is a közönség soraiból hívták elő válogatás nélkül a kézrátevőket. Itt a testi szertartáson volt a hangsúly, a felnőtt-keresztyénségen, nem a szellem-közlésen. Mivel jobb az ilyen felnőtt-keresztyénség a gyermek-keresztségnél?

A liturgia-betegség abban a szellemi hatásban keresendő, melyet az ilyen istentiszteletek, vagy szertartások a hallgatókra és nézőkre tesznek. Az a benyomás támad a lelkekben, hogy az istentiszteletek résztvevői bizonyos szellemi hatáskörbe jutnak, őket kiemeli a földi, testi légkörből, holott ilyen hatásuk ezeknek a szertartásoknak nincs. A megilletődöttség vagy áhítatos hangulat ily szellemi hatást nem gyakorol. Mint minden más hangulat, ez is elrepül és nyoma sem igen marad. Tette való elszánás liturgikus hatásokra nem szokott történni! Ennek útja ugyanis az értelmén és nem a tartalom nélküli hangulaton át visz. Még a prédikációnak sincs ilyen tettet érlelő hatása, ha az csak a liturgia egy része, vagyis nem tanítás, nem meggyőzés. Ellenben az a beteltség, melyet a hangulat a lélekben kelt, sokszor akadályozza annak, hogy a szívben elhatározások ébredjenek. Sok fényes, ragyogó istentiszteletnek van megkötöző, foglyul ejtő hatása, mely egy téves gondolatkörhöz láncolja a lelket, mely gondolatkörnek szolgálatában áll az istentisztelet. Erkölcsei alkatunkat az istentisztelet nem befolyásolja, ha a gondolatok megújítását (metanoia) nem vonja maga után. A szép liturgia inkább kábítószert, mint gyógyszer és épp oly veszedelmes, mint betegnek az ópium.

MŰVÉSZ-VALLÁSOSSÁG

A művészet tárgya a szép. A szépet Isten teremtette; az ő derűs, szerető Szellemének a megnyilatkozása. A szép a kedély gyönyörűsége. A világban lévő szép a Teremtő kedélygazdagságának bizonyítéka. Az istenfélők legfőbb reménysége: meglátni a Királyt szépségében. Csak Sától megrontott kedélyek gyűlölködhetnek a szépet és hirdethetik, hogy a művészetnek nincs helye Isten szolgálatában. Az istenteleneknek ugyanis művészi alkotásaikból éppen a szép tűnik el; az istentelenek zenéje; festő és szobrászati alkotásaik, valamint építészete sivárrá, üressé, tartalmatlanná változik. Az istentiszteleteken tehát inkább van helye a szépnek, mint az istentelenek kultúrájában. De a szépnek nincs önálló szerepe a lélek nemesítésében. A szép a kedélyt mozdítja meg; a kedély az érzelmek világát foglalja magában; a szép által előidézett hatás tehát éppoly mulandó, mint az érzelmek hatása. *A művészet csak ráadás lehet, az értelmi és akaratú meggyőzés kísérője.* Ez az oka annak, hogy a művész, ha vallásosságának lényegét a művészet adja, csak pillanatok hatása alatt él, s amit művészetével által Istentől kap, annak nincs maradandó értéke. A művész-vallásosság tehát értéktelen, ha a gondolkodás és törekvés változását nem hozza gyümölcsül. Aki a művészet keltette vallásossággal beéri, könnyelművé lesz. Az ilyen vallásosság azokat is könnyelművé, felületessé teszi, akik művészi megnyilatkozásokból merítik vallásosságukat, Istenbenyomásukat. Ha a művészi hatás egyedül hat, veszedelmessé lehet. Az ún. bohémság az egyoldalú művészhatalom gyümölcse. Bohémságnak a művész-könnyelműséget nevezzük. Ez a könnyelműség a széppel való egyoldalú foglalkozásból származik. A szép gyönyörködtet, tehát a pihenés idejére való. Amíg tehát az Atya munkálkodik (Ján. 5, 17), addig a szép nem képezheti az emberek életének sem egyetlen, sőt még a fő célját sem; hanem a szép alá

kell, hogy vetve legyen a jónak, amiért az Atya munkálkodik. Isten teremtésében csak az olyan szép használható, amely a jót hirdeti, s csak az olyan művésznek van helye, aki a szépet a jóért műveli. Erkölcstelen művészet Isten teremtésében meg sem állhat; sőt, amely művészetből a jó eltűnik, abban a szépnek sincs soká maradása. Aki Istentől elszakad, ihletet veszít. Élesen bizonyítják ezt az istentelen kultúra zenei, irodalmi és képzőművészeti alkotásai; de bizonyítja az is, hogy a művészet mindenütt vallásos elemeken fejlődött ki, s az istenfélelem emlőit szívta, s legnagyobb alkotásai vallásos ihletből születtek.

A művész-vallásosság tehát nem tartozik a művészi élet egészséges alakulásaihoz, hanem eltévedés szülötte. Áldott művész elsősorban szolgálja a jót és csak másodsorban, csak mint kifejező eszközt a szépet. Amely művész csak a szépet akarja kifejezni, izét, művészi komolyságát veszíti el. Ugyanígy vagyunk azzal a művészi alkotással is, amelyet a nemművész közönség a vallásos együttléteken (istentiszteleteken) élvez. Akinek ez kizárólagos élménye, vagy főélménye, annak vallásossága elkorcsosodik, s könnyelműséget fejleszt a lélekben. Az ilyennek a vallása is csak bohémság lesz. Ide is vonatkozik: „Keressétek először Isten királyságát és annak igazságosságát, s a többiek (a szép kifejezési mód is) hozzáadatnak néktek” azaz öntudatlanul, magától jelenik meg. Aki Istenben elmerül, nem figyel a szépre, hanem azt öntudatlanul élvezi. *Aki Istennel foglalkozva a szépre figyel, elveszíti Istent.* A szép csak kifejező forma, nem több!

Vannak azonban esetek, amikor még kifejező forma sem lehet a szép. Amikor a lélek böjtől, szándékosan nyersen és kíméletlen öltözetben jelenik meg az igazság, meztelenre vetkőzött. Ilyenkor élesen sikolt az igazság; de még a sikoltó igazságban is megvan a mennydörgés szépsége. A Golgota keresztje nem szép, hanem csúf és mégis édesebb és vi-

gasztalóbb ebben a világban, mint a Golgota véres Szenvedője! De ezt a szépséget csak az érzi, aki a jóért feláldozta a szépet! Aki a jót áldozta fel a szépért, azon erőt vett már a rothadás.

Van a vallásos életben is a szépnek olyan elhajlása, megüresedése, mint az istentelen művészetben. Akinek szívéből kiköltözött az Isten, mert Isten az alacsonyással és hazugsággal együtt nem lakhatik, annak éneklése és beszéde elveszíti a szépet. Halunk verkliző éneklést, melynél a durva hang álmosít; modoros szónoklatot, mely a kikent, rúzzsal beszennyezett női arcot juttatja eszünkbe. Látunk szertartásokban színész-mozdulatokkal ható papot. Mindez elkorcsosította a szépet, mert a szív hazugságra kiüzte onnan az Istent. Ugyanezt a hatást teszik a nyilvános imádkozásokban alkalmazott üres nagy szavak, keresett kifejezések; kimeszelt arc, rúzsos száj, festett körmök.

A művész-vallásosságnál is van rosszabb: a kendőzött vallásosság; a beszéd púder-büze. Lelkészeink, összejövetel-vezetőink úgy megszokták már a nyilvános ima-órák üres, sőt hazug szóvirágait, mint utcán, villamoson megszokták az emberek a festett ajkakat. Azt hiszik, hozzátartozik az „istentisztelethez” s még hangoztatják is: az imádságot sohasem szabad megbírálni. Pedig nemcsak megbírálni kellene az ilyen imádságot, hanem elhallgattatni is.

Akik különben a beszéd vagy liturgia szépségével akarják megfogni a közönséget (az egyik szabad gyülekezetben éppen az úrvacsorából csináltak ilyen színházi spektákulomot), azok nemcsak az igazságot veszítik el, hanem a szépet is, mert a szép üressé és tartalmatlanná válik ott, ahol nincs igazság. Ezt azonban az igazság elhanyagolói nem érzik, mert érzéküket is elvesztették a szép és az igazság iránt.

A SZERVEZŐ BETEGSÉG

Általában isteni adománynak és erénynek szokták nevezni azt a tehetséget, hogy egyesek ott is meg tudják szervezni a munkát, ahol semmi munka nincs, sőt munkás sem található. Fiatal koromban beszéltek egy lelkésről, aki minden keresztyén munkamódszert meghonosított községében, amelyről hallott. Persze csak addig volt a munka meg, ameddig az iránta érdeklődő vendég ott tartózkodott. Bizonyos, hogy ehhez a szervezéshez is tehetség kell, mint annak a múlt korszakbeli püspöki rendeletnek a végrehajtásához, mely előírta, hogy milyen munkamódoknak kell lenni minden egyházközségben. Akinek bátorsága volt a jelentések írásához is, azzal meg is volt a felső hatóság elégedve. Az ilyen kiváló szervezőket arról is meg lehetett ismerni, hogy az istenfélő munkásokat, lelkészeket igyekeztek elüldözni, mert ezeknek nem volt lelkiismeretük a szervezéshez. Az okoskodás helyesnek látszott: ugyanazon játzsmakártyákból igen különböző játzsmákat lehet játszani, csak jól kell tudni keverni és okosan osztani. Egészséges keresztyén gyülekezeteket ellenben arról lehet felismerni, hogy nagyon lassan halad előre a külső szervezkedés, mert mindenütt egy láthatatlan belső szervezés megy előtte, melyet a kegyelem-ajándékok szétszétásával szent Szellem által az egyház Ura végez. Nem alkalmaznak sok munkamódszert és rendszert, annál több az odaadás és az Istenre való várás. Sok szervezet akadálya az ébredésnek. A sok szervezet rendszerint takarja az isteni Szellem munkájának a hiányát s így hazugság, mely látszólagos gazdagsága mellett szegénységet takar. Sok szervezetről sok a jelentés. Istenre váró emberek nemigen beszélnek magukról és munkájukról. Annál hangosabb az öntelt és magukat dicsérő szőlőművesek propagandája. A propaganda a szervező betegség egyik tünete. Csaló, látszatvilágban élünk, ezért a látszatnak igen nagy hatalma van

az emberi lelkekre. Látszatok feltüntetésével lehet-e világ felett az uralmat megnyerni és fenntartani? De meddig tart az így szervezett hatás? Ameddig a látszat le nem lepleződik. A világ történelme állandó lelepleződés. Egyik csalódásból a másik csalódásba való átlépést haladásnak nevezik. Mindennek a hitele addig tart, amíg meg nem valósul. A világi reményesség addig kecsegtet, ameddig el nem érjük: akkor szertefoszlik, mint a délibáb. Még elmés, költői megállapításokat is tesznek erről. Amikor az egyház szervezkedésben és propagandában e világot követi, e világ sorsát is kénytelen megosztani: a csalódást, sőt, sokszor a hazugként való lelepleztetést. Istennél dicsérete annak az egyháznak van, amelyik nem e világi látszatnak dolgozik; amelyik Isten megelégedését keresi, Isten tetszésére vágyik.

A külső látszathoz és szervezettséghez tartozik a világi gazdagság és pompa. Pompás templomok, világi előkelőségekből összeállított presbitérium, gyülekezeti termek, díszes papi ruhák, arany és ezüst „kegyszerek”, drága terítők nem nagyon illenek a zarándok egyházhoz, mely a Megváltó véres nyomait követi e világban. De aki a látható világ bűvkörébe kerül, az előnyöseknél látja ezeket a világi kincseket. A szervező betegség egyik tünete, hogy szükségessé látja e világ elismerésének és bámulatának megszerzését. De ami növekszik e világ szemében, fogyni kezd Isten szemében. Az égiek szomorúan néznek arra, ki gazdagodik e világ kincseiben, mert elszegényedni látják égi hatalomban. A földi látszat lefogja az imádság erejét, megbénítja szárnyát. Aki a látásnak dolgozik, az nem tud a hit láthatatlan világában mozogni, nem tud a tavon járni. A léggömb csak üres gondolával tud égne repülni. E világ tehetségével nem lehet legyőzni e világ urát, mint Dávid Saul fegyverzetében nem harcolhatott.

Mikor olyan intézményeket lát a mai kor gyermeke, amilyenek Müller György árvaházai, a hallei árvaház, Rámismühle házai s a többiek, vagy maga is részt vesz az ilyen intézmények életében, vagy olyan gondolat támad benne, hogy ezeknek a nagyszerűen működő otthonokban maga is otthont találjon. Az épületek tömege, felszerelése, a vagyon hatása lenyűgöző hatással van a nézőkre. A néző rendszerint nem ismeri azt a sok lelki küzdelmet, az imádság-tömeget, amelyek ezek mögött az épületek mögött vannak. De szívesen beülne a készbe; az nem ismeri továbbá az intézetek jövőjét, hogy a küzdő hősök helyét hogy foglalják el kényelmes utódok, kik azt hiszik, hogy az ilyen intézményben minden magától gördül tovább. Ebben a világban minden megromlik, elhitványul, elsekélyesedik, küzdő, hittel viaskodó emberek kezéről felületes, kényelmüket kedvelő emberek kezére kerülnek a hit harcával szerzett vagyonok; a pompás intézmények megüresednek, belső tartalmukat vesztik. Ambrosius és Ágoston egyházában született meg az inkvizíció, a reneszánsz pápaság; Aranyszájú János utóda a tudatlan, szertartásokat végző, babonás pópa; Kálvin nevét viselik magukon a Bibliát megtagadó, „felvilágosult” papok; Isten akarja ezt így, hogy világosságra jöjjön az emberi szív minden rejtett gondolata. Szentek székébe dözsölő kéjencek, gyilkosok és rablók ülnek; ettől a sorstól sem a történeti régiség, sem a reformáció lutheri lendülete nem menti meg az egyházat. Beteges vallásosság tehát az az igyekezet, hogy a keresztyének a régi keretekhez ragaszkodnak, s mint mondani szokás, azokat akarják betölteni új élettel. Az új bornak új tömlő kell, s Isten királyságát nem lehet elhasznált emberi keretek Prokrüsztesz ágyába belekényszeríteni. Ahol Isten szelleme fúj, ott Isten Szellemét kell követni s nem beteg, temetői keresztyén-séggel a múlt romjain keseregni. Némelyek szinte bálványozzák a régi kereteket, a házat, a papi ruhát. Az emberektől kitalált szervezeti formát tartják egy-

háznak, nem az újonnan, felülről szült lelkeket. Nevezhetnénk ezt a betegséget polinéziai kórnak is, mert valóban igen durva eltévelyedés kell ahhoz, hogy valaki a külső, testi formákban lássa Krisztus szellemi közösségét. Ezzel a „szervező-betegséggel” szemben áll az egészséges keresztyénség, mely az egyházban Istent keresi és Isten teremtő munkáját akarja megpillantani és imádni. Az egészséges keresztyén szem mindenben átsiklik, ami az egyházban emberi munka, emberi alkotás és tudja, hogy csak az bírja ki az ítélet tüzeit, mely ítélet már elkezdődött az egyházon és szüntelenül tart. Az isteni ítélet állandóan leválasztja az egyházzal az emberi mulandó elemet, hogy hozzászoktassa a tekintetet ahhoz, hogy csak az istenit nézze. Mert van az egyházban egy másik szervezet is, mint amit az emberek csinálnak; ezt a másik, láthatatlan szervezetet Isten alkotja azzal, hogy az embereknek kegyelmi ajándékokat ad, s ez ajándékok által egymáshoz csatolja az egyház tagjait. Ez a kapocs, következőleg a vele előálló szervezet túléli a testi halált, túlél minden sátáni támadást s diadalmasan dacol az üldözéssel. Szellemi szemű emberek ezt a lassan kiépülő belső szervezetet nézik és imádják azt, aki örök hatalmával azt építi. Ez az egészséges látás!

A SZELLEM BETEGSÉGEI

A szellem szót a magyar egyházi szóhasználat száműzte a forgalomból, sőt valósággal üldözöbe vette. Az emberi lelket a test köti össze az anyagi-teszt világgal. Kell tehát olyan összekötő szervnek is lenni, amely a szellemi világgal köti össze. Ez az oldala az emberi természetnek meg is van; a héber Biblia ruachnak, a görög pneumának nevezi, s az összes európai nyelveknek megvan a maga külön kifejezése az ember ez alkotó részére. A magyarnak is megvan. A régi nyelvben szelletnek hangzott ez, a nyelvújítás

kora óta szellemnek. Mivel azonban régi, helytelen szóhasználat a nefes-psühé és a ruach-pneuma fogalmakat egy szóval, a lélekkel fordította, azok a teológusok, akik a Bibliát nem az igazság és ismeret kincstáraként, hanem liturgikus, azaz szertartáskönyvnek használják, kétségbeesett szívóssággal ragaszkodnak ahhoz, hogy a két, egymástól nagyon is elütő fogalmat összekeverjék. El kell ismernünk, hogy a lélek és szellem fogalmának megkülönböztetése csak azoknak fontos, akik a Bibliában az igazságot kutatják; ellenben azoknak, akik a templomi istentiszteletet csak zsongító, s megnyugtató hanghullámok hallgatása végett látogatják, teljesen közönyös, hogy a pap a szertartásban lélek, vagy szellem szót énekel-e. A teológusoknak, azaz liturgikusoknak pedig igen nagy előny, ha lelki zavarukban nyugtalan emberek nem háborgatják fel, s nem kényszerítik arra, hogy az istentisztelet végzésekor gondolkozzanak is. Én azonban a pneuma (spiritus, Geist, spirit) és psühé (seele, soul, ame, anima) különbsége iránt való közönyben az egyik legsúlyosabb, az egyik szellemet sújtó betegséget látom, a lelki természetnek a szellemiség rovására történő elhatalmasodását. Nem vonom kétségbe, hogy az ilyen teológusokban igen nagy evilági tudományosság is lehet, s nem hiányzik belőlük a hamisan úgynevezett szellemesség (espirit); de mindenesetre hiányzik belőlük az Isten Szent Szellemének vezetése, különben több istenfélelem volna bennük és visszarettennének attól, hogy amit a Szent Írás eleitől végig következetesen megkülönböztet, ők emberi erőszakkal egymásba borítsák. A szellemiség hiányzik belőlük, az Isten Szent Szellemének vezetése, a helyes, bibliai értelemben nem pneumatikus emberek. Vajon ezek a magyar emberek, ha németül, franciául könyvet írnak vagy vizsgáznak, akkor is, a nyugat-európai nyelveken is öszszegagyválják a lelket és szellemet és mindegy nekik, hogy ezt írják: die Seele Gottes, vagy ezt: der Geist Gottes? Külföldi tudósok előtt aligha állítaná-

nak ki magukról ilyen szegénységi bizonyítványt! Ezt a közönyt külön magyar használatra tartják fent.

A két fogalom összezavarása sátáni érdek. Sátánnak érdekében van kihangsúlyozni, hogy az embernek teste van és a testi világhoz tartozik; de érdekében van azt is elhiteni, hogy az emberi lélek fölött nem él tőle megkülönböztethető s fölötte álló szellemvilág, hanem az ember maga áll a teremtésben legfelül. Nincs az emberi lélek fölött isteni szellem, hanem csak egy világlélek, mely legmagasabb fokon az emberi lélekben egyenesül. Ez a panteisztikus szemlélet uralkodik az egész modern teológián, s azokban a teológiai művekben, melyekben a magyar teológiák a külföldi teológiákat hazahozzák, olyan törekvések érvényesülnek, melyek a keresztyénséget is az emberi lélek termékének, s nem emberfölötti kijelentésnek tekintik. Ezért ennek a teológiai irányzatnak nagy előnye, hogy a magyar nyelvű tudományosságának szava se legyen az igazság magasabb, pneumatikus eredményének jelzésére. Akik a lélek és szellem elválasztása ellen küzdenek, nem látják ezt a sátáni célt; vagy ha látják, akkor tudatos eltevelyítők. Ez betegség!

A HÚSKERESZTYÉNEK

Nem csak a szellem szóval bánt el a magyar bibliafordítás és annak következtében a magyar teológiai irodalom, hanem a hús (sarx, caro, fleisch, flesh, chair) szóval is, melynek értelme összeolvadt a test fogalmával (soma, corpus, leib, body, corps), noha a két fogalom között a Biblia éles különbséget tesz. A „hús” szónak a Bibliában több értelme is van; az Újtestamentumban legtöbbször a beteg léleknek egyik fajtáját jelzi. A lélekről akkor mondja a Szentírás, hogy hús, ha az emberi szellem annyira elsorvadt, hogy a testi befolyások kiszorítják a lélekből a szellemi befolyásokat. A baj eredetileg tehát az em-

beri szellem megbetegedése, elgyengülése. Keletkezése a következő: az Isten ellen lázadó gonosz hatalom, mely Isten ellen versengeni kezdett, teremteni nem tud. Alkotásai Isten alkotásai alatt maradnak és elpusztulnak; hogy Istennel a versenyt mégis valahogy fölvegye, mivel szellemi téren képtelensége nyilvánvaló, a testi, anyagi teremtést sajátítja ki magának, s azt a Teremtőtől függetlenül, a maga birtokaként kínálja megvesztegetésképp az embernek (Luk. 4,6; v.ö. 1. Mózes 3,5). A testi, anyagi világot Isten teremtette, az tehát magában vétkes sohasem lehet; vétkessé akkor lesz, ha bálványá tesszük; ha Istentől elszakítva a magunkénak tekintjük, s azt, amit belőle alakítunk, a magunk dicsőségének tekintjük; ha a testi kincseket a szellemiek helyébe tesszük, s birtokunkat gazdagságunk és biztonságunk alapjának nézzük. Ugyis tekinthetjük ezt a betegséget, mint szellemi szembajtot, mert úgy jön létre, hogy a szellemi világ valósága és dicsősége elhomályosodik előttünk. Ennek a betegségnek igen súlyos következményei vannak, mert az emberi élet súlypontja a láthatatlan örök világból átkerült a látható, elmúló világba, s így rettentő csalódásoknak vannak kitéve mindazok, akik az anyagi világ káprázata alá kerülve életüket az anyagi és látható világ változásaitól teszik függővé. Az anyagiasság tehát valósággal szellemi betegség: a lélek úgy kerül a testi világ hatása alá, hogy szellemiekben elsorvad. Ha az Apostoli Cselekedetek tudósításait olvassuk, nem találunk arról említést, hogy melyik gyülekezetnek mennyi és milyen gyülekezeti terme és mennyi vagyona volt, az isteni tisztelet, vagy igehallgató összejövetel külső formája, sorrendje milyen volt; sehol nem hallunk papi ruhákról, egyházi adókról, tizedről és a gyülekezetek gazdagságának fokmérője sohasem volt annak anyagi gazdagsága. Ellenkezőleg, a gyülekezeti élet fokmérője a Szellem láthatatlan gazdagsága volt; nem az istentiszteletet ékesítették, hanem az Istent keresték; nem a papi ruhákban, hanem a kegyelem-

ajándékokban látták a gazdagságot, szépséget és az adakozásban nem a pénzmennyiséget, hanem a szív elszánását nézték. Ez a látás akkor változott meg, mikor az isteni Szellem az egyházból kiköltözött, s az isteni tekintély helyét a papi, később a császári tekintély foglalta el. A papi telhetetlenség aszerint mérte az egyházakat, hogy mekkora jövedelmet és politikai befolyást nyújtottak neki, s mivel a nép „szellemi” vezetője aszerint ítélt, a nép is az anyagi érdekeket látta elérendő célnak. Isten Szelleme pedig mindig távolabbra vonult az egyház életéből. Nagyon megbetegedett az egyház; megbetegedtek vezetői és tagjai; a keresztyének hús-keresztyének lettek, mert a test, az anyag imponált nekik. Mikor az egyház legfőbb ura a császár lett, ki Itáliában vagy Bizáncban lakott, akkor a császár kegye volt a legfőbb elérendő cél, s az egyházban a császár kegyencei lettek a legfőbb tekintélyek. Ekkor eltörött a keresztyének gerince és csúszómászókká lettek a keresztyéni élet vezetői. Ilyen gerinctelen keresztyénekké azután mindegyik elérhet a gonosz szellemi hatalom. Ha új szellem jön, ezek követni fogják; ha más tekintély támad az egyházban, ők azonnal hódolnak neki. Ha divattá válik az anyagelvűség, ők a testi segítség szószólói lesznek. Más politikai úr támad az országban, ők azonnal pocskondiázzák a régit, s hízelegnek az újnak. Az ő vallásuk a külső hatalom, istenük a has. Náluk az a legjobb és legfőbb keresztyén, akinek hatalma van, s a kicsinyek nem érdemlik meg a figyelmet. Az ő látásuk szerint a csodatételek, az ezres vagy milliós tömegek jelzik a keresztyénség diadalát. A nagy és vagyonos gyülekezetek vannak Isten áldásának birtokában.

A hús-keresztyénséggel szemben a szellemi keresztyénség áll. Szellemi keresztyének nem a nagy számhoz, nem a földi vagyonhoz és hatalomhoz, nem a világi tekintélyekhez igazodnak. Szellemi keresztyének tudják, hogy minden egy mustármagból fejlődik, s ezért megbecsülik a kicsiny kezdeteket;

de elítélik a nagy lármát, a külső propagandát, a földi tekintélyek kegyének keresését és a világi telhetetlenséget. Szellemi keresztyének tisztelik a földi s testi hatóságot, törvényeiknek, ameddig istentelenséget nem írnak elő, engedelmeskednek, adójukat megfizetik, de az egyházat nem tartják a világi hatalom kiszolgálójának, hanem a mennyei hatalom földi követének, ki itt Isten álláspontját képviseli. Szellemi keresztyének a rend és külső tisztesség képviselői, kik utálják az ízléstelent, a közönségest, az alantast, de tudják, hogy művészettel, evilági tekintéllyel Isten földi ügyét elővinni nem lehet. Szellemi keresztyének szemében a legmagasabb hegy e világon a Golgota, a legszebb lény a Golgota véres szenvedője, a legnagyobb Jézus kicsinye és a legértékesebb a tehetetlen kisgyermek. Szellemi keresztyének Isten tetszéséért küzdenek.

KÍSÉRTÉSBN LÉVŐ KERESZTYÉNEK

Nemcsak a testnek, vagy anyagnak van káprázata, mely a beteg lelkű embert igézetében tartja, hanem a véteknek, a bűnnek is, és aki ilyen tisztátalan hatalom alá jut, az képtelen a kísértésnek ellenállni, hanem a kísértés jelentkezésekor azonnal elesik, a bűn rabszolgájának bizonyul. A lélek azért beteg ilyenkor, mert a szelleme a kísértő foglya; a kísértésben levés tehát szellemi betegség. Jézus erre az imádságra tanított bennünket: „Ne vígy minket a kísértésbe!” – ennek a kérésnek az a tény áll a háta mögött, hogy van egy állapot: a kísértésben levés, melyben a véteknek feltétlen hatalma van a lelken. Kísértésben van az iszákos a szeszes itallal szemben, a parázna a meztelenséggel vagy bizonyos parázna kísértésekkel szemben; a kapzsi a vagyon látására; a veszekedő, indulatos ember az ingerlő esetekben; a hiú ember a hízelkedők társaságában; a falánk, mikor vendégségbe hívják vagy amikor pénzhez jut, melyet

eledelre költethet; a képmutató, amikor alkalma van rá magát mutogatni, az ábrándos, ha képzeletét valami olyan érinti, amiről gondolkozni szeret stb. Mikor a kísértő tárgy vagy esemény feltűnik, a beteg szelleme azonnal működésbe lép, a kísértő gondolatot a lélek elé vetíti, s ezen át mintegy pórázon viszi a lelket a tett elkövetésére. A lélek ebben a betegségben fogoly és ellenállásra képtelen, mert meg van szokva a kísértés útján végigmenni, hogy amikor végigment, keserű bűnbánattal okolja magát az elkövetett bűn miatt. Ha a kísértő alkalom nem ébred, akkor elmarad a vétkezés; azért a kísértésben lévőnek állandóan kiáltania kell: „Uram, ne vigy engem kísértésbe!” Azaz, tartsd távol tőlem a kísértőt. Az ily imádságot, ha komoly és őszinte, Isten meghallgatja, s a lélek elszokással kijut a megkísértettség állapotából. A kísértésben levés az Isten nélkül élő lelkek állandó állapota; persze, ahány ember, annyi féle a megkísértettség. Egyes bűnökben szabad marad az ember, a másokban megkötözött fogoly. Amiben szabad, abban megveti a másikat, aki rab, és feledi, hogy más bűnökben meg ő a megkötözött. Aki abban nézi le a másikat, amiben ő is rab, azt képmutatónak szoktuk nevezni, s az ily ember a szóban forgó bűn mellett még a hazugságnak is rabja. A megkísértettség állapota túléli a megtérést, ha megtérésünk után engedetlenek leszünk. Ha valaki az ily kísértésbe jutást azzal intézi el, hogy hiszen Isten megbocsátja neki a bűnt, vagy hogy egy még durvább tévelygésre gondoljunk, megtérésekor már előre megbocsájtotta elkövetkezendő vétkeit is, akkor a magát hamis vigasztalással megcsaló ember nem szabadulhat a megkísértettségéből, míg újra meg nem tér és a vétkekkel nem szakít. A szakítás nem azt jelenti, hogy elhagyja a bűnt, mert arra magától senki nem képes; hanem azt jelenti, hogy a vétket elítéli és tőle Isten előtt elfordul. Ismételt, új megtérésre akkor van szükség, amikor a lélek kísértésbe jut. Ha nem vagyunk kísértésben, akkor mihelyt bűnt észlelünk ma-

gunkban, elég a Megváltóra való feltekintés és arra emlékezés, hogy megígérte, hogy lábunkat meg fogja mosni, amíg ennek a világnak terein járunk (Ján. 13,8-11). Júdásra ez az ígélet nem vonatkozott, mert ő már kísértésbe jutott, neki meg kellett volna térnie; de csak a tett elkövetése után és csak a megbánásig jutott el, nem a hitig, melynek feltétele az önmagával is szakítás lett volna.

Egészséges keresztyén ember állandóan jár oda, ahol olajat, azaz Szent Szellemet árulnak, s ez a Szellemmel való telítettség megőrzi a kísértésbe jutástól, mert állandó éberségre teszi képessé, állandó könnyöngésre; Ne vígy engem a kísértésbe, hanem tölts meg a te Szent Szellemmeddel!

A kísértésbe jutástól, vagy kísértésbe levéstől meg kell különböztetnünk a megkísértést. A kísértés olyan, mint egy vizsga. Kísértésre szükségünk van, hogy Isten a hűségünket próbára tegye; ugyanakkor Istennek gondja van rá, hogy erején felül senki se kísértessék, aki őszintén áll Isten mellett, s ha kísértésbe enged, akkor elkészíti mindig a kimenekedés útját is az őszintéknek (I. Kor 10,13), ha néha addig engedi is feszülni a húrt, míg az majdnem elpattan (II. Kor 1,8). Az ilyen kísértéstől tehát nem kell félnünk, csak akkor, ha kísértésbe jutunk, azaz a kísértés belülről hat, a belsőkbe, lelkünk alkotó részévé változik, azaz magunkat a kísértés megkedvelésével a kísértés barátáivá tesszük, ha kívánjuk a kísértést. Ez az a bűnös világszeretet, amelytől az apostol óv (I. Ján 2,15-17). Ha a világszeretetet kidobjuk a szívünkéből, könnyű lesz a kísértésből kimenekülnünk; amellet félelem nélkül járhatunk ebben a világban. Az egészséges keresztyén életben hiányzik a világ szeretete, s azzal megszűnik a lehetőség, hogy kísértésbe jussunk. Ennek azonban ára van. Oda kell adnunk a hús kívánságát, azaz az anyagiságtól megbüvölt lelkületet meg kell utálnunk; le kell mondanunk a „szemek kívánságáról“, azaz nem kell nézegetnünk, amit a világ kínál, és meg kell vetnünk az élet

kérkedését, azaz a világi címekkel, az emberek hódolatával, a földi vagyon tekintélyével való dicsekvést. A díszes papi ruha, a papi gög, a felcicomázott liturgia, a hatásokra törő szónoklás, az olyan imádások, melyekben a szép frázisok megölték az őszinteséget. A külső, kenetes modor, a szeretetteljes beszédmód, mely a veszélyben lévő lelket veszni hagyja: mind az élet kérkedéséhez tartoznak. Élet (bios) alatt itt nem az Istentől jövő életet (dzóé) kell érteni, hanem az emberektől kialakított életformákat.

AZ ELADOTTSÁG

A megkísértettség állapotába a kívánságtól vonva jut be az ember, sokszor akarata ellenére, mindenestre fogoly akarattal. Vannak azonban esetek, mikor az ember tudatosan eladja magát a gonosznak. Mikor az a veszély fenyeget, hogy addigi jólétemet elveszítem, vagy az a reménység kecsegtet, hogy feljebb jutok a világi jólét ranglétráján, s megjavíthatom sorsomat, akkor történik meg, hogy az ember elhallgatja Istenhez való tartozását, megtagadja korábbi társait, materialisták előtt elhallgatja istenhitét, erkölcstelen viccek hallatára a világ gyermekeivel együtt nevet; megtagadja az üldözöttől a segítséget, hogy az üldöző haragját magára ne vonja, együtt üvölt a farkasokkal, a gonoszok hamis propagandájával, nem törődve azzal, hogy ezáltal ártatlan emberek szenvedését súlyosbítja, sőt vetélytársait az istentelenek segítségével félreteszi, árulóvá, besúgóvá lesz. Az ilyen tettekkel tudatosan eladjuk magunkat Sátánnak, s olyan lelkiállapotba kerülünk, amelyben nincs többé szabadságunk arra, hogy magunkkal rendelkezünk. Sátán fogságában kénytelenek vagyunk a gonoszokkal együtt haladni. Az eladott ember nem rendelkezhetik szabadon önmagával, tehát képtelen az Istenhez való őszinte megtérésre is.

Ilyen eladott állapotban van az, aki a hamis úton szerzett vagyont magánál tartja, s tulajdonosának vissza nem adja, aki embertársát megrágalmazta és rágalmát azok előtt, kiknek mondta, magát megítélve vissza nem vonta, aki hamisan tanított, s ezért hallgatói előtt meg nem alázkodott; aki bármilyen bűnt elkövetett és azt jóvá nem tette, vagy meg nem próbálta jóvá tenni; aki spiritisztákkal, tévtanítókkal összeállott és velük teljesen nem szakított; aki bűnös úton szerzett vagyonától meg nem vált; aki olyan állást tölt be, amelynek ellátásához tehetsége nincs; és nem adja át helyét olyannak, akinek arra Istentől kapott tehetsége van; aki mást kitűrt helyéről, sőt esetleg oly módon távolította el az illetőt, amellyel az illetőnek ártott, s az így elrabolt helyhez ragaszkodik; aki gyülekezetéből igazságtalanul eltávolított egy testvért, mert az útjában volt és gonoszságát le nem leplezte; stb, stb. Ezek, s az ezekhez hasonló bűnök olyan súlyosak, hogy amíg azokat helyre nem hozzuk, megakadályozza viszonyunknak Istennel való rendezését. Amíg vissza nem csinálunk mindent, vagy minden erőnkkel és tehetségünkkel meg nem próbáltuk az elkövetett súlyos bűn következményeinek elhárítását, addig eladott foglyok vagyunk Sátán kezébe adva, s Isten benne hagy minket Sátán kezében; addig Sátánnak, s a hitetlen világnak a kötelekeit le nem rázhatjuk magunkról.

Ilyen esetekben a lélek fogoly, mint ahogy a megkísértettség állapotában is, a lélek szenved. Mivel azonban Sátánnal szellemünkön át vagyunk összeköttetésben, és Sátán szellemünkön át tartja kezét benne életünkben, azért a betegség alapja szellemi. Szellemileg kell meggyógyulnunk, s akkor magától, szinte egészen hirtelen áll be a lélek gyógyulása is. A szellemi világban a jognak sokkal erősebb a hatalma, mint a mi testi világunkban, noha az istentelenek azt képzelik, hogy a szellemi régiókban a jognak hatalma nincs és a „felvilágosultak”, a tudomány által „emancipáltak” túl vannak a kötelesség és jog ha-

tárán. Ellenkezőleg! A szellemi világban, az Isten egében a jog áthághatatlan és szilárd, s amíg eladottságunkból ki nem lépünk, addig imádságaink visszahullanak ránk az égből. Isten Fiának a Golgotán kellett meghalnia, hogy az embert, ki eladta magát, újra kivásárolja. Jézusnak megváltóvá kellett lennie.

A MEGSZÁLLOTTSÁG

A megszállottság általánosságban csak tüneteiben súlyosabb, mint az eladottság, de nem a betegség veszedelmességében és gyógyíthatóságában. Kivéve, ha megszállottság alapja az eladottság, ami sajnos igen gyakori eset. A megszállottság sokszor csak a magyarázatát adja az eladottság súlyos tüneteinek és makacs fennállásának. De hogy ezt megértsük, tisztába kell jönnünk a megszállottság mibenlétével.

A megszállottság felfokozott alakja egy elég közönséges emberi tüneménynek, melyet enyhébb fokán szuggerciónak, durvább alakján hipnózisnak nevezünk. Ha egyik ember a másikat szuggerálja, vagy hipnotizálja, akkor a hipnotizáló a hipnotizáltnak a lelkét akarja helyéből kitolni, s annak lelkébe saját lelkét helyezni. A hipnotizáló saját gondolkodását, hangulatát, törekvését igyekszik a másik ember lelkébe bevinni, s ezzel annak gondolkodását, hangulatát és akarását kiütni. A szuggerálásnál megmarad a szuggerált ember tudata, a hipnotizálásnál a hipnotizált ember tudata is megszűnik és amíg a hipnotizálás folyik, a hipnotizált tudattalan. Amikor a hipnotizálás megszűnik, oly állapot áll elő a hipnotizáltban, melyben az megtesz, gondol és érez dolgokat, de nem tudja miért, tehát a tudattalanság részben megmarad. Mindenki könnyen beláthatja, hogy mindkét cselekmény merénylet embertársának szabadsága ellen, s hogy nem félretolnunk kell a másik ember lelkét, hanem azt helyreállítanunk, nemesítenünk. A szuggeráció, de különösen a hipnózis rombolja a másik ember lelki, akarati erejét, tehát képtelenebbé teszi a lelket arra, hogy a veszedelmes hatásokkal maga szálljon szembe. Az az érv, hogy a beteg lélek félretolásával a hipnotizőrnek saját, egészséges felfogását, érzelmét és akarását van alkalma a beteg lélek helyébe csempészni, több oknál fogva tarthatatlan.

1. A beteg embernek nem a gondolkodását, hangulatát kell gyógyítani, mert ezek csak tünetek, s a tüneti gyógyítás hamis; hanem a lelkét kell meggyógyítani, amely gondolkodik, érez és akar; márpedig a lélek nem gyógyul meg, ha életműködéséből kizárjuk;

2. A szuggesztió is, a hipnózis is azzal zárja ki az idegen lelket a működésből, hogy annak erejét lenyűgözi, megtöri, lerombolja, s így a lelket ellenálló képességétől megfosztja.

Az istentelen világ, amelynek célja csak az, hogy kellemesen töltse életét s a küzdelemből megszabaduljon, nem lát abban veszélyt, hogy a lélek ellenálló ereje gyengül; Sátán még kevésbé, mert hiszen neki éppen az a célja, hogy az emberi akaratot meggyengítse, s a meggyengült embert hatalma alá vegye.

Keresztyén felfogás szerint a földi élet célja Sátánnal, bűnnel, csábító világgal szemben a harcot győzelmesen megvívni, s ebben a harcban az embernek egész lelkére, egész gondolkodására, egész szívére és minden erejére szüksége van. Ilyen harcról az istentelen világ nem tud és nem is akar tudni. Ezen a ponton tehát a hitetlen orvosok és az Istenhez tért keresztyének között tehát áthidalhatatlan szakadék van.

3. Abban a módban, ahogy a tisztátalan és gonosz világ, s ahogy a tiszta, isteni világ az embert meggyőzi s a maga oldalára állítani akarja, lényegi különbség van. A Biblia sokszor hangsúlyozza, hogy Isten felszabadítja a hozzá térő lelket és azt kívánja, hogy a lélek világos tudattal, szabadon álljon melléje. Isten tehát csak szabad lényeket akar maga mellett túrni, s ha az apostolok magukat Jézus rabszolgáinak nevezik is, tudjuk, hogy percről-percre szabadon választott, önkéntes rabszolgaságról van szó. Sátán azonban csak akkor győzhet, ha követői előtt elhomályosítja a célt, a következő veszélyt; Sátán tehát elkábit, megtöri követőinek akaratát, rabbá tesz. Sátán eszköze az értelmetlenül fogadott propaganda, mely nem igazságával, hanem folytonos ismétlései-

vel hat, azzal, hogy elkábítja, agyonbeszéli a hallgatókat. Sátán propagandája nem tűri az ellentmondást, az önálló gondolkodást, a kritikát; ehelyett mindig önbírálatot sürget, vagyis az egyén saját véleményének és álláspontjának feladását, mert ezt értik önbírálat alatt. Isten nem haragszik az őszinte ellentmondásért, mint ezt Jób keserves panaszaiából látjuk. Sátán tudja, hogy nincs igaza, ezért szolgálai, akik ezt szintén sejtik, a lelkeket elszongítják, azaz szuggerálják és elkábítják, azaz hipnotizálják. Hogy így bánnak az emberi lelkekkel, azt mutatja, hogy akik a szuggerálás és hipnotizálás eszközéhez nyúlnak, maguk is egy rettentő, kegyetlen és ellenállhatatlan szuggesztió hatása alatt állanak.

4. Ha egy zsebórába egy hozzá nem értő ember bicskájával belenyúl, ott csak károkat okozhat. Az emberi lélek szerkezete sokkal finomabb, mint egy óra szerkezete. Ha Isten nyúl a lelkembe, keze nyomán gyógyulás támad; ha ember nyúl a lelkembe, az csak kárt okozhat ott, hacsak nincs Isten különös vezetése alatt; hacsak imádság nem előzte meg munkáját. Ez az oka annak, hogy a mai idegorvosi kezelés annyi kárt okoz a lelkekben. Amikor különféle sokkokkal, altatással, szuggesztióval, hipnózissal saját lelküket erőszakolják a betegekre. Isten őrizzen meg mindenkit az emberektől akkor, amikor Isten gyógyító orvosunk akar lenni, s lesz is Orvosa annak, aki hittel rábizza magát! De mint a testi betegségekben is, az emberek túlnyomó többsége a lelki bajokban is inkább kívánja a kellemetlen tünetek eltávolítását, mint a gyökeres gyógyulást, amely esetleg több fájdalommal jár!

A megszállottság sátáni hipnózis és szuggesztió! Ha ember tud szuggerálni és hipnotizálni, mennyivel inkább a hatalmas és az emberi szellemet könnyebben megközelítő szellemek, akár tiszták, akár tisztátalanok. Mégis van valami különbség tiszta és tisztátalan szellemi befolyás között. A tiszta, tehát az Isten igazságosságának megfelelő szellemi befolyás meg-

felel a lélek alkatának, mert a lelket is, befolyást is Isten alkotta. Ő igazítja, így a befolyás természete megfelel a lélek természetének. Tiszta szellemek nem erőltetik rá magukat szellemtársaikra; ők szerényebbek és szemérmesebbek! Ha egy próféta a kijelentő angyallal érintkezik, akit Isten küldött hozzá, a próféta szelleme és lelke megerősödik ebben a találkozásban (Dán. 10,9–10; 10,17–19). A tisztátalan szellemek lénye, irányzata szemben áll Istennel, tehát az isteni igazságossággal is; ez a befolyás tehát csak kárára válhat a léleknek; csak rombolólag hat rá. Csakugyan, spiritiszta médiumok rendszeren idegbetegekké lesznek, elmegyógyintézetben végzik életüket, mint azok a betegek is, akik istentelen elmeorvosok kezére kerülnek. Az idegbajnak és elmebajnak oka legtöbbször a bűn, mint Freud kutatásából is látszik; a rossz lelkiismeret okozza az ideg- és elmebaj. Freud ezt azzal gyógyította, hogy a lelkiismeretet rombolta szét a betegben és a beteget felszabadította arra, hogy nyugodtan vétkezzék; sőt bizonyos ideggyógyászok azzal gyógyítanak, hogy magukba szerelmessé teszik a betegeket. Az ilyen gyógyítás eredménye a teljes lelki szétesés. Aki tehát egészséges keresztyén életet keres, Istennél fogja azt keresni, azok közt, akikben az isteni igazságosság lakik és nem oly orvosoknál, akik Istentől el és a bűnbe beviszik a betegeket. A lelkiismeret a lélek iránytűje, s az csak Isten közelében gyógyulhat meg, nem az istentelenek mellett, nem az Istentől elfordult világban. Beteg vagy? Menj arra, amerre lelkiismereted iránytűje mutat s akkor megtalálod a gyógyulás Forrását! Ő könyörülő, irgalmas, bünt megbocsájtó Isten!

Isten nem hipnózissal gyógyít! Nem veszi el a beteg öntudatát, akaratát; nem ültet lelkébe zavart, indokolatlan érzelmeket, melyekhez neki alig van köze; ellenkezőleg: azt hozza ki belőle, ami legbensőbb lényege, hogy amit titkon, s rejtett házban gondolt, azt a házak tetejéről, a piacon kiabálják ki. Is-

ten előtt és Isten kezében mindenkinek meztelenre kell vetkőznie és önmagából kiindulva, minden idegen befolyástól, szabadon kell döntenie, hogy Isten mellé akar-e állni, vagy inkább ellene fordulni? Ez az, amit Sátán sohasem tud Istennek utána csinálni. Sátánnak éppen azok az emberek kellene, akiktől Isten elfordul: a nem őszinte emberek. Ezeket persze nem őszinte választás elé állítja, hanem elkábítja őket és hagyja őket abban tetszelegni, hogy ők az igazság bajnokai. Ezért hazug világgal veszi őket körül, s a hazug világban, mely a jót hirdeti s a rosszat teszi, megtanítja őket képmutatóskodni, nemes elveket hirdetni szájjal, s ezerszer elkövetteti velük azt a bűnt, melyet tele szájjal feddenek másoknál. Az emberek védőinek mondják magukat s gyilkolnak; kiusztorázással vádolnak másokat, s ők könyörtelenül zsákmányolják ki a gyengéket és tehetetleneket. Erkölcstelennek bélyegezik ellenfeleiket, s ők példát adnak az erkölcsi aljasoknak. Hogy jön létre ez a hazug világ? Szuggesztíóval. Sátán szellemi úton hív el, sugallással vezet egyeseket; ezek teli torokkal kiabálva propaganda szólamaikat, közvéleményt csinálnak, s mikor a közvélemény korszellemnek bizonyul, az emberek nyugodtan vétkeznek, mert mindenki vétkezik. Mit tesznek orvostársai azzal az orvossal, ki Istenben mer hinni? Kigúnyolják, tudománytalansággal gyanúsítják, félreszorítják, s ugyanez történik minden pályán. Jaj a lelkésznek, ki elhiszi, hogy a Biblia mindenestől Isten kijelentése és jaj a lelkésznek, aki nem hiszi, hogy az emberektől csinált hitvallások megváltoztathatatlanok! Egyes választottak tisztátalan inspirációiból tömegszuggesztíó és közvélemény lesz! Akik igazi, belső meggyőzés nélkül együtt üvöltik a tömeggel a sátáni propaganda szavait, azok Sátán szuggesztíói, enyhébb értelemben megszállottjai.

Mert van Sátánnak egy másik, mélyebbre ható megszállása is. Ebben a megszállásban az ember eszméletét is elveszti, és úgy lesz a tisztátalan szellemvilág megszállottja. Ezeket nevezik helyesen mé-

diumoknak, mert ők a közbensők. Spiritiszta médiumok, pogány jósok és varázslók tartoznak e megszállottak közé. Mivel munkájukat öntudatlanul végzik, a felelősség kisebb rajtuk, mint azokon, akik enyhébb megszállással tudatosan hirdetik Sátán propagandáját. Mennél nagyobb a tudatosság, annál nagyobb a felelősség és gonoszság! De mennél nagyobb a tudatlanság, annál alkalmasabb az egyén sátáni gondolatok közvetítésére. Ezért Sátánnak szüksége van olyanokra, kik a megszállottságnak e második formáját vállalják, sokszor nem is tudva tudatosan, minek állanak szolgálatában. Az Antikrisztus és Hamis Próféta a megszállottságnak ezen két különböző fajtáját képviseli. De az Antikrisztus a gonoszabb.

Van azután a megszállottságnak egy harmadik fajtája: az ördögös betegeké. Ezek a nyomait és következményeit viselik az előbbi két megszállottságnak: vagyis mivel vannak emberek, akik tudatosan megengedik, vagy kívánják, hogy Sátán ebben a teremtett világban működhessék, mint tette ezt a megkísértettetéskor Éva és Káin (I. Mózes 4, 5–8): ezért Sátán jogot nyert arra, hogy egyes embereknek a szellemét elfoglalja, s onnan kiindulva egész lelki világukra ránehezdedjék. Az előbbi csoporttal azért nem lehet őket egybefoglalni, mert nem bocsájtották magukat tudatosan Sátán rendelkezésére, mint a médiumok, varázslók, jósok, hanem úgy érte őket a megszállás, mint egy betegség. Továbbá nem kijelentő médiumok, hanem csak a megszállottság megnyomorítottjai, kik sokszor akaratuk nélkül, vagy akaratuk ellenére kénytelenek a megszállottság következményeit, különböző betegségeket hordozni, mik annak következményei, hogy az emberi lélek nem képes, illetőleg nem mindig egyformán képes tisztátalan szellemek jelenlétét hordozni, s abba különféle módokon, különösen benuulásokban belebetegszik. Ezért az ördögök, vagy ördögi szellemek (daimonia) távozásakor a betegségek is távoztak. Az ilyen ördögösség sátáni célja az, hogy kezét benn

tarthassa az emberi világban. Az alkalom erre a halottnak félelme attól, hogy a halál birodalmába menjenek, s inkább akarnak a földi élet valamilyen kapcsolatában az élők közt, vagy azok közelében maradni. Ezért akiknél lehet, lakást vesznek emberi szellemekben, félreszorítják az illető megszállottaknak lelkét, s helyettük az illetők testében ők tevékenykednek. E betegekre nézve igen oktatók azok a jelenségek, melyek Jézus ördögűzéseinek alkalmával mutatkoztak. Voltak szellemek, kik még a disznókba is képesek voltak beköltözni, csak hogy a mélységbe ne kelljen alászállniuk. Ezeken a szerencsétlen megszállottakon keresztül nem folyhat olyan sátáni propaganda, mint azokon át, kik tudatosan teszik ki magukat a tisztátalan szellemvilág szuggesztiójának, vagy hipnózisának. Azonban Sátán ezeken át is tért foglal az embervilágban. Ilyen szálnalmas és inkább betegség-számba menő esetek ott támadnak és szaporodnak, ahol a sátáni szuggesztió az emberek több tért engednek, s ahol az emberek a tisztátalan szellemvilág felé nyújtják ki a kezüket, onnan várva segítséget, mint ezt Saul király tette (I Sám. 28, 16–18).

Ott van és uralkodik egészséges keresztyénség, ahol az emberek Isten felé fordulnak; Tőle, s nem a liturgiáktól, szertartásszerű imádságoktól várják segítségüket. Mihelyt valahol a keresztyén emberek le térnek az isteni utakról és sátáni utakat választanak, azonnal kapu nyílik sátáni megszállásra. Ehhez egyáltalán nincs szükség arra, hogy valaki Sátánt válassza, vagy hívja, elég, ha Istent nem azon az úton közelíti meg, ahogy azt Isten kívánja. Isten tudatos és szabad közösségbe hívja az embereket. Ahol Isten, vagy éppen Jézus nevét használva az emberek a tudattalant, a megkötöttet, az értelmetlent és okkultat választják, mert azzal összefér a titkos vétkek rejtegetése is, ott minden keresztyén hangzat és hitvallásosság, ortodoxia, pietista imádkozások és énekelgetések, evangélizáció és igehirdetés ellenére sátáni megszállottságok jönnek létre! Ahol úrvacsorából,

keresztségből értelmetlen szertartás lesz; ahol a testi cselekménytől szellemi hatást várnak, úrvacsorából bűn-elengedést, keresztségtől újonnan-születést; ahol a liturgiát növelik és dagasztják az igemagyarázat rovására, ahol azt tanítják, mindegy hogy ki prédikál, csak az a fontos, hogy testileg ott légy az istentiszteleten, ahol a lélek odaadottsága nélkül az ajak imádkozik, s az imádság inkább prédikálássá válik; ahol az éneklés többé nem imádság; ahol az imádságtól várnak gyógyulást és nem Istentől; ahol a gógotai dogma értelmi elfogadását megtérésnek tekintik; és nem követelik a megtérőtől a teljes frontváltoztatást; ahol egy emberi cselekménynek, a megtérésnek olyan hatalmat tulajdonítanak, hogy ez biztosítja a múlt, jelen, jövő vétkeinek bocsánatát; röviden: ahol a lélek nem az élő Istennel találkozik, hanem valamilyen emberi, vagy éppen testi művelettel, vagy tárggyal, ott mindenütt fokozott mértékben fennáll a lehetőség, hogy Sátán az embervilágba behatol és abba lakozást vesz. Ily imádkozás, evangélizáció, úrvacsorázás, vagy keresztelés megszállottakká tehet gyülekezeteket, s azokban egyeseket.

Egészséges keresztyénység ott van, ahol *tudatos-ság, szabadság* és teljes *odaadottság* van! De ez az odaadottság tudatos és szabad s nem foglyulejtett-ség, hanem önkéntes rabságba állás. Mindenütt, ahol öntudatlanság, elernyedtség, tétlen felelősség-eldobás jelentkezik, megnyílik az út a sátáni bevonulás lehetősége előtt. Ezért olyan fontos az Úrnak és apostoloknak sokszor hangoztatott intése: Virrasszatok! Legyetek éberek! A sátáni megszállás szörnyű veszedelme enyhébb vagy terhesebb alakjában állandó veszedelmet jelent és különösen ott fenyeget, ahol a keresztyének az éberséget eldobják és alvásba, közönybe, tunyaságba süllyednek. Kicsiny résen szivárog először be; azután először észrevétlenül, azután mindig szemtelenebbül, állandóan több és több helyet igényel magának a gyülekezetben és az egyes lelkekben; mindazok fertőződnek, akik ál-

szeretetből, hamis kíméletből, gyengeségből, közönyből eltúrik a tisztátalanságot; végül a Sátán a lakás ura lesz (Bálzebul; zöbül lakást jelent). Sátán is, szellemei is lakást keresnek az embervilágban; sőt az egész emberiséget saját lakásukká akarják átformálni.

Ezzel a sátáni törekvéssel szemben áll az egészséges keresztyénség, mely az egyházat Isten templomává, lakhelyévé akarja tenni. Az ótestamentumi szent sátor és templom az Istennek az emberek közt való lakását példázták és jövendölték. Jézus kopogtat a szívek ajtaján és be akar oda menni, hogy azokban lakást nyerjen. (Jel. 3, 20) Jézus kopogtat, tehát az ember tudta és beleegyezése nélkül nem akar az emberi életbe bevonulni, s ebben is különbözik a Sától, aki nem kopogtat, hanem észrevétlenül vonul be a szívbe és a gyülekezetbe. Minden léleknek a maga szívében ajtónállónak kell lenni és megnyitnia annak, aki a Juhok Pásztora; ki „nevükön szólítja juhait”, mert egyénenként tartja őket számon (János 10,2–3). Sátán tömegeket hajt magával. Neki mellékes az egyén. Beteg minden irányzat, munka, hol az egyén mellékes; ahol tömeghatásokra dolgoznak.

A LÉLEK BETEGSÉGEI

A lélek maga az ember. Ezt jól érzi a magyar ember is, mert az embereket nem testnek, nem is szellemnek mondja, hanem lélekszámról beszél. Ahány lélek, annyi ember. Ha valaki életét áldozza fel, azt mondjuk: lelkét adta oda. Mindamellett az ember több, mint a lelke, mert van teste is és szelleme is; de a fájdalmat és az örömet nem a test és nem a szellem érzik, hanem a lélek. Ha tehát eddig testi és szellemi betegségekről beszéltünk is, nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy tulajdonképpen a lélek beteg olyankor is, mikor a betegség helyét a testben vagy a szellemben jelöljük meg. Láttuk már, hogy a vallásos „testi” betegségek tulajdonképpen a szellem megbetegedései, mert úgy jönnek létre, hogy a testet szellemi megtévesztettsége miatt hamisan szemléli a lélek. A vallás testi betegségeiben a testi, anyagi dolgok méltatlan fontossághoz jutnak, a lélek bálványoz ilyenkor. A szellemi hatalommal tévesen felruházott anyagi dolgot nevezünk bálványának. A szellem megbetegedhet, mert beteg az olyan szellem, amely hamisan mutat valamit a léleknek; de a megromlott szellem romlásának oka rendszeren a lélekben, annak engedetlenségében keresendő. Láttuk azonban, hogy vannak esetek, amikor a lélek hozzájárulása nélkül betegszik meg a szellem; ilyen természetű az ördögösség, vagy megszállottság harmadik és általában az első fajtája, melyeknél a megbetegítő hatás olykor egy idegen s erős szellemiség működéséből áll elő. A lélek megbetegedése alatt a következőkben oly eseteket fogunk érteni, amelyekben a betegség a lélekben keletkezik és az betegíti meg a testet vagy a szellemet, vagy mindkettőt. Mint láttuk, némelyik ilyen betegség szellemi megbetegedésnek is tekinthető, esetleg testinek.

Hogy a lélek megbetegedéseit megértsük, ahhoz szükséges valamennyire a lélek szerkezetével megismerkednünk. A lélek két különböző nagyságú

területre oszlik fel: a kisebbik, a tudatos lélek, mely a Bibliában a szív nevet viseli; míg a nagyobbik, tudattalan lelket, sokszor nevezi a Biblia egyszerűen léleknek; de ilyenkor a lélek szónak egy szűkebb körű alkalmazásával találkozunk. Van tehát egy ilyen szűk körű szív és egy ilyen nagy kiterjedésű (szűkebb értelemben vett) lélek. A szív, mint mondtam, tudatos, a szűkebb értelemben vett lélek felel meg egyrészt ennek a fogalomnak, melyek a lélektanok Unbewussten-nek, vagy Unterbewusst-nak neveznek, a tudattalannak, vagy tudatalattinak. A tudattalannak a Bibliától eltérő meghatározása hibás, mert egy fogalommá foglal össze két igen eltérő dolgot: a tudattalan lelket és az emberi szellemet, mely egészen más, mint a lélek, s melynek a lélekkel való összekavarása igen helytelen következtetésre ad alkalmat. Rendesen ebben a fogalomzavarban élnek és következtetnek az ún. ideg- vagy elmeorvosok, s a lélekre alkalmazott hatással akarják gyógyítani azt, ami szellemi természetű s éppen ezért csak szellemi úton gyógyítható. Persze ezek az orvosok tagadják mind a tisztátalan, mind a tiszta szellemvilág létezését. Azzal azonban nem múlik el a veszély, hogy a farkas előtt behunyjuk szemünket, s állítjuk, hogy farkas nincs.

Még súlyosabb és végzetesebb a tévedésünk, ha azt állítjuk, hogy nincs szellem-Isten, hanem csak bróm, sevenál, sokkok vannak, mert ott, ahol a szellemi gyógyítás rövidesen segíthetne, mérgeikkel a testet is, a lelket is rombolják az orvosok.

Tapasztalatból tudjuk, hogy tiszta szellemi környezet mit segít gyengeelméjűeken, elmebetegeken és kedélybetegeken. Hazug, tisztátalan környezet mit ront rajtuk, mégis az anyagi mérgekbe vetjük a bizalmunkat. Az Isten a hitetlenséget és istentelenséget nem hagyja büntetés nélkül. Erről az idegorvosi működés szomorú eredménytelensége tesz tanúságot. De éppen elme- és idegorvosok tehetnek tanúságot a lelki és szellemi hatások különbözőségéről! Ők jól

tudják, hogy értelmi rábeszéléssel, a kedély, vagy elmebetegeken segíteni nem lehet. Csak szuggesztív és hipnotikus hatással lehet valamit elérni, melynél mellékesebb az, amit mond az orvos, és fontosabb az, ahogy mondja. Szuggesztív hatású orvos több hatást ér el, mint okos beszédű orvos. Márpedig az okos beszéd a lelki ráhatást képezi, a szuggesztió és hipnózis pedig a szellemit. Az ember szellemi ráhatása erősebb, mint lelki ráhatása a betegekre. Erősebb, de rombolóbb is! De micsoda különbség van az emberi és az isteni (magasabb szellemi) ráhatás között! Tudjuk, hogy a német Bad-Bollban, Teichwohlframsdorban, a svájci Männedorfban sohasem gyógyítottak rábeszéléssel, hanem csak az igehirdetéssel, imádkozással, tehát szellemi ráhatással, melynél az emberi visszahúzódott, s tág teret adott az isteninek. Van tehát lelki és szellemi ráhatás és e kettő természete igen különböző. Sátáni szellemi légkörben romlanak a betegek; isteni imádság-biztosította tiszta szellemi légkörben feltétlenül gyógyulnak azok, akik az igazságnak és isteni igazságosságnak szándékosan ellent nem állnak. A levegőt tisztító igehirdetésnek nem kell a beteg képzetekkel foglalkozniuk, mert nem az észérvek hatnak, hanem a szellemi tisztaság. Sőt sokszor nem is jó, ha a beteggel szembe érvelünk, s az emberi és isteni hatást keverjük. Az említett Svájcban és Németországban lévő evangéliumi üdülőhelyeken (Erholungsheime) ügyelnek arra, hogy minden emberi erőlködés távol maradjon a gyógyító munkából; az igehirdetés nyugodt és lelkesítéstől mentes volt.

Az egészséges keresztyén ember tehát gyógyulását egy egészségesebb, vagyis tiszta szellemi légkörbe való felemelkedésre keresi. Erre a felemelkedésre persze saját lelki erőivel, de szellemi erőivel sem képes. Mert az ember szellemisége inkább elfogadásra, mint adásra van berendezkedve; hanem a magasabb szellemi világ (Isten és a tiszta angyalok) ereszkednek le az emberhez, amikor az ember hívó

(bízó) közeledése ezt a leereszkedést kihívja; sőt anélkül is, ha az ember vágyakozó, kereső akarata a felső világ felé fordul. Az ég elvárja az embertől, hogy az ember akarata megmozduljon vagy keresésre, vagy feleletre, amikor az ég keresi őt. Az égnek és az embernek közeledéséből áll elő a gyógyulás. Ez az emberi megindulás lelki természetű; a léleknek tehát igen fontos szerepe van az ember gyógyulásában. Kérni, keresni, zörgetni kell, hogy kapjunk, találjunk és a szellemi világ megnyiljék előttünk. A tisztátalan szellemvilág állandóan rajtunk ül és hogy hatását kifejtse rajtunk, ahhoz sem kérés, sem keresés, sem zörgetés nem szükséges. Bár bizonyos, hogy az emberi kezdeményezésre még erősebb tisztátalan szellemi hatás a felelet. Istent ellenben csak az találja meg, aki azt keresi. Világos mind ebből, hogy a keresztyén embernek állandóan akarnia, keresnie kell a tiszta isteni szellemvilág kapcsolatát. Ennek a hívő keresésnek, vagy akarásnak azonban semmi köze nincs az ember szuggesztív hatásához, mely szellemi természetű, vagyis az emberi szellem hatása. Akarás, hit a szívre tartozik, tehát lelki mozgalom. Az őszinte keresztyén hit nem téveszthető össze az önszuggesztióval, melyet az újonnan születést nem ismerő és nem értő hitetlen világ a vallásos élet létrehozójának tekint s nem is alap nélkül azoknál, kik a keresztyén ember életét megpróbálják utánozni, s emberi hamisítvánnyal pótolni. Sokszor az ún. áhitat nem egyéb, mint az igehirdető szuggesztiója, a gyülekezet tömegszuggesztiója és felcsigázott önszuggesztió. Az ún. pünkösdi mozgalom állítólagos nyelvbeszéde legtöbbször ilyen szuggesztió által létrehozott egzaltáció, melyet tömegőrületté fokoz az artikulálatlan ordítózás, amelyet az egyes embernek elfogadhatóvá tesz az a körülmény, hogy a jelenlévők mind ordítanak. A nyelvbeszédnek tartott idétlen kiáltozás szellemi jelenség, de létrehozhatja lelki akarata, s így a lélek megbetegedése közé tartozik.

Ezt a nyelveken szólást nem egészen a pünkösdi gyülekezetek találták ki; az se volt egy hasonló értelmetlenség, mely más gyülekezetekben vált szokássá: az egész gyülekezet hangosan, egyszerre imádkozott, ami idétlen lármát képezett, közös imádságnak azonban azért nem tartható, mert senki sem érti a másik imádságát és így nem teheti azt magáévá. Ennek a visszaélésnek abban látják a hasznát, hogy mindenki „tevélegesen” résztvesz az „isteniszteleten”. Hogy aztán kinek mi haszna van ebből az értelmetlenségből, az kérdés marad. Ha az értelmetlenség lesz az a szellemi magaslat, ahová az embert az áhitat felemeli, akkor ennek semmi köze nincs a bibliai szellemiséghez, amellyel kapcsolatosan az Írás rendkívül sokszor hangoztatja az értelmet, felismerést és tudást. Ez az értelmetlen kiáltozás pedig kizár minden értelmet és tudást. Ám ugyanazon vallásos emberek szokták hangoztatni, hogy a tanulás árt a keresztyénségnek, s hogy Istentől vezetett szónoknak nem szabad a beszédjére felkészülnie. Vajon kinek áll érdekében a tudatlanságot a megismerés helyébe tenni, s a keresztyénséget az értelmes gondolkodástól megfosztania? Annak, aki nem akarja, hogy az emberek az igazságot megismerjék! Annak, aki a nép értelmetlenségét saját zsákjának a megtömésére használja ki. Papzsáknak nevezik ezt a zsákot; de nem gyakorta élnek-e a nép tudatlanságából szektavezérek is, missziós laikusok, szent-egyleti titkárok, akik az Újtestámentum-ellenesen szedett tizedet élvezetekre, könnyű életre költik akkor, amikor a tizedfizető emberek sokszor nehezen vonják meg maguktól a kínosan szerzett filléretet s amikor a szektavezér utasítására a feleség a férj megcsalásával lopja el a prédikátornak az „Istennek járó” tizedet, melyet Isten ily úton sohasem kért az emberektől. A szándékosan fenntartott butaság az ilyen igények kielégítésére kell. Itt a tudatos, értelmi keresztyénség helyére sötét, tudatlan, gonosz szellemiség lép, mely szellemiséget az ember lelke

maga kelti magában, s azért sötét, mert az ember szellemi tudatlanságot képes ugyan felidézni magában, de világosságot adni önmagának nem tud. Rokon ez a szellemiség a spiritiszta gyűlések médiumkeltette szellemiségével, mely a tudatlanságtól és tudálékosságtól hemzsegő spiritiszta kijelentéseket termeli. Ezért van, hogy az extatikus összejövetelen gyakran nehéz megkülönböztetni, hogy valamely jelenségnek a vezető-igehirdető, az öntudatlanságba ragadott hallgató-e a létrehozója, vagy valamely tisztátalan szellem, mely a gonosz lelkiismeret hagyta réseken könnyen és szívesen lopózik a zsákmányszedők és kizsákmányoltak e furcsa szellemiségébe be. Ennek a félrevezető és félrevezetett vallásosságának, melynek beteg volta kétségtelen, semmi köze az egészséges keresztyénséghez. Mégis ezt a beteg szellemiséget a lélek betegségei között tárgyaljuk, mely létrehozója a lélek, mely csal és megcsalhatja magát. A betegség oka a prédikátor kapzsisága, lelkiismeretlensége, mely a kegyelem-ajándékok hiányát csalással pótolja és sokszor a hallgatók rossz lelkiismerete, amely szándékosan figyel oly prédikátorokra, akik a saját gonoszságuk takargatására használják az ilyen szellemiséget, mert az ilyen prédikátorok vezetése alatt a hallgatók is találnak elég mentséget, hogy ébredező lelkiismeretüket elhallgattassák. Ám a léleknek nemcsak szellemiséget megrontó hatása van, hanem megronthatja saját eszközeit is, melyek által lelki tevékenységét végzi. Ezek az eszközök, az ész, vagy elme, a hangulat és a törekvés, vagy annak megnyilvánulása, az akarat. Ez a három tehetség mind a szívben, vagyis a tudatban, mind a tudattalan lélekben hátra hagyja nyomait; de a lélek megbetegedése munkájukat megzavarja, sőt lehetetlenné is teszi. Nézzünk utána, mik a betegségek és mi lehet a betegségek előidézője?

AZ ELME BETEGSÉGEI

Az emberi lélek szellemi eredetű és így tehetségei is szellemi eredetűek. Lelkiekké tehát nem az teszi a lelket és tehetségeit, hogy a test és szellem mellett a lélek harmadik alapvalóság (szubsztancia) volna, hanem az, hogy a lélek egyéniesült, személyesült és ezáltal a nagy világmindenségben egy kis világgá lett. Önálló, külön központú világgá, melynek központjává egy-egy külön „én” lett és ehhez az énhez igazodott, egyénivé vált a lélek maga és váltak tehetségei is.

Ezt a külön központúságot nevezzük személyiségnek. Ennek a személyiségnek legfőbb alakítója az elme, helyesebben az elmét használó „én”. Az elme (nous) a lélek szeme. Ha ez a szem megromol, a látás hamis lesz.

Az emberben hármas látásról beszélhetünk. Van az embernek testi szeme, mely az anyagi világot nézi; van szellemi szeme, mely Istent, a szellemi világot, a szellemi dolgokat látja, és végre van a léleknek lelki szeme, mely ráismer a dolgokra; ez a ráismerő szem a nous, vagy elme (ész). Úgy születünk, hogy nem látjuk a szellemvilágot, az angyalokat, bár egyes esetekben Isten megnyithatja ezt a látásunkat, s torz alakban a spiritizmus és okkultizmus is adhat bizonyos szellemi látást (halottnézés, szellemlátás, távolba nézés, gondolatolvasás, múltba látás, jövőbe látás stb). Ettől a látástól meg kell különböztetnünk a lélek látását, mely nem a testi vagy szellemi tárgyakat látja, hanem a rokonságra vagy különbözőségekre, az egységekre vagy többségekre, a közelségekre vagy távoliságra, a viszonyra vagy szétesettségekre, a rendre vagy zűrzavarra ismer rá. Ezt a lelki látóképességünket a bűneset által el nem veszítettük; de még elveszíthetjük, vagy korlátozottá tehetjük, ha használatukkal visszaélünk. Például valami okból nem használjuk őket. A vakond a föld alatt él, tehát – bár szemképletek láthatók rajta – nem lát. A

A szellemi világot az anyag megkívánásáért megtagadtuk; következésképp nem látjuk a szellemi világot. Értelmünkkel, mely az elme elfogadó képessége, nem akarunk látni bizonyos igazságokat: bizonyos ebben az esetben, hogy elveszítjük elménknek ezt a látóképességét és nem fogjuk látni az igazságot, sőt azt is el tudjuk hitetni magunkkal, hogy ebben a „nem” látásban őszinték vagyunk. Igen sok lelki vak van, kik az igazság megvetése miatt nem látnak többé; a lelki vakság oka az elme megbetegedéseinek.

ISTENTELENSÉG ÉS ANYAGELVŰSÉG

Vajon ez is beteg vallásosság? Az! Mert vallásos kultusz nélkül egy ember sem élhet, s ha Istent nem akarja látni; ha a szellemisséget megtagadja, akkor mindig kifelé más vallásos kultuszt keres. Az orosz kommunisták XX. pártkongresszusa élesen megróttta a személyi kultuszt, amely az istentagadó világban megvalósult, és a pártkongresszus határozatai szerint olyan áldozatokat kívánt, amelyben a kommunizmusnak saját hősei estek el, sőt milliók nyomora fejlődött ki; tehát az istentagadás vallási kultuszként fejlődött ki; a nyomor és félelem intézményessé lett. Helytelen az az állítás, mely ezt a személyi kultuszt egyesek számlájára írja, mert a személyi kultusz nem egy-két kimagasló személyhez fűződött, hanem a lapok nyilatkozatai és a legfőbb pártvezérek látása szerint tömegjelenséggé vált és számtalan párttitkár személye körül ismétlődött. A dolog magyarázata egyszerű és egyáltalában nem bűnös; az emberi lélekkel együtt születik a tekintélytisztelet, mely az istentiszteletből fakad. Tisztelni, becsülni, követni a vezetésre érdemeseket egyáltalán nem véték, hanem erény; a véték ott kezdődik, amikor az ember hamis, hazug, vérengző, rabló és önző személyeket választ tisztelete tárgyául, azaz amikor az ember nem ítéli el a lopást, a gyilkolást, rágalmozást, hazug-

ságot. Vajon jobb lesz az emberiség sorsa, ha a személyi kultusz kivész (ami lehetetlen!), de megmaradnak a rablók, gyilkosok és hazugok? A pártkongresszus határozataihoz tehát hozzá kell tenni, hogy az emberrontást kíméletlenül üldözni kell, mégha az személyi kultusz nélkül jelentkezik is, amit – el kell ismerni – sok kommunista meggyőződésű ember tesz is, vagy tenni akar. Abban volt a baj, hogy amint Napóleon hatalomra jutott, imádói támadtak és ez lehetővé tette Napóleonnak, hogy a világot felforgassa. Abban volt a baj, hogy Hitler követői csak a tehetséges vezért nézték, s megbocsájtották neki, hogy milliókat gyilkolt s rabolt ki; nem a Hitler-kultusz volt a főbaj, hanem a bűn iránti közöny. Az volt a baj, hogy a most pellengérré állított nagy kommunista vezérnek környezete vele együtt végezte, amit most csak a vezérnél kifogásolnak, s ezzel a gyávasággal, mely a haszonban és hatalomban való részesedést is jelentette számukra, belecsalogatták a vezért a rémuralomba. Többet tettek: egyházi kultusszal vették őt is körül, s a magukat keresztyénnek nevező egyházak vezetői siettek az egyház nyilvános tanításait az új kultuszhoz és annak következményeihez hozzáformálni. Sok kommunista látja és hangoztatja a társfelelősséget.

Ha pedig a bűn nem a személyi kultusz volt, hanem a bűn iránt való közöny és a bűnnel való megalkuvás, akkor ebből egy másik, igen fontos igazság következik. Azok, akik az igazságtalan zsarnokot elnézően támogatják, mert gyávák, vagy mert a támogatásból hasznuk van, zsákmányban és hatalomban részesednek, azok bizonyos, hogy nem fognak támogatni olyan uralkodót, aki nem ad nekik igazságtalan hasznot és nem őket, hanem a becsületeseket, önzetleneket ülteti a hatalom trónjára. Az Isten igazságosságával való elégedetlenség az Isten-tagadás igazi oka. Nem tagadom, hogy vannak igazságot hirdető istentelenek, de ezeket vagy bizonyos államférfiúi okosság vezeti, amennyiben tudják, hogy igazságos-

ság nélkül birodalom fenn nem állhat: (justitia regnorum fundamentum), s így ezek nem igazi istentagadók, mert elismerik azt, aki az igazságosságra alapította az embervilág létezését. Vagy azért lettek csak istentagadókká, mert azok, akik magukat Isten szolgálóinak nevezték, mert akkor az adott nekik hatalmat és kenyeret, mikor a kocka fordul, megtagadják az igazságosságot, és tudnak az igazságtalanság dicsőítői is lenni; sokan lettek istentagadókká, mert Isten állítólagos szolgálói képmutatók voltak. Ám azokban, akik emiatt megtagadják Istent, látási hiba van, mert Isten sohasem vallotta ezeket a képmutatókat a maga szolgálóinak. Az istenimádat tehát az emberi természethez tartozik, s az istentagadás oka a hamislátás, a vakság.

Hasonló az eset az anyagelvűségnél. Akik a szellemvilágot tagadják és csak az anyagban hisznek, az anyagot szellemi erővel és tulajdonsággal ruházzák fel és valóságos vallási tisztelettel veszik körül. Olyan féltékenység van bennük az anyag kultuszával szemben, mint amilyen féltékenyen védik a szellemiséget az istenfélők. De éppen a kifejlődő és soha ki nem küszöbölhető személyi kultusz ténye mutatja, hogy az anyagimádás mellett az emberek személyi kultuszuknak is szükségét érzik és ez már vallás.

Különben is keresztyénség és antiszocializmus között semmiféle eszme – és tett – közösség nincsen! A szocializmusnak azaz a felebaráti szeretetnek nemesebb, igazabb és bátrabb hirdetője a názáreti Jézusnál nem volt, és az őskeresztyének kommunizmusban éltek. A XX. századi kommunista társadalomnak a bibliai keresztyénségnek legbecsületesebb dolgozói voltak felekezeti különbségre való tekintet nélkül. De csak a bibliai keresztyének! Ők a letűnt világgal semmit nem veszítettek attól eltekintve, hogy hitük kieléese ebben a társadalomban nehezebb lett; de ennek oka nem a kommunista eszmény volt, hanem az, amit a pártkongresszus személyi kultuszuknak bélyegezett, vagyis a szabadságnak a kultusz követői

által való elvétele. Bátran kimondhatjuk, hogy a kommunizmus csak keresztyén társadalomban valósulhat meg, vagyis ott, ahol nem zsarnok embert tesznek meg imádat tárgyául és legfőbb jóul, hanem egy igazságos és szerető Istent. Amíg a legfőbb jó az anyag, addig az emberek az anyag törvénye alatt élnek. Az anyag törvénye pedig ez: mennél több anyagi kincs van, annál boldogabb vagy! Azért az anyagelvűeknek szükségképpen kapitalistákká kell lenniük, vagyis anyagi kincsek halmozóinak. A szellemi világ törvénye pedig ez: mennél többet adsz másnak, annál több a kincs, s annál boldogabb vagy! Ezen az erkölcsi alapon épülhet fel egyedül a kommunizmus. Bibliai, tehát igaz keresztyének pedig teljesen ezen az alapon állnak, mert kincsük az élő és hű gyermekeinek megfizető Isten. Keresztyén ember ott is a köz javáért küzd, ahol ő maga az üldözés tárgya.

SZABADELVŰEK

Szabadelvűség alatt Istentől és a bibliai erkölctől való felszabadultságot értik. Az előbbi fejezet már eléggé megmutatta, hogy a keresztyén erkölcsi eszmétől való megválás nem szabadságot hozott, hanem borzalmas rabságot és teljes bizonytalanságot. Azt is láttuk az előbbi fejezetben, hogy akik a papságtól akarnak megszabadulni, azok hibásan azonosították a telhetetlen papokat a názáreti Jézussal, aki mindenét odaadta az emberekért. Láttuk, hogy akik az inkvizítor papoktól menekültek, az istentelenségben viszontlátták az átkeresztelt papzsák mellett az inkvizíció minden borzalmát, az új világ személyi kultuszának híveiben. Ha már nem szükséges bizonyítgatni, hogy a telhetetlenek és gyilkosok éppen olyan jól érzik magukat a személyi kultusz védelmében, mint érezték az Istent gyakorlatilag megtagadó papság oltalmában; az egyik éppoly „szabadelvű”

volt, mint a másik, Isten törvényétől szabad. Nem az elkoptatott szóhasználat iratta fel a fejezet címéül a szabadelvűséget, melynek szülőanyja az istentagadás, és tápláló emlője az anyagelvűség.

Nem lehet tagadni, hogy a XIX. században volt egy elég hosszú idő, amelyben az emberek nemesebbik részének sok tagja a szabadelvűségben (liberalizmusban) tényleg szabadelvűséget látott. Ennek oka az a maradiság, konzervatizmus volt, amellyel az egyház korábbi álláspontjához ragaszkodott, s minden változtatástól reszketett. A reformációnak ezzel a maradisággal kellett megküzdenie. Utóbb azonban éppen olyan maradi lett, mint a római egyház. A protestáns egyház maradiságának neve ortodoxia volt (helyes-véleményűség); a reformációt az Ige hirdetése hozta létre, maradisága is az Ige őrzése körül mutatkozott. Elkövette azonban azt a hibát, hogy a helyes tanításnak nem a tartalmát őrizte, hanem a formáját. A hitvallás szavaihoz ragaszkodott, s amit a középkori egyház az ereklyékkel tett, azt tette a protestántizmus a hitvallásokkal. Bebalzsamozta őket, azután eltette az egyház sírkamráiba: a liturgiákba – nagy tisztelettel. Azért nevezem a liturgiát sírkamrának, mert amit szertartásképpen mondanak, annak tartalma felől alig gondolkodik valaki, tehát felbontatlanul, emésztetlenül megy át a tudaton. Amikor a reneszánsz pogány kovásza hatni kezdett az európai gondolkodásban, gondolkodni kezdtek az emberek, összehasonlítani, válogatni. Ez megzavarta a maradiakat s egyszerre féltetni kezdték a régi formákat. Nem a tartalmat féltették, mert ők is megszűntek gondolkodni, hanem csak a bebalzsamozott formákat. A papság megijedt azon, hogy egyáltalában valaki gondolkodni mert és akart. A reformáció először éppen a gondolkodást sürgette, később azonban, amikor a reformátorok utódai elrestültek és csak a kivivottakat akarták őrizni, de tovább dolgozni rajta megszűntek, itt is előállott az ellentét a gondolkozni akarók és a maradiak között.

A Biblia eltűnt a hitvallások mögött. A mozogni, élni akaró emberi elme nem bibliai gondolatokkal találta magát szemben, hanem változatlan dogmával, szajkózott liturgiával, idejét múlta káté-szöveggel. Ettől akartak szabadulni! A mennyek felséges és mindenható Istene azonosult egy, a múlton élőködő, elrestült, dolgozni nem, csak enni akaró papsággal, annál inkább, mert ez a papság akarta is, hangoztatta is ezt a hasonulást. Mivel azonban az ember értelme felületes és csacska, a meggyűlölt és megvetett régivel szemben minden jó volt neki, ami új, a „szabad” címke alatt került eladásra és fiatalos nyegleséggel habzsolta az ostobát, a hazugot, a felületeset. Hogy a szabadelvűség evangéliumának papjai szintén csalók, és híveik hiszékenységére számítók voltak, nem vették észre és nem is vizsgálták, mert csak a régi a papos (klerikális) elleni gyűlölet mozgatta őket. Az egyházba, – főleg a protestánsba – szintén bekerült a szabadelvűnek nevezett szabadoskodás és új teológiát alkotott magának. Ennek az új teológiának rosszhiszeműségét már az is elárulta, hogy szemben a reformáció egyetemes gondolkodásával és fellépésével ezoterikus (csak a belső körnek szóló) lett. Ez arra mutat, hogy ennek a liberális, szabadelvű teológiának a vallói rossz lelkiismeretű emberek voltak, akik tudták, vagy sejtették a csalást, melyet annak a szerkesztői elkövettek és azért nem merték azt mindenkinek az ítélszéke elé vinni, csak a céhtagoknak hozták tudomására. Ha ők is reformátorok, a nép igaz barátai lettek volna; ha meg lettek volna győződve igazuk felől, akkor mindenben áthajtották volna meggyőződésüket, mint azt Luther és Kálvin tették. Ők azonban a régi, papi csalásnak nyilvánított teológiát bennehagyták a liturgiában, s mint működő lelkészek, ők is hordozták az ünnepi körmenetben a koporsóba zárt reformatori hitvallást. Csúnya játék volt ez és csúnya játék ma is! Természetes, hogy az ilyen papok, a felvilágosultak, a szabadelvűek, az első szóra megtagadják a keresz-

tyénséget, mihelyt érdekeik úgy parancsolják. Hazugság az, ha valaki emberi könyvnek tartja a Bibliát, a szószékről mégis úgy beszél róla, mintha isteni kijelentés volna. Hazugság az, ha egy pap ugyanannak a szónak két értelmet ad: egyik értelmet a népnek adja, mikor Jézust Isten Fiának mondja, másik értelmet magának és a céhnek tartja fenn s mefisztói mosollyal így magyarázza: Mi is azok vagyunk! Az ilyen teológiának az első támadásra el kellett esnie, mert ezt a teológiát a születése első pillanatától kezdve rothasztotta a belső hazugság. Ma már a régészeti ásatások ezerszámra hozzák napvilágra történelmi cáfolatait annak, amit a szabadelvű teológia a múltban megdönthetetlen igazságként hirdetett; de ezek a liberálisok nem állanak elő azzal a bűnvallással: Tévedtünk! Tovább is hirdetik, tovább is fenntartják a tudomány infallibilitását (csalhatatlanságát). A szellemi Isten szavát, a Bibliát gúny tárgyává tették, de ha egyszer el fog jönni az Antikrisztus személyi kultusza, az elsők lesznek annak hirdetésében, hogy az csodat tett. Amint ezt a Biblia a szabadelvűség, azaz az Istentől magát szabaddá tevő emberiség végső fejlődéseképp leírja (Jel. 13,13). Megtörtént már, hogy azok, akik kereskedni akartak Izrael népével, kereskedői fogásképp azt kiáltották Izrael akkori uralkodójának szavát meghallva: Isten szava ez, nem emberé! (Csel. 12,22) Ugyanilyen kiáltásokat hallottunk nem régen a már kárhozottatott személyi kultuszban költők ajkáról, kik a szabadelvűséget képviselték. Ebben a magasztalásban az egyház vezetői is részt vettek. Megérjük még, hogy liberálisok, ortodoxok, selyem papi ruhába öltözöttek és szekta vezérek együtt fogják üdvözült hangon kiáltani: A Fenevad szobra megszólalt! Mert a szabadelvűségnek nem az fáj, hogy bálványok beszélnek, papjaik hazudnak és a népet félrevezetik, hanem az fáj, hogy a Biblia szent Istene szól. Az Ő hangját akarják elhallgattatni, mert bántja, zavarja őket, amikor a vallás körül kereskedést akarnak folytatni, kötelezettség

nélkül papi jövedelmet és tekintélyt élvezni. Jó az emberimádó babona a szabadelvű teológusoknak, csak a tíz parancsolat szent Istene nem kell nekik.

Az egészséges keresztyénség, mint már rámutattunk, szabadelvű. Egészséges keresztyén nem vet el senkit azért, mert csecsemőt keresztel, de azt sem, aki felnőttest merít be; elviseli, ha valaki disznóhúst nem eszik, de azt is, aki jóllakik véres hurkával; ha szombaton nyugszik meg, vagy ha vasárnap megy Igét hallgatni; esztelenség ily külsőségek körül csoportosítani vagy szétszakítani a keresztyénséget. Egészséges keresztyén ember elviseli azt, aki sohasem jár világi szórakozóhelyekre s aki annak komolyabb megnyilatkozásait megnézi. Aki nem iszik bort és aki ebben Pált követi, aki igénybe veszi az orvostudományt s aki betegségében hittel várja Isten segítségét. Egészséges keresztyén ember türelmes a másként gondolkodóval szemben, míg azt becsületesnek látja. Szabadelvűek vagyunk: aki eszik, az Úrért eszik, aki nem eszik, az az Úrért nem eszik. De a keresztyénség üldözését, az Istenben hívőknek hátraszorítását, a gyermekeit vallásoktatásra járató szülőknek állásvesztéssel való fenyegetését, papoknak politikai meggyőződésük miatt állásukból való elűzését nem tartjuk szabadelvűségnek. Pedig a szabadelvűségnek voltak ilyen gyümölcsei. Ellenben azt a papot, aki nem hisz a Golgotán szenvedő Jézus vérének bűnt eltörlő hatalmában és mégis úrvacsorát oszt, képmutatónak tartjuk s azt hisszük, hogy a hazugoknak nincs joguk papi székekben ülni. Vajon a szabadelvűek nem a papi hazugság ellen tiltakoznak?

AZ ORTODOXIA, MINT BETEGSÉG

Az ortodoxia, magyarul helyes-véleményűség nem okvetlenül betegség, hiszen mindannyiunknak törekedni kell arra, hogy helyesen tanítsunk. De annak, aki helyes-véleményűségre törekszik, tudnia kell, hogy ez mostani állapotunkban elérhetetlen. Különbőség van ugyanis tények, fogalmak és szavak között. A világ való tényeit mi nem látjuk, mert a látható világ nem mutatja a dolgok valóságát, hiszen a látható a láthatatlanból lett (Héb. 11,3). Soha még ez a bibliai igazság oly megkapó igazolást nem nyert, mint mikor az atomfizika egyszerre eltüntette az anyagot, s helyébe, mint a kútba leszálló ember a népmesében, egy ismeretlen és csodálatosan gazdag, picynységében is óriási kiterjedésű világot tárt elénk. Nem tudjuk, mi az anyag. Hogy tudhatnánk akkor, hogy nincs más, csak anyag!? Pál szerint rész szerint való, azaz csak egyes részekben ismerhető a tudás. Hatásaikból, tüneteikből ismerjük a dolgokat. Ezekből alkotunk lelkünkben fogalmakat róluk, azaz lelkünkben élő képeket. Ezeknek a képeknek neveket adunk, azok a szavak. Mivel azonban a tényeket csak részeikben ismerjük meg, a róluk alkotott képek minden embernél különbözőek. Fogalmaink tehát nem azonosak. Ha mégis közös szóval nevezzük őket, ezek a szavak nem ugyanazt jelentik s így az, aki szavaimat hallja, nem pontosan ugyanazt látja a szavak hallásakor, amit én látok, mikor a szavakat kimondva ugyanazt látja a szavak hallásakor, mint én látok, mikor a szavakat kimondom. Vegyük hozzá, hogy a bensőmben látott képeket is csak tökéletlenül tudom szavakkal kifejezni. Vakon tapogatózunk ebben a világban! Csak ostoba ember kívánhatja a másik vaktól, hogy a tőle látottakat pontosan azokkal a szavakkal fejezze ki. Ellenkezőleg, örülnünk kellene a másik kifejezésnek, mert az eltérés segítségünkre jöhet saját képzeletünk kiegészítésében. Az ember azonban mégis olyan ostoba, hogy nemcsak

saját látását, hanem az arról alkotott szavakat is rá akarja kényszeríteni felebarátjára, s ha az önálló akar lenni, saját helyesnek hitt véleményét el akarja vele fogadtatni. Ez bizony nem szabadelvűség! Nos, ez az erőszakos rabságra kötelezés a beteg ortodoxia. Az egymással harcoló ortodoxok rendszerint maguk is téves véleményűek és így nem az igazságot, hanem egyéni tévedéseiket erőszakolják embertársaikra.

Dehát egyáltalában nincs biztos tudás? Van, csak hogy ez nem a tények leírására, hanem arra vonatkozik, hogy létezésük vagy megtörténtük igaz-e vagy sem. Jézus vére eltörli a bűnét a hívőnek, ez tény, s ebben nem kételkedünk; de hogy a vér alatt, mely csak kép a szellemvilágban, mit kell értenünk, homályos és alig meghatározható. Jézusnak volt vére, ezt a vért értünk hullatta, s ebben a cselekedetben Istennek hozzánk való szeretete leplezte le magát: ez három tény! A vér a három tényt együtt jelenti, azért kép. Nem felelne meg a valóságnak, ha azt mondanám: Isten szeretete eltörli a vétket, mert van vétek, melyet nem törül el. Nem felelne meg a valóságnak: eltörli a bűnt az a tény, hogy valaki a vérét ontotta, mert sokan ontottak vért, de Jézus vére mögött Isten szeretete volt, az Ő vére omlása mást jelent, mint Júdás vérének kiömlése. Nem igaz, hogy a hit eltörli a vétket. De igaz, hogy amikor Isten szeretete, Jézus halála és az én hitem összetalálkoznak, akkor vétkemnek emléke Isten előtt eltöröltetik.

Hogy a szent s a mindent látó Isten ne lássa többé vétkemet, elképzelhetetlen csoda és mégis hiszem. De milyen történet, micsoda küzdelem, a gyűlöletnek és szeretetnek micsoda összeütközése, mennyi jövendölés, mily várakozás, mennyi kétség és mily változhatatlan isteni akarat van e mögött a mondat mögött: Jézusnak vére eltörli vétkemet. Ezt a csodát felfogni, megmagyarázni alig vagyok képes és mégis biztosan tudom! Biztosabban, mint bármit a világon! Biztosabban, mert ott áll előttem a bizonyosság: a gólgotai kereszt. Hányféleképpen lehet ezt az igazságot

kifejezni és mennyi tévedés csúszhat ez igazság alkalmazása köré! Nem a szavak itt a döntők, hanem a tény, melyről csak halvány fogalmat tudok magamnak alkotni. Milyen szegényes az igazság mellett az a forma, melyet különböző emberek különböző szavakkal alkotni tudnak róla. Mélyebben látó ember elmélyed az igazság szemléletében; a felületes szavakat alkot és a szavakban látja az igazság biztosítékát.

Az erőszakos ortodoxiához eszerint bizonyos korlátozottság, bizonyos alacsonyrendűség, de mindenesetre óriás adag góg szükséges, mely a legnagyobb isteni tény helyébe oda tud rakni egy silány emberi kifejezést és annak erőszakolásában látja a szabadulást. Az ortodox-beteg éppen olyan felületes, mint a liberális tévelygő: a külsőn akad meg mind a kettő: az egyiknek a csillógó „szabadság” szó tetszik meg valóságos szabadság nélkül, a másiknak az emberi vélemény kell az isteni tényekről, mely ennek ragyogása nélkül csak homályt terjeszthet. Nem a szavak, hanem a Szellem fénye mutatja meg a tények dicsőségét. Azonban a tényeket nem látja sem a szabadelvű, sem a beteg-ortodox. Mindkettő önmagával van elfoglalva és megelégedve, s ezért mindkettő gyűlöli azokat, akik az ő emberi korlátozottságukat s alacsonyosságukat messze felülmúló kijelentés-fényről tudnak; ennek valóságát kétségbe vonják, tagadják. Ezért áll előttünk az a különös jelenség, hogy az ortodox teológus könnyebben nyújt kezet a Biblia isteni eredetét tagadó liberálisnak, mint az újonnan születést hirdető Biblia-hívőnek, s ezzel tanúságot tesz arról, hogy neki nem az isteni eredet a fontos, hanem az a tudat, hogy ortodox álláspontja őt a többi embernél különbé teszi. Mindkét emberfajánál az értelem gőgje vezet.

Említettem már, hogy igazi liberalizmus, azaz szabadelvűség csak a hívő keresztyén embernél lehetséges, mert őt az isteni Kéz, amely tartja, s amelyre rábízta magát, oly biztosságban tartja, amely mentessé teszi emberi áramlatoktól és ostromoktól. Az egész-

séges keresztyén hívő nem köti magát a betűhöz, mint az ortodox és nem esik zavarba amiatt, hogy Bibliájának szövege csak emberi tévedésekkel telítve maradt rá, mint ez a Biblia kritikai szövegeiből világos. A hívő tudja és tapasztalatból is át-átéli, hogy az isteni Szellem fénye keresztül tör e gyarlóságokon. A másolási hibák nem zavarják lényegesen az isteni gondolatot, melyet Isten prófétáinak és apostolainak adott. Azt is tudja a bibliai egészséges keresztyén, hogy a tanítás nem a betűből, hanem a betű által jön, s mit sem ér a betű, ha át nem világítja a Szellem. Az egészséges keresztyén lélek nem felejtí a régi igazságot: (ecclesia semper reformáti debet) az ekklezsiának a Bibliára való visszavitele folytonos kell hogy legyen, s ez lehetetlenné teszi, hogy bármely időben is örökérvényű szabályozó könyveket, hitvallásokat készítsenek. Tudja, hogy akik érinthetlenneknek tartják a hitvallásokat, azok csakugyan nem sokszor érintik őket, azaz életüket nem szabályoztatják velük. Csak másoknak az életét nehezítik velük, mint tették azt a régi írástudók, kik a másokra rakott terhet maguk újjal sem érintették (Mt 23,4). Mert nagy teher az olyan hitvallás, mely a szabad bibliakutatást akadályozza. Tiszteljük és épüléssel olvassuk atyáink munkáit, de emberi és nem csalhatatlan műveknek tartjuk őket.

Mi éppen a hitvallások értelmében áthághatatlan különbséget látunk a Biblia és a hitvallások között. A reformátorok azt mondták: Ha valaki minket a Bibliából jobbra tanít meg, annak engedni fogunk. Sohasem szólottak azonban saját maguk által készített hitvallásaikról így: s nem hallottuk, hogy valaha, valaki azt merte volna mondani: ha valaki a Helvét, vagy ágostai hitvallásból jobbra tanít meg, annak engedni fogunk. Mégis a hivatalos egyházak jobban öröködnék a hitvallások tiszteletben tartásán, mint a Biblián. Teológiai főiskoláinkon ugyanis szabadon kicsinyítik Isten szent könyvét, s ez nem nagyon fáj a hitvallásokat bálványozó ortodoxoknak. Legalábbis

a múltban alig emelték fel ez ellen szavukat s ha akadt, aki fölemelje, azt kiadták a liberálisok haragjának. Mi tiszteletben tartjuk a hitvallásokat, szívesen tanulunk belőlük, de szabályozó erejűeknek nem tartjuk őket. Annál inkább annak tartjuk a Bibliát, melyben Isten Szelleme leng s hatalmas erőként illet mindenkit, aki szomjasan és hittel közeledik hozzá. A liberálisok a „tudományt” részesítik ilyen tiszteletben, melyet ők maguk alkotnak és így tulajdonképpen maguknak követelik az Istennek kijáró tiszteletet, mint ahogy az ortodoxok is emberi műveknek követelik azt a tekintélyt, amely csak Istent illeti. Könnyű belátni ezek után, hogy miért kedvesebbek az ortodoxoknak a liberálisok, mint a hívő keresztyének s az érzékeny pont mindkét csoportnál ugyanaz: az emberi hiúság, mely magát a többi ember fölé emeli, egyik a „tudással”, másik hitvallásos göggel. Mert mindenkinek kell valami, ami őt a többi ember fölé emeli, és mindig az a hitvallás a legkülönb, amelyiket én vallok. Csodálatos hatása van a hitvallásoknak: egy hittankönyvben olvastam, hogy a református diák jobban fényképez, mint a többi. A könyv szerzője erősen vonzódott egyik pogány valláshoz és annak alapítóját szoborban naponként maga előtt láthatta.

BETEGES EVANGELIZÁLÁS

Bizonyos fajtájú evangélizálásban az ortodoxia tört be a hívő keresztyénségbe; ugyanakkor a liturgikus és akarati tévelygés is nagy szerephez jutott. Magam hallottam az evangélizáció ilyen leírását: evangélista az utóösszejöveten: „Aki elfogadja, hogy Krisztus meghalt a bűnösökért, az üdvözl.” Egy szerencsétlen: „De én nem tudom ezt elhinni”. Nincs bizonyosságom afelől, hogy éppen én érettem is meghalt Jézus. – Evangélista: Nem kell más, csak mondja: Krisztus meghalt érettem, ha ezt elmondja, ma-

gáé az üdvösség. Szerencsétlen: De én nem tudom ezt elhinni. Evangelista: Nem is kell, csak mondja azt, hogy Krisztus magáért meghalt, ez elég! Szerencsétlen: Krisztus meghalt értem! Evangelista: Úgy én most feloldozom magát, a bűnei meg vannak bocsájtva! – az evangélista beírta a szerencsétlent azok közé, akik őáltala találták meg az Urat.

Az ortodoxok, amikor az Úr asztalához járulnak, legalább igyekeznek magukból kieröltetni olyasféle érzést, hogy ők hisznek. Ez az evangélista még ezt sem tartotta szükségesnek arra, hogy egy név a noteszébe bekerüljön.

Nem nehéz meglátni, hogy az ilyen evangélizációkon milyen felületes és lelkiismeretlen játék folyik. Az apostolok sosem valami hittétel elismerésére hívták fel hallgatóikat, hanem megtérésre, tehát nemcsak értelmi, hanem akarati tevékenységre is. A megtérés pedig oly fontos volt nekik, hogy két szóval is körülírták. Az epistrophein-nel és a metanoein-nel. Az előbbi megfordulást jelent, egy akarati elhatározást, az utóbbi a gondolkodásmód megváltozását, tehát elme-ténykedést, értelmi döntést. Ez az utóbbi a fontosabb, mert maga után vonja a másikat. Az ember azt teszi, amin gondolkodik; azt, amivel tele van a szíve. A megtérőnek el kell határoznia, hogy egészen megváltoztatja Istenről, a világról és a bűnről táplált eddigi gondolkodását s új emberként áll az Isten elé; ha ezt őszintén elhatározza, Isten megújítja. Ami azzal kezdődik, hogy újonnan születik. Értelmetlen, ostoba utánmondása a legtisztább és leghelyesebb dogmának is eredménytelen és céltalan. Az ilyen evangélisták nem az elme megújulására törnek (Róma 12,2), hanem a megtérésből ostoba, értelmetlen szertartást, liturgiát csinálnak, ami azért jobb nekik, mert szertartással sokkal könnyebb a megtérőket szaporítani, s a statisztikát növelni, mint becsületes munkával. Mert mint ahogy az egyházi keresztyénség fokmérője az, hogy hányan vesznek úrvacsorát, úgy az evangélizáció „áldásos”

voltát a megtérők száma igazolja. Mennél silányabb az evangélista munkája, annál nagyobb a „termelékenysége”. A selejtet itt a másik gyár nem küldi vissza.

Ugyanilyen természetű az önevangélizálás, mely abban áll, hogy az ember belebízta magát, valósággal beleszuggéralja magába, hogy Isten megbocsátotta vétkeit, vagy éppen az akkor frissibe elkövetett vétkeit, melyekkel megtérése után vétkeztek. Kétségtelen, hogy Isten a megbánt és elítelt bűnt megbocsájtja, ha a vétkező a szellemi menedékvárosba, a Golgotára menekül. Ilyenkor Isten Szelleme adja a felmentést és nem én magam szuggéralom ezt magamba. Isten a megbocsátásnak, a szabadulásnak örömét önti a magát elítélő szívébe. Ez az öröm isteni munka, isteni csoda bennünk, s minden erőlködés nélkül válik részünkké. Sokszor várni kell reá és a várás kínos; de az a várás is különös áldást hoz arra, aki Istenére vár. Sokszor a vétkező vakon hisz, hogy Jézus megbocsájtott neki; de igen komolyan veszi a várást, az isteni feloldást. Vannak azonban szemtelen emberek, akik könnyen túlteszik magukat ezen és könnyen kimondják, hogy Isten nekik előre mindent megbocsájtott.

ÖNVIZSGÁLÓ KERESZTYÉNEK

Úgy tünnek fel ezek, mint az előbbi csoport ellentétei. Azok könnyelműek, ezek lelkiismeretesek és alaposak. Pedig ez csak látszat, mert az önvizsgálók csoportja is felületes és könnyelmű és a két csoport egy irányzatnak két válfaja, mint a liberálisok és ortodoxok. Mert ha valaki alaposan és őszintén vizsgálja magát, abba fogja hagyni az önvizsgálatot. Rádöbben ugyanis, hogy életünknek mindig több bűnét, hibáját, mulasztását fedezzük fel a becsületes önvizsgálathoz, és még szomorúbban döbbenünk arra rá, hogy az önvizsgálattal semmit sem nyerünk, mert

bűneinkkel szakítani és büntelen életet élni nincs erőnk és hatalmunk. Ezért mondja Pál: „Könnyen érint engem, hogy ti, vagy valami emberi ítéletnap ítéletet tart rajtam; sőt magam sem kutatom magamat” (1. Kor 4,3). Könnyelműség, nemtörődömség ez? Semmiképp sem! Mert hozzáteszi: „Aki ugyanis engem kikutat, Isten az” (5. vers). Anekrinein, átkutatást, megítélést jelent. Az élő, valóságos keresztyén életben a lélek- és szívvizsgálatot Isten végzi Szent Szelleme által. A szabályosan megszentelődő ember nem maga vizsgálja magát, hanem azt az Istentől várja. Aki ilyen élő, tevékeny, életünkbe állandóan belenyúló Istent nem ismer, az nem is hisz. Ezért van, hogy az önvizsgálat olyan Isten nélkül élő, saját erejükkal és értelmükkel szentséget kereső embereknek szokása, akik a szentségben is a maguk dicsőségét keresik és hogy azzal dicsekedhessenek, ezért maguk vizsgálják magukat és maguk próbálnak meg büntelen életet élni. Ezért ez olyan szektáknál és tisztátalan szellemi mozgalmakban szokásos, mint amilyen a „keresztyén tudomány”, a spiritizmus válfajai, mint az antropozófus, teozófus, stb. Istenben élő és az egyszerű hitre támaszkodó emberek tudják, hogy akikben Isten elkezdte a jó munkát, azt tovább folytatja és be is végzi. Megszentelődésem tehát Isten műve. Ez nem jelent tétlen nyugvást (quietizmus), mert Istennel együtt mi is dolgozunk; de az aki a munkát megindítja, elkezd, vezet bennem, nem én vagyok, hanem Isten. Ő mondja a bűnösnek, mint a gutaütöttnek: „Kelj fel és járj!” Ha azonban mi az Ő szava nélkül próbálunk felkelni és szentségbe járni, vagy hazugok, képmutatók leszünk, vagy kudarcot vallunk. Az igaz keresztyén ember nem tesz önvizsgálatot, hanem állandóan Isten előtt áll és várja, hogy Isten Szelleme kutassa, ítélje őt. Ez nem önvizsgálat lesz, hanem isteni vizsgálat. A hitetlenek nem hisznek ilyesmit, de ez mit sem változtat a hívők tapasztalatán, hogy lelkiismeretünkön át meg nem szűnik ez az isteni munka.

AHOL SOK A TANÍTÓ

Ez is betegség, és pedig súlyos betegség, mely kiüresíti és felszínessé teszi a gyülekezeti életet. Ismerünk gyülekezetet, amelyben mindenki tanít, aki kissé folyékonyabban tud beszélni. Komolyabbnak semmiképp sem mondhatjuk az ilyen diákos önképzőkörösködést, mely mögött rendkívül szerepet játszik az egyéni érvényesülni akarás és a hiúság. A tanítás a keresztyén gyülekezetben igen komoly feladat, s ahogy egy orvosi műtő szolgálatát nem lehet akárkire bízni; ahogy egy műkincset képező bútor helyreállítását nem lehet az utcáról éppen a műhelybe belépő kíváncsira, vagy az inasra bízni: úgy nem foghat a tanításhoz alapos isteni nevelés és adomány nélkül az egyházban senki csak azért, mert különben jó orvos, jogász vagy kályhászmester. „Ne legyetek sokan tanítók!” – mondotta Pál apostol (Jak.3, 1). Aztán egy fejezeten át beszél a nyelv bűneiről, melyeket nyilván a sok tanítóval kapcsolatban tart fontosnak felsorolni. Mert mindnyájan sokat botlunk, jegyzi meg magyarul. „Aki szóban nem botlik, tökéletes ember!” Mikor botlik a tanító? Ha az igemagyarázatban az igazságnak mellé fog; ha tévesen értelmez valamit; ha valami tetszetős tévtant tesz magáévá, hogy annak újdonságával feltűnést keltsen, maga azonban nincs tisztában a tévedéssel, mert nem elég a tanultsága. Nem a hitetlen, biblia-kritizáló teológiai áltudására van szükség, melynek tanítói a Bibliát alig, vagy nem is ismerik, de egy halom könyvet végigolvasnak, (ha ugyan olvasnak), amely nem egyéb, mint néhány mit sem jelentő gondolatnak nehéz „tudós” köntösbe való öltöztetése; hanem a Bibliának komoly tanulása szükséges, annak titkaiba, a Szent Szellem világosságába való elmélyedés, állandó kutatás, nyelvtani, történelmi, régiségtani ismeretek elsajátítása; a tévelygések megismerése, hogy ellenük a harcot fel tudjuk venni, mint ahogy az orvosnak ismernie kell a mérgeket. Ha így készül egy tanító a

munkájára, vagy ha nincs is alkalma e tudás elsajátítására; a Biblia eredeti nyelvének elsajátítására, de életében annyi tapasztalatot szerzett, s e tapasztalatokat a Biblia fényébe állította, hogy bölcsességével tudja támogatni társait; akkor nem fogunk olyan bibliamagyarásokat hallani, hogy Istennek angyalai, kikről azt mondja Jézus, hogy házas életet nem élnek, „bementek az emberek lányaihoz”, mintha Homérosz, vagy Vergiliusz lapjairól a régi pogány istenek jelennének meg az illető gyülekezet bibliaóráin. Komoly tanulás helyett azonban itt-ott elcsipkedett morzsákat tálalnak fel a „tanítók”; komoly képpel mesélik, hogy a héber vagy görög eredeti szövegben mi áll, noha egyik nyelvet sem ismerik. Tekintélyük fenntartására pedig azonnal kizárják maguk közül azt, aki megkockáztatja tanulás alapján azt a megjegyzést, hogy a görög Bibliában más olvasható, mint amit a tanító állít. A műveltebb tanítók néhány szektaizú, s felületesen megírt amerikai vagy más idegen lexikonszerű könyvből szerzik tudásukat, megemészteni tanulatlanságuk miatt nem tudván őket. Vakmerőség, értelmesség még nem kellő alap arra, hogy valaki tanító legyen.

Mindenesetre állami vagy egyházi rendelkezésekkel nem lehet meggátolni, hogy arra méltatlan emberek magukat tanítóknak tolják föl, s hamis beszédükkel ezeket félrevezessenek. Sőt, éppen az egyházi és állami rendben van a baj, mely szerint az, aki teológiai iskolából elbocsátó levelet kap, ha huszonhároméves tapasztalatlan fiatal ember is, már egy falu atyjává lehet, egy gyülekezetet elvezethet, s abban az igazság forrásává válhatik. Éretlen és gonosz tévtanítók lesznek; ezért nekünk, hallgatóknak kell kelőképp felvérteznünk magunkat az Igével és buzgón segítségül hívott Szent Szellemmel, hogy meg tudjuk ítélni, hogy kit hallgassunk. Aztán erősen intenünk kell az embereket attól, hogy ha valakinek viszketegsége támad, hogy mellékfoglalkozásképpen szónok vagy püspök legyen egy általa alapított gyülekezet-

ben, könnyedén új egyházat alapíthasson. Ezek a gombamódra keletkező kis egyházak, melyekben egy cukrász, finánc, asztalos vagy más tisztos múltú ember a pénz- és tekintélykeresésnek ezt az olcsó módját választja, melegágyai a tudálékos, haszontalan és sötét vallásosságnak. Hangoztatnunk kell, mily nagy felelősséget jelent, ha valaki valahol tanító. Meg kellene szüntetnünk a teljesen Újtestamentum-ellenes tizedfizetést, mert ez az egyik legvonzóbb hatalom arra, hogy oly sokan kívánnak ma tanítókká lenni. Bizonyos, hogy a sok tudálékos félrevezető igehirdetőt nem tudjuk félreállítani, mert ezek hozzátartoznak ahhoz a sátáni színjátékhoz, amellyel a hazug a keresztyén igehirdetést rossz hírbe akarja keverni; de igazi tanítók hallgatásával sokaknak fel kell fegyverkezniök arra, hogy az ilyen igehirdetésnek ellenálljanak. Csak komoly, bibliailag képzett, Istentől tanítói ajándékkal megáldott tanítótól tanuljunk, s igyekezzünk Isten igéjén mindent megpróbálni!

AHOL LENÉZIK A TANULÁST

Megint úgy tűnik fel, mintha ez a beteges tünet éppen ellenkezője lenne az előbbinek. Ez azonban tévedés, mert az a lelkület, amelyből a tanulás lenézése kikerül, ugyanaz, mint amely azokat a gyülekezeteket tölti meg, amelyekben sok a tanító. Ahol akárki tanító lehet, ott nagyon lenézik a tanulást, különben nem bíznák azt akárkire. A tanulás lenézése különben nemcsak eldugott kis falvak sötét szektáiban otthonos, hol egy borbélylegény vagy tudálékos földműves az ige hirdetője, hanem előkelő fővárosi gyülekezetekben is, melyekben ily szólásokat hallani sokszor magáról a szószékről is: mindegy, hogy ki beszél, az a fontos, hogy vasárnaponként ott ülj a templomban. Ha mindegy, hogy ki beszél, az is mindegy, hogy mit mond, csak az a fő, hogy hall-

gasd. Tehát mindegy, hogy a tanítónak van-e Istentől kapott karizmája az Ige hirdetésére, csak az a fontos, hogy szent hanghullámok érkezzenek füledhez. Pedig sem szent hely, sem szent hanghullámok nincsenek. Csak szent gondolatok vannak, szent törekvések, Istennek odaszentelt elme! Nem mindegy, hogy ki beszél: Péter-e, vagy Simon mágus, Pál-e, vagy Elimás, János-e, vagy Kajafás! Megszentelt gondolatok csak megszentelt szívből; bölcs szavak csak bölcs emberből jöhetnek. Lusta, tanulatlan emberrel nem történik csoda, hogy fáradság nélkül ömöljék ajkáról az ismeret. Lehet valaki áldott tanító iskolai végzettség nélkül is, de fáradságos, odaadó tanulás, tapasztalat nélkül nem lehet! A tanulás sokszor nem könyvekből történik, hanem Isten útjainak megfigyeléséből; de az élet is iskola. Jézus azt mondta, hogy a nemzeteket tanítványokká kell tenni; ez azt jelenti, hogy minden keresztyénnek be kell iratkozni ebbe a fal és könyvek nélkül való iskolába, amelyben könny, vér, szenvedés a tanítás eszközei. A teológia négy fala sohasem pótolhatja az élet iskoláját.

Milyen emberek vetik meg a tudást és a tanulást? Nyilván olyanok, akik tanulás nélkül akarják élvezni a tanítók dicsőségét és tekintélyét. Szóval az ostobák, a restek és a lelkiismeretlenek, akik éppen azért, mert semmit alaposan meg nem tanultak, mindenhez értenek. Vannak prédikátorok, akik vasfüggönnyel szeretnék elzárni hallgatóikat más igehirdetőktől és a testvérgyülekezetek szellemétől. Ennek oka a féltékenység és az a kisebbségi érzés, hogy ha másokat hallgatnának meg híveik, könnyen azokhoz mennének, akiktől többet kaptak. Ezért gondolnak ki mindent az elijesztésükre. Ugyanezek a jeles és öntudatos prédikátorok hirdetik bűnnek, ha valaki olyasmit olvas, ami nem az illető prédikátor úr bölcsességét tartalmazza. Én sem helyeslem azokat, akik állandóan Budapest összes gyülekezetét járják, s mindenütt otthon vannak, ahol fecsegni és pletykát hallgatni lehet. Ezek a hazátlan és otthontalan lelkek

belső nyugtalanságban szenvednek, s azért nem hallják és nem értik, amit itt is, ott is hallanak. Sokat hallanak, de semmit alaposan meg nem értenek; ezért hiányzik életükből az alapos és igazi megtérés.

De ez nem jelenti azt, hogy időnként ne hallgassunk olyan igehirdetőket, akiknek van mondanivalójuk az emberekhez. Budapesten évtizedek óta kifejlődött egy olyan keresztyénség, amely állandóan helyről helyre bolyong; sehol alaposan meg nem ragad, mert semmit alaposan meg nem tanul és csak a benyomások, érzelmek felületes zuhatagát várja. Ennek a keresztyénségnek kifejlődésében erős hatást fejtenek ki a csélcsap kívánságok, melyek a lelket örökös izgalommal és nyugtalansággal töltik el és visszatartják attól, hogy a lélek Istenben elmerüljön. Pál bűnökkel terhelt, sokféle kívánságtól hajszolt asszonykákról beszél, kik mindenkor tanulnak, de az igazság megismerésére soha el nem jutnak (II. Tim. 3, 6–7). Ezek házról házra járnak, fecsegnek, dologkerülők, más dolgába avatkozók (I. Tim. 5, 13).

AZ ÉRZELMEK BETEGSÉGEI

Az érzelemvilágot vagy hangulatot a tudat vagy szív nem tudja úgy befolyásolni, egyszerű akarással irányítani, mint ahogy irányítani tudja az elme munkáját; csak sugalással (szuggerálással), önszuggesztívóval tud valamennyire ráhatni; tehát az emberi szellemen keresztül. Ebből következik, hogy a hangulat nem az emberi lélek, hanem az emberi szellem vezetése alatt áll. Ebből az következne, hogy az ember nem ura érzelmeinek. Ez általában igaz; mégis felelős az ember érzelmeiért, mert ha szellemünk nem áll is a tudat vagy a szív kormányzása alatt, mégsem független az emberi lélektől, mert tudatunkon és akaratunkon kívül alkalmazkodik lelkünk irányzatához, melynek kialakítója pedig a szív. A szívnek lehet egy őszinte és egy tettetett munkája-

ról beszélni, úgy, hogy az ember olykor nemcsak embertársait, hanem saját magát is megcsalja igazi szándékai és törekvései felől; az érzelem az ember valódi törekvéseihez idomul. Ezért van, hogy sokszor a mosoly mögött előtűnik bizonyos kényszeredtség, kelletlenség; ez a kényszeredett, kelletlen érzés az ember igazi lényét árulja el. Mivel azonban sokszor az ember csalja magát és maga sincs tisztában sokszor valódi szándékai felől, vagy azok zavarosan küzdenek egymással: ezt a zavart tükrözi az ember hangulata, úgy azonban, hogy a legerősebb érzelm-színezet a lélek legőszintébb törekvéseihez alkalmazkodik. E zavarodottság miatt s a hangulat gyors változásai miatt megbízhatatlannak szokták mondani, pedig azok igen következetesek, csak mi nem ismerjük fel őket, s ezért nem tudunk rajtuk eligazodni. Van azonban érzelmeinknek más befolyásolója is, mint a lelkünk: idegen szellemek, szellemi ráhatások, más emberek befolyása, események hatása, s tulajdonképpen minden rajtunk kívül vagy rajtunk belül tudatosan vagy tudattalanul működik. Ezért sok olyan nyugtalanság ül ránk, melynek eredetéről, céljáról és eloszlatójáról semmi sejtelmünk nincs. Nekünk csakugyan kiszámíthatatlan saját érzelmvilágunk; míg Isten jól ismeri és rajta keresztül irányítani, indítani tud bennünket. Isten mellett a szellemeknek is van többé-kevésbé ilyen hatásuk. A hangulatnak a kiismerhetetlen volta miatt intettek komoly keresztyén tanítók (Stochmayer, Steinberger), hogy Istenbe vetett hitünket ne tegyük függővé érzelmeinktől. („Ohne Fühlen will ich glauben!“) Ez a figyelmeztetés azonban nem jelenti, hogy az érzelmek feleslegesek, hiábavalók vagy éppen károsak életünkben. Istennek egy alkotása sem céltalan, tehát a hangulat sem. Az érzelmek sokféle hangja, melyek úgy szólnak bennünk, mint ezer sípú orgona, hol örömet okoznak, hol boldogítanak, hol vészjelként felriasztanak, hol kergetnek, hol marasztalnak, hol felemelnek, hol lesújtanak, hol szellemek

titkos jelenlétét jelzik, hol sivatagba visznek bennünket, olyan nekünk, mint gyepelő, ostor, vagy szájunkba tett zabola. De amikor a szív meglátta az igazi célt és egész valójával elhatározta, hogy afelé tart, többé nem szabad érzelmeink hangjára figyelni, mellyel sokszor a hazug ellenség akar az igaz céltől elfordítani. Vannak tehát hazug, csaló érzelmek az emberben. Viszont a lelkiismeret is, mely nem lelki, hanem szellemi hatalom bennünk, az érzelmeken keresztül hallatja szavát, hol félelmet, nyugtalanságot, hol nyugalmat támasztva. Hogy melyik érzelemhang isteni, melyik alulról való, melyik természetes emberi érzés, abban az ember eltévedne, ha nem élne fölöttünk egy jóságos Isten, ki az Óhoz fordulónak megmutatja akaratát. Megszentelt érzelmvilágban mind jobban kivész a hamis hang és beáll az az állapot, amelyben minden érzelem valóságot mutat, Isten megtéveszthetetlen akaratát. Ehhez azonban szentség kell!

BETEGES MISZTICIZMUS

Éppen ezért, mert a lelkiismeret legtöbbször a hangulaton át adja figyelmeztető szavát, szorongó félelemérzeten vagy megnyugtató érzelmeken keresztül, sokakban az a meggyőződés ébred, hogy az Istennel való közösség az ember belső, legrejtettebb lelkvilágában, tehát az érzelmekben keresendő. A misztikusok azonban nem a hangulatot, hanem az emberi szellemet keresik, mely közvetlenül az érzelmvilágon át adja le jeleit az emberi szívnek. Azonban a szellemet nem éri el az ember, s amit elér, az csak az érzelem. Ebben a homályos, s sokszor érthetetlen világban turkálnak; kellemes érzelmeikben az Isten-közelség boldogságát vélik felfedezni, s az érzelmek keltette szívhangokban Isten üzeneteit. Éppen azért, mert bizonyos henye boldogságra vágyanak, s ez a restség Istennek nem tetszik, sokszor

csaló hangok tévesztik meg őket, s miközben azt hiszik, hogy Isten percről percre vezeti őket, öncsalás vagy sátáni csalás áldozataivá lesznek. Hírhedtekké lettek az athosi kolostor köldöknéző szentjei, kik abból az okkult hiedelemből kiindulván, hogy a tudatlan lelki és szellemi élet a köldök táján összpontosul, tétlenül sokáig nézik köldöküket és eközben álomba merülnek vagy káprázatba jutnak. Esetükben, mint általában a misztikus szemlélődőknél, elválaszthatatlan a szellemi munka, s a lelki képzelőtevékenység, melynek mozgatója a hangulat. A kettő egymást befolyásolja, s ezért nem lehet tudni, hogy az ébredező sugallatok közül mi ered az emberi kívánságokból és mi külső szellemi ösztönzésből. Sokszor sugallatnak jelentkezik az, amit az ember kijelentésnek szeretne hallani. Csak ahol a lélek egy erős elhatározás fegyelme alatt áll, hogy Isten akaratát az emberi kívánságoktól függetlenül kívánja megismerni (Róm. 12, 1–2) s ahol ezért buzgó imádság hangzik: ott marad a lélek a Szent Szellem fegyelme alatt, s ott igazodik az ember szelleme is az emberi lélek Istent kereső akaratához. Ahhoz azonban, hogy a lélek és a szellem ilyen fegyelem alatt álljon, szükséges, hogy a szív, azaz a tudat teljesen az isteni akarat keresésére igazodjék be, nem elméletben, elképzelésben, hanem tettben, azaz valóságban.

És éppen itt van a beteg miszticizmus eltévedésének a fészke. Attól az eltúlzott esztelenségtől, mely a chalkidikei köldöknézők közneveltséggé vált foglalkozása volt, a józanság felé igen sok szelídebb eltévedés van és volt a közép- és újkoron keresztül. Ezeket az árnyalatokat mind bizonyos tétlenség, szemlélődésben elmerültség jellemzi. Ez az elmerültség tényleg igen sok mély, igaz és helyes gondolatot láttatott meg velük, melyek azonban emésztetlenül mentek át szellemi gyomrukon, mert örökös szemlélődésük tétlenségbe, s cselekvésre való képtelenségbe vitte őket. A régi misztikusok olvasása igen áldott s építő jellegűnek látszik; van azonban egy igen nagy vesze-

delmük; ha a lélek nem cselekvésre kész, s megmarad a szép keresztyén gondolatoknál, akkor a misztikus olvasmányok megrögzítik a lelket a tétlen nyugalomban s a lélekre bízott táalentumok zsebkendőbe kötve maradnak. Ez a quietizmus betegsége. A quietista lelkek tétlensége a táalentumát elásó szolgáló gonoszsága, kinek helye a külső sötétség lesz, ahol sírás és fogcsikorgatás lesz a része (Mt. 25, 30). Érthető ez, mert ha valaki a nyomorúság és segélytelen sötétség e korszakában a tétlen kegyelmet és a béke élvezését választja, ahelyett, hogy kimenne a piacra, hogy elszerződtesse, az „gonosz és rest szolgáló”, mert önzőn csak magára van gondja. Az ilyennek nincs joga arra, hogy bemenjen Urának örömébe.

Van azonban egészséges miszticizmus is! Jó az Istenben elmélyedni; jó az Úr lábánál ülni; nem kell mindig Márta-munkát végezni; de jaj annak, aki mindig csak ül, egyik misztikus könyvet a másik után falja, mint fiatal lányok a regényeket s nem megy ki az útkereszteződésekre, nem hívogat a menyegzőre, míg a ház betelik! Bele kell merülnünk Istenbe, s aztán telve a kegyelemmel kimennünk másokat hívogatni Istenhez! Mindkettőre szükség van, s a kényelmeseket resteknek nevezi az Úr.

A „SZABADOK” BETEGSÉGE

Van egészséges szabadságszeretet, s beteg szabadság-szajkózás. Szabadságot hirdet a gonosz is, de rabságot ért alatta. A gonosz így gondolja: Légy szabad Isten törvényétől! Ne engedd, hogy lelkiismereted kínozzon s idegbeteggé tegyen! Élj nyugodtan és szabadon kívánságaid szerint! Ez a korlátlan szabad élet! De légy aztán rabja kívánságaidnak, hogy azt tedd, amit én akarok, s pórázon vezesselek oda, ahová én akarom, hogy menj. Ha aztán elégsz kívánságaidban és szemétdombra jutsz, lesz utánad elég bolond, aki ugyanezt csinálja, amit te! Ezzel

szemben Isten ezt mondja: Csak én szabadíthatlak meg téged, mert kétféle szabadság van: külső és belső. Ha valaki külsőleg szabad, de evilág rabja a tönkretévő kívánságok által, annak élete mind szomorúbb rabszolgaságba alkonyodik. Ha azonban bensejében szabad és szívében élheti azt az életet, amely őt egy nemesebb és boldog világba emeli fel, az még akkor is boldog lesz, ha testét bilincsek terhelik. Az ún. „szabad” gyülekezetek nem ezt a belső szabadságot kínálják, hanem a külsőt!: a nagy egyházak kereteitől, papi kényszerétől való szabadságot, ami igen jó és amit hálásan kell elfogadnunk, ha Isten adja nekünk, de ami értéktelen külsőség, ha lelkünk belül rab marad. Sajnos azt tapasztaljuk, hogy ahol a külső szabadságot a belső nélkül hirdetik, ott igen züllött, siralmas állapotok fejlődnek ki. Az ilyen, csupán a külső életre vonatkozó szabadság idő múltán unalmas, sőt gyűlölt lesz. Unalmas azért, mert belső növekedés nélkül, ha a keresztyénség pusztá héj csupán, a keresztyénség értéktelenebb, mint a világi életmód, mely számtalan szórakozást tud követőinek biztosítani, s mely sokszor jelmondataival nemesebb erkölcsiséget hirdet, mint a megalkuvó keresztyének. Gyűlölt azért, mert nem érik el a külső szabadságot sem, hanem sokszor utálatosabb s méltatlanabb elnyomást kell elszenvedniük, mint a világ fiainak, azok részéről, akik őket ezzel a hazug szabadsággal hitegették. Tanúi voltunk annak, hogy ún. szabad gyülekezetek vezetői hogy dobták ki soraikból azokat, akik az ő tekintélyüket megsértették. Tanúi voltunk csúnya marakodásoknak, melyeket a szabadok egymással vívtak, sokszor anyagi, földi javakért, melyet egyik szabad a másiktól akart elhódítani. Tanúi voltunk annak, hogy szabad gyülekezeti vezetők maguknak olyan erkölcsi szabadosságot engedtek meg, amilyent közvitézeiknél súlyosan megróttak volna. Ahol nincs belső szabadság, azaz ahol a megszentelődés nem követi az Istenhez való megtérést, ott gonoszabb lesz az em-

berek élete, mint ott, ahol nem tértek meg soha, mert nem is hallották még soha Isten megtérésre hívó szózatát. Ez érthető, mert ott, ahol az eb visszatér saját okadására, ott valami igen gyűlöletes csalás történik. Ez a csalás pedig egy súlyos tévtan, melyet a mindig csak dogmatikus megtérést hirdető, de az élet megváltozásával nem törődő evangélisták találtak ki, hogy aki megtér, annak minden vétke előre megbocsájtatik. Ezek elhallgatják azt a súlyos követelést, hogy aki megtérése után vétkek foglya lesz, annak újra meg kell térnie. Csupán külső szabadságot hirdetni olyan könnyelműség, amelyért egyszer súlyosan kell felelniük azoknak, akik embertársaikat félrevezetik.

Dehát miért sorozzuk a szabadságszereteket e tévelygőit az érzelmi betegek közé? Hiszen a szabadságszeretet akarati, törekvésbeli tulajdonság! A szabadságszeretet valóban az akarat erénye; de a szabadság állapota érzelmi hatást gyakorol a kedélyre. A csupán külső szabadság szószólóiból hiányzik a szabadságszeretet; ha a hasznuk úgy kívánja, beletörődnek ők külső rabságba is. Ha némely szabadgyülekezeti prédikátornak valamelyik régi, s a világ előtt tekintélyes nagy egyházban püspöki, vagy akárcsak lelkészi állást kínálnának fel, meg kellene nézni, hogy kapna két kézzel utána. Természetesen nem minden szabad gyülekezeti igehirdetőről beszélek, mert hiszen bőven akadnak a szabad gyülekezetek szolgái között derék, igaz keresztyén férfiak; de beszélek azokról, kik a szabad gyülekezetekben a „nem szabad” gyülekezetek lelkészeit utánozzák, s így szeretnék ugyanazt a világi díszet elnyerni, amelyet azok kaptak valamikor ettől a világtól. Ezeknél a szabadság nem erény, melynél áldozatot kell hozni, hanem dicsekvés tárgya, mely őket más emberek fölé emeli. Örülni nem tudnak szabadságuknak, mert az igazi szabadságot nem ismerik, hanem dicsekszenek a szabadság látszatával, mintha az grófi vagy hasonló cím volna. Mint a misztikusok, ha betegek,

élvezetként kívánják az elmélyedést: úgy ők szintén élvezik ezt a külső, a misztikusoknál sokkal hitványabb és silányabb dicsőséget. Szónokaik „istentiszteleteiken”, melyeken magukat is igen tisztelik, gyakran összehasonlítják magukat azokkal, akik ezt a szabadságot nem birtokolják. Az igazi szabadság birtokosai a szabadságnak evangélistái lesznek, ők a szabadságot úgy tekintik, hogy az csak arra való, hogy ők különbek legyenek, mint más emberek. Semmi sincs bennünk az igazi evangélista szeretetéből, mely kincsét megosztani vágyik másokkal... Az igazi szabadságot egy életen át szerezzük meg: ők készen ülnek benne szabadságukban.

AZ „EGYHÁZIASSÁG” BETEGSÉGE

Ez igen furcsa, de nagyon elterjedt, igen ragályos betegség. Lényegében tiszta pogányság. A Teremtő helyett az ember a teremtményt kezdte imádni, és dicsőítették a Napot, mert oly fényes és meleg s áldó sugaraival életet támaszt; imádták a Tüzet, mely pusztít és használ; imádták a Földet, mely termékenységével életet, kenyeret ad; imádták a vihart, mely pusztítva járja be a világot, de meg is tisztítja azt. A Teremtőtől elvették a dicsőséget és odaadták teremtményeinek. Ugyanezt tették az egyházzal. Az egyházat Krisztus alkotta önmagából, mint egyszer Isten Ádamból Évát. Isten nem akart egyedül lenni, ezért teremtette a szellem- és angyalvilágot. A bűnbeesett világban az Isten Fia nem akart egyedül istenfiú maradni; magára öltötte az Istentől elesett ember szégyenét, hogy a saját istenfiúi dicsőségét megossza velünk. Ezekből az istenfiakból született az egyház. De mit csinált az ember? Letagadta a Teremtőt az égből és a napból, csillagokból, fából, virágból, állatból, madárból csinált magának istenekeket, hogy nyugodtan élvezhesse a teremtést és lelkiismereti vádakkal ne zavarja őt az élő, igaz Isten.

Mert így állott elő a sokistenimádás, és nem úgy, ahogy az evolúcionista istentagadók az emberi istentelenséget igazolni próbálják. Mit csinált a megváltott ember? Birtokába vette a Mester szőlőskertjét; annak szolgálait megverte, kiüldözte, megölte; magára a tulajdonosra is ráemelték istengyalázó kezüket; az egyházat pedig, az isteni szőlőskertet kisajátították maguknak, hogy annak nemes eszméi, létrehozó isteni gondolatai őket magasztalják. Felosztották a szőlőskertet; aki tehette, foglalt magának birtokot. „Parochusok” állottak elő, kik úgy szedték a szőlőgyümölcsöt, mintha ők ültették volna a tőkét. A mennyei Király tulajdonába léptek be; de úgy bántak azzal, mint ragadmánnyal, elrablott jószággal szokás. Isten szőlőműveseket küld ki, s akinek Istentől való adománya van a szolgálatra, annak nemcsak joga, hanem kötelessége is a talentumot forgatnia. Ezeket az Istentől elküldött szolgálókat azonban sokszor olyanok tiltják el a munkától, akiknek semmi isteni adományuk és megbízásuk nincs; akiket csak emberek ruháztak fel különböző papi címekkel, s akik nem a munkáért, hanem az élvezetért foglalták el a szőlőt, hogy papi tekintélyüket, az egyházi vagyont, az egyházi adót, a birtokot maguknak használják. Sokszor történt, hogy az ilyenek kötelességmulasztása következtében, mert nem táplálták a rájuk bízottakat, újabb igénylők jöttek, s elrabolták a szőlőskert egy részét. Ezeknek az új rablóknak megtörtént, hogy kevesebb volt a hívük, kisebb a kert, de nagyobb az étvágyuk, s fokozott igényekkel léptek fel az elbolondított és korábbi pásztoraiktól éhenhagyott néppel szemben, s bár az újtestamentomi egyházzól sem az evangéliumban, sem a Cselekedetekben, sem a levelekben ilyesmiről egy szót sem olvasunk, kitalálták a tizedet, s azt a már félretett törvénnyel támogatva súlyos igaként helyezték követőik nyakába. Így egy tíz emberből álló szekta vezérének annyi lett a fizetése, mint hívei egyikének, ha száz embert sikerült összeszednie,

tízszerre jobban élt híveinél. Elbolondított emberek nyögtek az iga alatt; de Istenért kielégítették, jóllakatták a prédikátor testvért. Ezek az amatőr parochusok irigységből nagy megvetéssel beszéltek a régi egyházak professzionista parochusairól, de híveiket tízszerre inkább kifosztották.

Legyünk őszinték: itt vadászok viaskodnak a vadászterületért. Megtagadták a szőlő igazi Urát, s kiszajátították a birtokát. Hamis sáfárokként jártak a birtok jövedelmével, s összevesztek a martalékon. Legyünk őszinték: a harc nem azért folyik, hogy ki dolgozzék jobban és többet, hanem azért, hogy ki igya a mustot és ki nyírja a gyapjút. Ezek a hűtelen munkások, kik inkább a rabló nevet érdemlik, a papi jövedelmet, a házat, a földet, a világi előnyöket tartják egyháznak, nem az emberi lelkeket, kiknek igazi szükségletei nem érdeklik őket és a szentség mezével öltöztetve fel élvező életüket, az „egyházat” féltik, amikor jövedelmüket a tétlen, munkátlan életük kényelmét veszély fenyegeti. Ezek a béresek és farkasok az okai annak, hogy Isten a templom udvarát odaadta a pogányoknak, hogy azok tapossák azt negyvenkét hónapig, azaz isteni szent helyrehozás idejének, a hét évek feiéig (Jel. 11, 1–2). Nem a papi jövedelem, nem az evilági befolyás az egyház, ezt taposhatják a pogányok; hanem azok alkotják Isten igazi egyházát, akik a szentélyben imádkoznak, melynek létéről fogalma sincs a kalmár népnek, mely az egyház pitvarában ül, míg el nem jön újra a Mester, hogy megtszítssa templomát. Az udvar kalmár népe most még váltja a pénzt s terelgeti az áldozati állatokat, s bizonyos szektavezérek mohósága semmivel sem kisebb azok pénzéhségénél, akiket híveik előtt ócsárolnak. Míg azonban az „udvarban”, azaz az egyház evilági megjelenésén ez a csúf versenyfutás megy végbe, bent a szentélyben épül az igazi egyház, mely egy, egyetemes és építő mestere a Szent Szellem.

Mert hála Istennek, vannak másféle „parochusok” és kisgyülekezeti munkások is! Vannak a szőlőskert-

nek olyan munkásai, akik nem gyapjúért és mustért dolgoznak, hanem a szőlőskert Uráért. Ezeknek az az óra jár a lelkébe fel, amelyben Uruk azt fogja nekik mondani: „Jól van derék és hű szolgám! Kevesen hű voltál, sokak fölé foglak állítani!” (Mt. 25, 21) Az ilyen „parochia” felé nem a nép türelmetlen sóhaja száll a behajtott egyházi adó miatt; mert ezek a pásztorok megelégszenek azzal, amit önként és szívesen adnak azok, kik növelni vágnak az áldást, mely e paróchiákról szerte száll! Van olyan egyháziasság is, mely nem olyankor adja le a vészjelt, amikor egy áldozóval kevesebb lesz, mert más pásztorot választott magának; hanem akkor, amikor a juhokat farkasok fenyegetik és a juhok élete fáj nekik, nem az adó vagy a tizedpénz kevesbülése. Az ilyen paróchián nem a gazdasági hivatal a legfontosabb, hanem a szegénygondozó hivatal és az ígehirdetésre való felkészülés. Az ilyen egyház közgyűlésén nem a gazdasági hivatal jelentését hallgatják meg legelőször, hanem a missziói bizottságét, ha egyáltalán szükségesnek látják jelentéssel tölteni az időt, s nem úgy tesznek, mint a becsületes kocsmárosok, kik azt mondják: A jó bornak nem kell cégér!

Dehát miért érzelmi betegség az egyháziasság? Nem minden egyháziasság betegség. A nemes egyháziasság nem érzelem csupán, sokkal inkább szeretet, azaz törekvés. A hazug egyháziasság vagy értelmi köpeny gonosz törekvések elfedezésére, vagy érzelem, ami a misztikusok vagy álszabadok vallásos érzelméhez hasonló s quietista megnyugvásból áll, mely, amikor a pap békén ül paróchiáján és nyugalmat semmi veszély nem zavarja, jóleső békességet áraszt, melynek a pipafüst volt nélkülözhetetlen kelte. Mióta a pipázásnak vége, a paróchia csendje nem igazi!

De lehet az egyháziasság harcias, izgató, támadó is! Amikor a paróchia birtokállományát veszély fenyegeti, a birtokba az adózók lélekszámát is belefoglalva. Ezt az aggodalmat nevezik egyházszeretetnek. A má-

sik fajta egyháziasság – mint mondtam – inkább a törekvés akaratvilágába tartozik, mert abban a szolgálókészségben nyilvánul meg, hogy a pásztor pipát és utódait félrecsapván, utána menjen a rábízott nyájnak, és abban kicsinynek, nagynak gondját, de első sorban a legkisebbek gondját magára vegye. Ezt a gondot szívére és vállára helyezze, mint a régi izraeli főpap a tizenkét törzs nevét, s a névvel nevezett lelkeket.

BETEG PIETIZMUS

Pietás, igen szép szót, a kötelességhez való hűséget jelenti. De a pietista szó nem mindig jóhangzású, mert sokszor a kegyeskedőt jelenti, vagyis olyan embert, aki úgy mutatja, hogy megteszi kötelességét, de mikor rákerül a sor, megugrik előle. Ilyen volt a bibliai apa idősebbik fia, ki mikor az apa dolgozni küldte, azt mondta, hogy elmegy, de meggondolta, s mégsem ment el. Volt a pietizmus történeti mozgalmában sok derék, Isten és ember iránt kötelességüket teljesítő ember, de voltak igen sokan, akik képmutató módon, vagy a költségeket meg nem számolva léptek be a mozgalomba és ezek tették rosszhírvé a pietista szót. A kötelesség szó kemény hangzású, a pietista lágy: ez azt mutatja, hogy szó és fogalom eltávoztak egymástól. Nemes értelemben a pietista a kemény kötésű ember, ki nemcsak tudja, hanem meg is teszi kötelességét. Ha a pietizmus hajnalát nézzük, melybe a hallei árvaház alapítása esett, kötelességteljesítő emberek állanak előttünk. Később azonban a keményen dolgozó emberek nyomába olyanok léptek, akik inkább elmélkedtek csak elődeik tettein, csodálták őket, beszéltek róluk, s átengedték őket annak az érzelemnek, hogy mily szép dolog így élni és cselekedni. Ez a tétlen ábrándozó, ájtatos, érzelmeket kereső élet lett a pietista ideál; valamennyi pietista irányzat közül a leggyakoribb és

a leghírhedtebb. A kötelességteljesítés már régen kiesett az ilyen pietisták szótárából. Ahogy ott ülnek a bibliás asztal körül és mindenik felolvas egy bibliai helyet, melyet neki az Úr aznapra ajándékozott, holt talán éppen akkor kereste ki sebbel-lobbal, valóssággal a kötelességkerülés megtestesüléseinek látásának; mert hiszen az Úr nem emberi rendelésre ajándékoz bibliai helyet s főleg nem külön a pietistáknak avégett, hogy az Úr pontos szállításán elcsodálkozzanak. Ellenben az Úr minden napra ad kötelességet; de ritkábban halljuk, hogy ilyesmiről számolnának be egymásnak. Egyes pietista köröknek igen furcsa felfogásuk van a kötelességteljesítésről, amikor gőgösen elzárkóznak nemcsak a világtól, hanem testvéreiktől is, és ha valaki nem tartozik hozzájuk, azt legalábbis alsóbbrendű keresztyénnek nézik. Önmaguk kiváltságos voltának ez a szemlélése és az azon való áhítatos elmerülés képezi ennek a tétlen, embertársaik számára haszontalan szektának a lényegét. Ez – szemben a pietista szó eredeti jelentésével – tisztára érzelmi jellegű, s így meghamisított pietizmusnak tekinthető.

Az igazi pietizmus Isten és embertársak iránt való kötelességteljesítésben éli ki lényét. Francke hallei árvaházára már céloztam. Ennek a pietistának a munkája nyomán egész kis város képződött iskolákkal, árvaházakkal, műhelyekkel. Hasonló jelentőségűek Müller György bristoli árvaházai, ki aggasztóként többször beutazta a világot, hogy Megváltójáról bizonyosságot tegyen. A körülötte alakuló tényleg szabad gyülekezetben nyomát sem találjuk a gőgös elzárkózásnak és a tétlen időtöltésnek. Blumhardt embertársai szolgálatára szentelte életét, miután egy megszállott leányért tovább, mint egy évig élethalálharcot vívott a sötét hatalmakkal. Nyomán többen alapítottak nagy üdülőotthonokat a testileg, lelkileg megromlott emberek ápolására. Ezek egyikében szolgált egy ideig Binde Frigyes, ki beteges testtel óriási erőfeszítéseket tett népe evangélizálására.

Baedecker* fél tüdővel a szibériai ólombányák foglyait látogatta éveken át. Mások a pogányoknak szentelték életüket. Ezek voltak az igazi pietisták, kik nem társasjátéknak használták a Bibliát, hanem Isten elhívását olvasták ki belőle, kik nem mondták: Uram, elmegyek, hanem el is mentek szolgálatuk teljesítésére.

Ámde azt mondják ezek a pietista körök, hogy ők nem tétlenek, mert szolgálatokat tesznek. Ahol ezek a bibliai mondásokkal inkább társasjátékokat játszó, mint Bibliát komolyan kutató keresztyének – ha ugyan mindig azok s nem úgy a többiekhez csapódott utánczó – komoly szolgálatot tesznek embertársaiknak; ahol a betegeket nem úgy látogatják, hogy kegyes intőszózatokat intéznek hozzájuk, hanem felmossák a beteg anya helyett a padlót, megfőzik az ebédet, sőt – ha kell –, a hozzávalót is megveszik, ahol nem magukat állítják ki az emberek elé, hanem elrejtőzve segítenek, ahol az utcán megtolják az inasgyerektől vont, s elakadt kocsit, ahol megértő, szerető részvétellel könnyeket törölnek le, s nem magukat prédikálják a megszorodott embereknek; ahol jó iratok sokszorosítanak és a világgosság terjesztésére nem sajnálják az erőt és időt; ott igazi pietistákkal van dolgunk. De ahol csak a szereplést célozza a szolgálat, ott képmutatókkal van dolgunk, nem érdeklik meg, hogy figyelembe vegyük őket. Ezeknél a pietizmus egy őket saját magukkal betöltő üres érzelem, mely az emberiség leg-hitványabbjai között terjed; mert az emberek tisztességesebb része ilyen tétlen, haszontalan életre nem vállalkozik.

Azonban igen igazságtalanok volnánk, ha a pietistákat e félresikerült, s jórészben jóakarató, csak félrevezetett tagjaik szerint ítélnénk meg. A pietizmus a történelem legáldottabb mozgalmi közé tartozik, s mint mindennek, ami emberi, ennek is vannak el-

* Életrajza magyarul is megjelent az Evangéliumi Kiadónál

torzulásai, melyek a mozgalom lényegének nemes és istenes lényén semmit sem változtatnak. Ha pietizmus nem lett volna, akkor a mai protestantizmus vagy hitetlen liberálisokból, vagy holt ortodoxokból állana. Lényegében pietisták voltak az egyházi atyák, a középkori szentek, s a római egyház újkori, igazi szentjei. Tersteegen sok ilyen katolikus szentnek életét adta ki. A pietista nevelők alkalmatlanságában van a fő baj.

KÖNNYŰ ÉLETET ÉLŐ KERESZTYÉNEK

Ők a pietista keresztyénség torzhatásai, fattyúsülöttei. Már láttuk, hogy a pietista szó kötelesség-hűséget jelent; mégis sikerült Sátánnak pontosan az ellenkezőjére kijátszani a mozgalmat, vagy annak egy részét. Megdöbbenő, hogy sokszor milyen könnyedén elintézik az imádkozást és a bibliaolvasást, embertársaik ügyében az ítélkezést, világi foglalkozásuk teljesítését, iskolai feladatukat és más vállalt kötelességüket. Mindez szükséges annak a boldog életnek kiéléséhez, mely szerintük a keresztyén ember kiváltsága e földön. Felfogásuk szerint a keresztyén ember mindig örül, s ha nem, akkor nem is igazi keresztyén. Ezt ők azzal idézik elő, hogy igen könnyen veszik kötelességeiket, melyek úgyis csak „világi” dolgok. Mint már az előző fejezetben megmondtam, nem az egész mozgalomról szólok, hanem csak a mozgalom eltorzítóiról, kik nem érdemlik meg, hogy ily történelmet átalakító világmozgalom tagjaiként említettessenek; tehát csak a beteges hívő mozgalomról beszélek. Ez a könnyenvevése a kötelességeknek azonban sokkal általánosabb az ún. hívő mozgalomban, minthogy azt szórványos jelenségnek tarthatnók. Ennek oka egy hamis világtan, melyet pietista körök terjesztenek. Az apostolnak azt az intését, hogy ne legyünk hitetlenekkel felemás igában, arra magyarázzák, hogy evilági kötelességeinknek csak

annyiban kell megfelelnünk, amennyiben azzal kegyerünket megkereshetjük. Ezt a tételt ebben az alakban senki sem mondja ki, de sokan teszik. Úgy vannak ezzel, mint bizonyos harcosok, a „cél szentesíti az eszközt” jelszóval, melyet nem mondanak ki, de cselekszenek. Pedig a Szent Írásnak az az utasítása, hogy dolgoznunk kell annak a városnak (államnak) javán, ahová Isten bennünket állított.

[A hamis világfelfogásnak, s a világ fiaival szemben a felelősség levetésének, mely a magukat más emberektől majdnem teljesen elzáró „kegyeseknek” a gyakori sajátossága, egyik kirívó következménye az a külföldről hozzánk átszármazott tanítás, hogy a kegyeseket Isten a világra jövendőlt „nagy nyomorúság” elől elragadja. Hamisan lefordított bibliai helyekre hivatkoznak, hogy ezt a tanítást bizonyítsák. Jelenleg főleg az úgynevezett szabad-gyülekezetek ragaszkodnak e tanításhoz, melynek két súlyos, áldatlan következménye van:

1.) Könnyelművé teszi a keresztyéneket, kik e könnyű megoldás reményében nem veszik komolyan a következő nehéz időkre való felkészülést.

2.) Elszakítja őket embertársaiktól, úgyhogy feljogosítva érzik magukat arra, hogy már most megszakítsanak a többi emberrel minden érintkezést, amennyiben ez az ő érdekeiket nem sérti.

Pedig az Úr nyilván mondja, hogy elragadottak és itthagytak egymással együtt maradnak egy ágyban, egy szántóföldi munkában, egy malom mellett az utolsó pillanatig, tehát az elkülönülés a földi foglalkozásban hamis. Hogy pedig a hívők mennyire bent lesznek az utolsó nagy nyomorúságban, annak bizonyítéka Jézusnak az a mondása, hogy a választottakért az utolsó napok megrövidíttetnek; ha nem volnának e napokon bent a nyomorúságban, nem volna értelme annak, hogy azok értük rövidülnek meg. Az emberiség süllyedő hajóját nem hagyhatják el először a keresztyének, noha a földön Isten gondoskodni fog megőrzésükről. Arra is ígéret van, hogy az utolsó napok bizonyos csapásai alól a választot-

tak mentesítve lesznek. De csak bizonyos csapások alól! Bizonyágtételüknek azonban az utolsó napig hangzani kell a világban!]

Ugyanez a könnyelműség jelentkezik az említett gyülekezeteknek abban a tanításában, hogy a megtértek előre elnyerik majd későbbben elkövetett vétkeiknek bocsánatát. Ha ez igaz, akkor Isten szigorúbban veszi a vakságban vétkező világiak tetteit, mint a világosságuk megtagadásával vétkező hívők cselekedeteit. Az Isten nem ilyen igazságtalan és nem veszi ilyen könnyen a bűnt! De hogy bizonyos keresztyének ilyen könnyen veszik bűneiket, az jellegzetesen mutatja, hogy milyen sátáni sugallatokra teszi fogékonyakká a keresztyéneket a könnyelmű életfelfogás, mely a kegyesség torz formájának sajátja. Mint ha ezeknek a keresztyéneknek sejtelmük sem volna arról, hogy Isten az övéitől szentséget követel! [Micsoda torz gondolat a megtérést a bűnök leplévé tenni, holott a megtérés a megszentelésbe való beigazodás nélkül nem megtérés.]

[A könnyen élés nyilvánul meg abban a vágyban is, hogy a kegyes mozgalmak hívei mindig ébredéseket szeretnének és ha ilyenek keletkeznek, azok értékét túlbecsülik. Ébredésre vágyakozhatunk és azt kérhetjük is Istentől. De az ébredés nagyon is fél munkát végez, helyesebben annál is kevesebbet. Az ébredés olykor egy emberre vonatkozik, olykor többekre, olykor tömegekre. A tömegébredéseknek azonban van egy igen rossz oldala: a tömegszuggesztió! A tömeg lelkesedése átterjed olyanokra is, akiket csak a tömeg lelkesedése visz magával, a tömegszellem, nem a Szent Szellem. Az ébredés elmúltával, tehát a szuggesztió megszűntével ezek visszamennek a világba és hogy milyen nagy ezeknek a számuk, az akkor tűnik ki, amikor az ébredés heve alábbszáll. Isten azt mondja a tömegébredéssel szemben, hogy kevesen vannak a választottak, még ha ezrek és milliók ébrednek is fel. Tehát a tömeges ébredéseknek Isten királyságában nincs nagy jelentőségük; elha-

nyatlanak ezek, kár tehát úgy üdvözölni őket, mint örökké megmaradó tüneményeket! Az ébredésnél sokkal fontosabb a próba megállása, mert ez igazolja, hogy a választottakhoz tartozunk. Ebből következik, hogy az ébredést követő megszentelődés sokkal fontosabb az ébredésnél. A megszentelődésbe pedig nem lehet tömegben, hanem csak egyenként belépni.

HANGULATKERESZTYÉNEK

Láttuk, hogy a legkülönbözőbb vallásos emberfajták, hogy irányzatuk komoly következményei elől meneküljenek, az érzelmek tudattalanból jövő, s homályt fenntartó, kiszámíthatatlan változású és azért ingoványos területén szeretnek tartózkodni. A liberális teológus is elcseni a komoly, bibliás keresztyén érzelmeit és beleéli magát azokba. Persze ezek az érzelmek azonnal felborulnak, mikor valami ellenszél jön; nincs tartósságuk, mert az isteni Szellem munkája, az életalap hiányzik alóluk. Az ortodoxteológus értelmével hiszi, hogy hitvallása isteni kijelentésen alapszik, ez biztonságérzetet ad neki és abban bizonyos komor kényelemmel elhelyezkedik. De mivel értelmével engedelmeskedik csupán, azért ortodox és teljes akarat-értelmével nem adja magát Isten szolgálatába, ezért érzelmi biztonsága csak addig tart, amíg száraz képzeletének azt megtartani sikerül. Belső, keserves tapasztalatai, csalódásai keserítik el azokkal szemben, akik nem értelmi alapra helyezik érzelmeiket, hanem az isteni Szellem bennünk lakására s ez a keserűség állítja őket inkább a liberálisok, mint a hívő keresztyének mellé. Ha ellenben az ortodox Isten bennünk munkálkodó erejére épít, akkor már nem egyoldalú ortodox, hanem hívő keresztyén; de akkor már nem a liberálisok fegyverbarátságát keresi. A misztikusok, amennyiben érzelmi életük saját emberi szellemiségükön vagy éppen tisztátalan szellemiségen épül fel, érzelmeikben is az

őket befolyásoló szellemiségtől függenek. A saját magában turkáló misztikus (így a köldöknéző és az szinte műszóvá lett mindazok jelzésére, akik önmagukból merítik szellemi ösztönzésüket) önszuggesztióval lefogva tartja érzelmeit és önmagát csalja, ameddig ez a mákony tart; de a kritikus pillanatban fog felborulni és az éjszakában egyedül hagyja őt magára erőltetett érzelmi világa, amely valósággal nem valami rejtett szellemiségből, hanem értelmi emlékeiből táplálkozik, pontosan úgy, mint az ortodoxok és a kegyességre hajló liberálisok hangulata.

[Azok a misztikusok, akiknek a szellemi világ felé kinyújtott csápjait – belső hamisságuk és megszentetlen életük miatt – tisztátalan szellemek közelítik meg és veszik befolyásuk alá, ettől a tisztátalan szellemvilágtól kapnak hazug, csaló szellemi érzelmeket, melyek olykor feltűnő boldogságot, sőt 'kéjt' árasztanak a megcsalt szívébe. A misztikus azt hiszi, hogy Isten költözött belé, pedig csak egy csaló, sötét szellem. Az ilyen érzelmekek nem Istentől valók: Isten tiszta boldogságot ad, melyben van valami tartó, felgyenesítő keménység is, úgyhogy a lélek nem marad meg a misztikus érzelmekekben, hanem „fölkél és hazaviszi ágyát”, melyen ugyan jólesnék a kéjt tovább szopogatni; de Isten akarata nem az ily rest szemlélődés, hanem a munka, a másokért való fáradás.]

A pietista vagy igazi, vagy álpietista. Ha igazi, akkor semmi különbség nincs közte és a többi hívő keresztyén között. Aki életét a Kősziklára alapítja, mely Krisztus, annak érzelmi életét Isten maga építi ki s ez az érzelmi élet igen különböző hangulatú, hol boldog, hol fájó, hol nyugvó, hol szorongó; de mindig a rá nézve legszükségesebb. Az ilyen hívő keresztyén ember nem keres sem ilyen, sem olyan érzelmekek, mert tudja, hogy az érzelmekek Isten ajándékai, s hogy azok nem lehetnek mindig boldogok, mert sokszor vészjelek az Isten kezében. Jó volna neki, ha a szükséges vészjel helyett egyszer misztikus kéjérzetet kapna s a veszedelem váratlanul lepné meg!

[Azon-

ban vannak álpietisták, különvonalú, magukban gyönyörködő, törvényeskedő, hasuknak élő színjátékosok, kik a kegyesek ruhájába öltöznek, azok hangját tanulják el, arcukra, mikor az előadóterembe belépnek, mély meghatottság és áhítat vonásait föltenni megtanulták, akik, hogy evilágban hatalomban és jólétben éljenek, másoktól Isten büntetésével fenyegetőzve adományokat és tizedet csikarnak ki: ezek sokéves gyakorlattal begyakorolták, hogy oly érzelmet játszanak ki magukból, amilyent az adott körülmények között éppen illendőnek találnak ki. Tudjuk, hogy ez lehetséges, hiszen a világi színészek is megteszik ezt; de ők becsületesen, mert mindenki tudja róluk, hogy színjátékot játszanak. A vallásos színészek azonban, kik a vallásos prédikátort, az ájtatos imádkozót, a meghatott hallgatót, a szegényeket istápoló tizedszedőt évekre terjedő tapasztalattal tanulták meg a nézők elé játszani, nem mondják meg nekünk, hogy ők most színházat játszanak, és azzal az igénnyel állanak elénk, hogy őket komolyan vegyük. Ezeket a csalókat le kell leplezni! Fájdalom! Mindannyiunkban van valami hajlam arra, hogy valamit, ami nincs bennünk, az emberek elé játsszunk; mosolygós arcot a vendég elé, amikor rossz időben jő, kereskedő-nyájasságot, amikor valamit el akarunk adni; meghatottságot, ha imádkozunk vagy bizonyosságot teszünk; ez a hozzánk ragadt képmutatás elnézőkké tesz minket a professzionista színjátszókkal szemben és eltűrjük őket a keresztyén közéletben. Pedig a csaló pietista százszor veszedelmesebb, mint a hitetlen liberális, a hideg ortodox és az öncsaló misztikus. Ha a hazugságot pusztítani hagyjuk hívő köreinkben, ha megtűrjük az olyan tizedszedőket, kik a tizedből nagyúri életet élnek; ha uralomban tartunk arra éretlen törvényeskedőket, ha tanítani hagyjuk azokat, akik nem tudnak mást, mint külföldi lexikonokat kiollózni; ha élvezzük prédikátorainkat, kik hamis érzelemskálákat fuvoláznak fülünkbe; ha nem keressük a józan, Bibliától átítatott taní-

tókat, kik nem mesterséges érzelmeket akarnak bennünk felidézni, hogy azokon keresztül emberi hatalmukban tartsanak bennünket, hanem érzelmi hatásokra való pályázás nélkül a Biblia igazságaiba akarnak minket bevezetni; akkor a csalók Isten helyébe fognak lépni életünkben érzelmeinknél fogva.

Az érzelmek nem jelentéktelenek az emberi életben! Sok függ tőlük! Letiporhatnak és felemelhetnek bennünket, nyugalmat adhatnak és szorongókká tehetnek. Biztathatnak és visszatarthatnak. Az a fontos, hogy kinek a kezébe tesszük érzelmeink felindítását. Ha emberek tartanak bennünket érzelmeinken keresztül, emberek játékszerévé válhatunk. Fontos, hogy érzelmeinket a tiszta szellemi világ indítsa fel! De akkor, ha azt akarjuk, meg kell próbálnunk azokat, akik hatnak reánk és nem mindenkitől kell elfogadni hatásokat, esetleg aszerint válogatva meg a ránk hatókat, hogy ez igen kedves fiú, amaz ellenszenves nekem, mert a megromlott emberi lélek rokon- és ellenszenve nem mutatja meg nekünk az igazat.

Van egy érzelem, amely átvezet bennünket azon a homályos és ingatag földön, melyet hangulatnak nevezünk: az istenfélelem. Mint a név már elárulja, összetett érzelmről van szó, melyben van értelmi elem: Isten megismerése és van akarati elem: magunknak Istennek való alávetése. Dehát az élet örökké összetett és van emberfélelem, sátánfélelem, sorsfélelem, stb. is, melyek félreterelnek a jónak útjáról. Az istenfélelmet az elme kutatása és az akarat istenkeresése szerzi meg, táplálja, tartja fenn és növeli. Ha Isten jelenlétét keressük, és abban élünk, megkapjuk az igaz istenfélelem iránytűjét. Ezt az érzelmet nem mindenki szereti, mert van benne bizonyos szorító érzés, mely azonban fenntart és nem enged jobbra-balra ingadozni. Aki boldog abban a tudatban, hogy Isten vezérel, nem érzi kellemetlennek az istenfélelmet, sőt tudja, hogy annak szorító érzete az igaz boldogság egy része. Az istenfélelem képes rendbentartani az összes érzelmeinket.

AZ AKARAT BETEGSÉGEI

Többször említettem már az emberi léleknek a bibliai lélektan szerint legfontosabb szervét: a szívet, melyet a régiek egészen más értelemben említenek, mint manapság szokás, s melyet a mai tudományos lélektanok a tudat szóval helyettesítenek, részben pedig nem ismernek, vagy nem akarnak tudomásul venni. A régi görögök és zsidók a Biblia értelmében használták ezt a szót; a mai köztudat annak érzelmi, sőt érzelgős (szentimentális) jelentést adott. **A szív lát az elmével, érez a hangulattal és akar a törekvés-sel.** Elme, hangulat és törekvés nem tartoznak a szívhez, önálló szervek, de a szív rendelkezésére vannak állítva. Az elme és a tudat nem azonos, mert a lélek értelmi tartalmának feldolgozása álomban (tehát tudaton kívül) és a tudattalan lélekben (az emlékezésben) is folyik. A szív látja, amit az elme eléje terjeszt és érzi, amit a hangulat ajánlólag vagy tiltólag hozzászól, és annak alapján, amit lát és érez, elhatározza magát. Az elhatározásban a szív akarata jelenik meg. A szívben a legfontosabb a döntés joga és kötelessége; az embernek nemcsak joga van állást foglalni azal szemben, ami körülötte folyik, hanem kötelessége is. Isten állandóan kötelességünké teszi az állásfoglalást; Sátán csak akkor, ha abból magának hasznot tud csinálni. Ez a megállapítás meghatározza az akarat megbetegedéseit: beteg az az akarat, amely nem foglal állást és beteg az, amely a hazugságnak bármiképp is kedvez. Beteg az az akarat, amely az elme és hangulat segítségét a legteljesebb mértékben nem veszi igénybe, hogy a legnemesebb és a legcélravezetőbb döntéseket tudja hozni. Mert az akarat állítja munkába az elmét, és az akarathoz igazodik a szellem közbejöttével a hangulat csodálatos sípcsoportja is. A pietista rest arra, hogy akarjon. Az ember azért személyiség, hogy önálló, öntudatos, helyét szabadon megválasztó külön kis világ legyen, melyben a lélek az úr, s a lélek királynője: a szív vagy

a tudat. Minden olyan irányzat, mely gyöngíti az akaratot, minden olyan gyógy mód, mely (szuggesztíóval, vagy hipnózissal) az ember akaratát félreteszi vagy erőteleníti; minden olyan állapot, amelyben az ember isteni hivatását, hogy állást foglaljon, nem teljesíti, s minden olyan helyzet, melyet emberek arra teremtenek, hogy egymás akaratát fogollyá tegyék; súlyos bűn az ember isteni rendeltetése, személyi sértetlensége ellen. Az ember akaratát gyógyítani, erősíteni kell, nem gyengíteni, elrabolni. Ezért veszedelmes és sátáni minden olyan misztikus törekvés, mely az embert hindu példára akaratlanná igyekszik tenni. Ezért sátáni a médiumnevelés, mely abban áll, hogy az ember magát akaratlanul átadja valamilyen ismeretlen szellemi befolyásnak. Ezért jár súlyos felelősséggel minden olyan egyházi, pietista, vagy szektás törekvés, mely az emberek bizonyos csoportját arra neveli, hogy vakon bizza rá magát egy vagy több vezető akaratára, s külön felelősséget ne érezzen arra, hogy mindenben, ami rá is tartozik, Isten előtt, az Ő akaratának a megpróbálásával szabadon és tudatosan döntsön. A vallási és egyházi vezetőknek Isten szerint az a kötelességük, hogy a tőlük vezetett embereket arra neveljék, hogy keressék és teljesítsék Istennek jó, tetsző és tökéletes akaratát (Róm. 12,2). Senki ezt a kötelességét papján, vagy igehirdetőjén át nem gyakorolhatja, hanem csak közvetlenül, mert az ítéletkor nem papjának oldalán, hanem egyedül fog megjelenni Isten ítélőszéke előtt. Amely közösség nem szabadságra neveli tagjait, az nem keresztyén közösség. Akik emberszolgálatra nevelik hallgatóikat, tudatosan vagy tudattalanul Sátánnak ügyét viszik előre. Az akarat betegségeit legtöbbször az uralomra törő vezetők fejlesztik ki. Ezért sokkal nagyobb a vezetők felelősége, mint a vezetetteké, mert ők azokért is felelősök, akiknek akaratnyilvánítását elnyomták vagy befolyásolták. Noha kétségtelen, hogy igen nagy az olyan emberek felelősége is, akik kényelemszeretetből, a felelőség alól ki-

bújva, másokra bízzák, hogy helyettük határozzon. Mert az akarat is talentum, melyet Istentől kap az ember, s aki talentumát elássa vagy keszkenőbe köti, ki fog vettetni a külső sötétségbe, hol sirás és fogcsikorgatás lesz. Mostani álnyugalmáért az ember feláldozza későbbi nyugalmát. A petyhüdt, enervált, közönyös és érdektelen ember kóros, nem alkalmas arra, hogy Isten teremtésében éljen. Ezeknek az embereknek közös neve a Bibliában: gyáva! „A gyávának része a tűztől és kénkőtől égő mocsárban lesz” (Jel. 21,8). Az új földre tehát nem kerülnek! Íme, ez lesz a saját hatalmuk növelésére dolgozó vallásos vezetők gyümölcse a lelkekben: hová jutnak és hogy fognak számot adni a félrevezetők, ha a félrevezetettek ilyen súlyosan lakolnak?!

AZ A BETEGSÉG, AMELY MIATT AZ ELHÍVOTTAKBÓL NEM LESZNEK KIVÁLASZTOTTAK

Jézus mondotta: sokan vannak az elhívottak, de kevesen a választottak. Az elhívás, amelyről Jézus itt beszél, a kiválasztásra szól; de nem minden elhívás éri el célját. A biológiai élet számtalan szemléltető példával szolgál e tekintetben. Mennyi mag hull el és sokszor milyen kevésből lesz erős tölgy vagy sudár fenyő! Mennyi a termékenyítő sejt száma és milyen kevés a foganás! Hányan ébrednek fel, mennyi a megtértek száma, mily sokan futkároznak a szent összejöveteleken és mégis mily kevesen lesznek a győzedelmesek! Hull a mag, s mily kevésből lesz erős tölgy vagy sudár fenyő! Micsoda betegség pusztít el annyi keletkező életet?

Mi a célja a kiválasztásnak? Mire szándékozik használni Isten a győzedelmeseket?

E kérdésekre a Szentírás felelete minden kétséget kizáróan világos. Jézus azt mondotta, hogy az utolsókból elsők lesznek. Ez azt jelenti, hogy amiben utolsók voltak, abban lesznek elsők. Ma Jézus tanítványai utolsók a hatalomban, embertársaik vezetésében, a közvélemény irányításában. Ebben lesznek tehát elsőkké is! Ennek a jézusi mondásnak teljesen megfelel (Jel. 20,4). „Trónokat láttam! Voltak, akik rájuk ültek, s azokra ítélethozatalt bíztak. Láttam azután azokat a lelkeket, akiket Jézus tanúságtételéért és az Isten Igéjéért lefejeztek, akik nem borultak földre a fenevad előtt, sem annak képmása előtt, akik nem vették sem homlokukra, sem kezükre a bélyeget: ezek megelevenedtek és a Felkentel együtt Királyságra léptek ezer évig.”

Isten a maga csodálatos bölcsességében a maga csodálatos világának kormányzását s azzal az akkor élő emberek sorsát azok kezébe akarja letenni, akik a gonoszokkal szemben Mellette végig hűséggel tartottak, s közben megelégedtek azzal, hogy utolsók legyenek, a napfénytől legtávolabb eső zugok-

ban éljenek. Sőt, többet tesz Isten: ezekben a nyomorúságokban neveli ki magának az utolsóknak ezt a népét. „Légy hú mindhalálig és neked adom az életnek koronáját!” [Ezen a nevelésen minden egyes kiválasztottnak egyénileg kell átmennie s nem egyházakban, vagy gyülekezetekben tömörülve a vezetők felügyelete alatt. Vezetőkre ugyan szükség van, de azért, hogy útmutatók legyenek, hogyan találhatja meg közösségük minden egyes tagja Istennel a külön, közvetlen kapcsolatot.]

A „kiválasztott” szó maga arra mutat már, hogy Isten elválasztja őket környezetüktől, mint ahogy Ábrahámot kihívta Úr városából népe, rokonsága közül. Ugyanezt tette és teszi Isten mindenkivel, akit a választottak nehéz, de dicsőséges, Jézus hulló vérével megjelölt úton akar vezetni. „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, hordja keresztjét és így kövessen engem.” Jézus követése a szoros út, melyen nem lehet tömegben menni, hanem csak egyedül!

Mi tehát az a betegség, mely az elhivatottakat, vagy hivatalosakat megakadályozza abban, hogy választottak legyenek? Az ún. evilágiság, mely az egyházat e világ egyik intézményének tartja, s az egyháznak adott isteni reménységekkel, az egyház túlvilági lényegével, másvilági jövőjével nem törődik. Ezzel szemben áll a bibliai felfogás, mely szerint az egyház tagjai áthelyeztetek a mennyekbe, s polgárjogukat is ott gyakorolják. [A „hús”, azaz az anyagtól megbüvölt lélek az egyház külső földi ruháját nézi egyháznak, mintha valaki az ajtó elé kitett cipőt nézné szomszédjának.] Az emberi uralomvágy a széthúzásra hajlik, hogy magának külön birodalmat szakítson el Jézus testéből és fanatikus szuggesztíóval és az érzelmek felkorbácsolásával a felekezetihez való ragaszkodásra ráakcja mindazokat a jelzőket, melyeket a Biblia a Krisztus egyházáról mond. Ez a hamisítás egyik legfőbb tünete az egyháziasság és evilágiság betegségeknek, veszedelmes kör, mert ezzel az-

tán a lelket Krisztustól is elszakítja, ki a földi vezérekkel nem osztja meg uralmát, s ezért a földi vezérek Krisztust megfosztják uralmától azzal, hogy megteszik őt egy névnek, amelyet imádkozva ajkunkra veszünk, de Tőle semmit nem várunk; a golgotai szenvedésből dogmát és úrvacsorai szertartást csinálunk; a Szent Szellemről csak pünkösdkor beszélünk és a reménységeket figyelmen kívül hagyjuk. Az evilágiság azt jelenti, hogy az egyház átváltozik egyik földi szervezetté; benne az élet a szervező munka; az egyház növekedésére pedig az életért az adó, a birtok és főleg az előkelő földi összeköttetések adják. Ez pedig élettelen, sötét és reménytelen halál!

Megfosztják Krisztust az uralkodástól? Igen, ez a látszat, de nem a valóság, mert Krisztus csakugyan félrevonul az evilágivá devalválódó egyháztól; elejti azt, mert már ismertetett céljára használni nem tudja őket; Krisztus hagyja, hogy a golgotai keresztből papi fejedelmeket építő arany kereszt legyen, gúny a szegényeknek és nem vigasztalás; a Szent Szellem elvonul és nem marad más belőle, mint egy pünkösdi prédikáció; a szép szertartások hidegek lesznek, mint a koporsó; a látszat az, hogy Sátánnak sikerült az egyházat semlegesíteni azzal, hogy evilágnak, saját birodalmának alkotórészévé tette. Evilág egyházának sejtelme sincs azonban arról, hogy mellette egy másik egyház is épül aranykereszt, papi fejedelmek, világi pártfogók nélkül, szegényen, mint megvetett utolsó. Mikor senki sem várja és nem is sejtí: ez a láthatatlan egyház lelepleződik, s a választottak kilépnek az ismeretlenségből. Akkor evilág egyházának építői rémitően fogják észrevenni, hogy a lakodalmas ház ajtaja előttük becsukódott.)

Sorozás folyik evilágban. A kiválasztottak titkos, belső közösségbe (communióba) lépnek Jézussal, s ebben a közösségben láthatatlan kapcsolatokkal, földön észrevétlen, de mennyből jól látható egyházzá kötö-

zódnek össze. Csak a láthatatlanul dolgozó Mester tudja, mennyire haladt már az egyház építése. Az épülés bent a lélek mélyén történik: ahová csak az emberi szellem hatol le, s ezért az épülés sokszor azok szeme elől is rejtve van, akik beépülnek. Újonnan alakul lelkünk rejtett, tudattalan része. Kicserélődik az emlékezet, a tudás anyagának megítélése. Másként társulnak a képzetekkel az érzetek, más okoz örömet, más bánatot. De legnagyobb mértékben és minden más előtt a törekvésvilág alakul át, s ez szabja meg a tudásanyag és az érzelmek új rendeződését. Mert a Szellem törekvése (fronéma) más, mint a hús törekvése. Az új élet a törekvések megváltozásával indul. A törekvésnek, a fronémának kell kicserélődnie. Mi ez a fronéma? A tudattalan léleknek a cselekvési irányzata. Természetesen a törekvésben értelmi elem is van, de ez a léleknek ebben a részében tudattalan. Nem volt azonban mindig tudattalan. Az, amit esetről-esetre döntünk, elhatárolunk, beíródik lelkünk tudattalan részébe – szellemünk írja be, s ott felhalmozódik. A tudattalan lélekben felhalmozott törekvések együtt képezik a jellemet. Későbbi döntéseinket a korábbi döntések befolyásolják, azaz ki-ki jelleme szerint cselekszik. A fronéma a jellem. A jellem törekvési irány. Tőlünk függ a kialakítása. De ha kialakítottuk, akkor már ő uralkodik rajtunk és rabszolgái vagyunk. Mindenki úgy jár és cselekszik, ahogy jelleme (törekvése), diktálja. Megtéréskor az ember fellázad saját korábbi jelleme ellen és új útra tér, melybe azonban eddigi törekvéseink nem akarnak beleegyezni, úgyhogy harc kezdődik régi törekvésünk (a hús fronémája) és új törekvéseink (a Szellem fronémája) között, az ó és az újember között. A régit meg kell öldökölnünk, mely azonban igen keserves, az újat ismét és ismét választani kell, szerinte dönteni. Lassanként elsorvad a régi, tért foglal az új. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha állandóan arra néz a szív, ami őt az újhoz viszi. Egészséges keresztyén élet úgy születik és

nő meg, ha állandóan a felső, mennyei világot nézzük; a magasságban időzik lelkünk. Az evilági keresztényeknél az új élet elsovad. Azoknál is, akik evilági egyházat építenek és annak dicsőségében, az ember dicsőségében gyönyörködnek! ↓

A FELEKEZETISÉG BETEGSÉGE

„Evilág” úgy született az istenfélő világ helyébe, mely az ember első világa volt, hogy az ember Isten nélkül akarta berendezni életét. „Olyanok lesztek, mint az Isten!” – mondta a kísértő az embernek és evilág úgy született meg, hogy Isten helyébe Sátán jóvoltából az ember lépett, hogy a világot a saját tetszése szerint rendezze be. Az a világ, amelyet a Sátán vezetése alatt az ember rendezett be magának paradicsomostul, a gyilkosok és rablók világa volt. Istentől távol nincs békessége az emberiségnek. Az ember, aki Istennek képzei magát, a borzalmas sötétséget hozta el a földre, mert az ilyen embert az örület éri utol. Sok örvengő gyilkost csodáltak hősként embertársai; a sokszoros gyilkos Heródest a „Nagy” melléknévvel ruházták föl. Ha Krisztus és követői az utolsók voltak ebben a világban, akkor az elsők aligha lehettek mások, mint az ellentétei annak, ami Krisztus volt. Az embernek ezt az elvadulását (mert nem csak az a vad, aki vadállat, hanem az is, aki annak a „nagy” nevet adja), Hobbes, angol filozófus bellum omnium contra omnes-nek nevezte, azaz mindenki által mindenki ellen folytatott háborúnak. Evilág sajátos vonása a folytonos eltávolodás, a szünet nélkül való szétszakadozás: Bábel-tornya építésének átka. Építik a civilizációt, azt a szellemi Bábel-tornyot, de mindig összevesznek rajta, mert mindenik a maga dicsőségét keresi, s mindenki a társa fölé akar emelkedni. ↓ Marx szerint a világot a gazdasági okok irányítják; pedig sokkal inkább a hiúság. ↓

Krisztus utolsó, főpapi imádságában az övéinek egységért imádkozott, s Pál szerint az egyház el fog jutni a hitnek és a felkent Jézus ismeretének egységére. Az egyház feladata a földön megvalósítani az egyház egységét. Ezt a mennyekbe áthelyezett egyház meg is fogja tenni; de evilági egyházak éppen az ellentétét valósítják meg: a széthúzást, az egyenetlenkedést, az egymás iránt való gyűlöletet. Ezt a különbséget igen szemléltetően mutatja két káté: a reformátorok idejében írták a Heidelbergi kátét és annak első kérdése így hangzik: „Életedben és halálodban mi a te legnagyobb vigasztalásod?” Ebből a kérdésből s a rá adott magyarázataból csöpög az emberek iránt való részvét és szeretet. Ezzel ellentétben a kis első osztályosoknak tanított káté így kezdődik: ahogy azt ma szerkesztették): „Én református keresztyén ember vagyok”. Ebből a mondatból csak úgy pöfög a megkülönböztetés, a szétválás gögös szelleme. Így tanítottak a reformátorok epigonjai. Mintha az Ember Tragédiája olvasásakor Pál jelenete után hirtelen az eszkimók jelenetét olvasnánk. Ez beteg vallásosság. Ebben nincs semmi keresztyén, de semmi reformált, azaz a Bibliára visszaalakított sem. Svájcban a Blumhardt-féle ébredés egyik leágazásában rämismühlei üdülő-otthonban töltöttem életem egyik olyan idejét, amelyben válaszút előtt állottam. Meglepett az a tettetés nélküli, józan, segíteni akaró szeretet, amely sohasem erőltette segítségét, de mindig kész volt arra. Ennek az otthonnak egyik szokása az volt, hogy ha valaki odamenekült, sohasem kérdezték, hogy honnan, milyen felekezetből érkezett oda; hanem csak azt, hogy miben segíthetnek. Ezek egészséges keresztyének voltak. Ez a mindenkinek készenálló szeretet jellemezte Müller Györgyöt is és tudjuk, hogy az egyháztörténelem egyik legnagyobb alakja lett, noha külső követői ezt a nagyságot nem mindig mutatják fel. Az, aki öt hatalmas árvaházat épített úgy, hogy embertől fillért sem kért soha és ő maga egészen szegény volt, csak egészséges, is-

tentől áldott keresztyén lehetett. Spurgeon prédikációit hétről hétre a világi napilapok közölték, s azok még ma is gyűjtanak. Egy kis felekezet lelkésze volt, s az maga sem becsülte meg mindig; de halálakor fényes anglikán lelkészek gyászolták és a királyi udvar érdeklődött iránta, akkora tisztelet vette körül. Egészséges keresztyén életet élt, nem formálódott hozzá a világhoz – bár, ó, szörnyűség –, dohányzott. Az egészséget nem a törvényeskedés adja! Rämishmühle szellemi szülöttét, Binden Frigyet, a szabad gyülekezeteket alapító államegyházi lelkészt, Müller Györgyöt és a saját felekezetétől egy időre megtagadott Spurgeont éppen úgy nem mondhatja a magáénak egy felekezet sem, mint Francke-t, Liwingstont, Bodelschwinget, Blumhardtot, vagy Tiele Winkler Évát mint Sienai Katalint, vagy Nagy Terézt. Mindnyájunkéi ők és egyformán Istenéi! Ők alkotják sok névtelennel együtt, kik Istennél nem névtelenek, a Krisztus egyházát, a kiválasztottak gyülekezetét. Luther nem nevezte hívét lutheránusnak; Kálvin még sírját sem engedte megjelölni. Csak a méltatlan utódok lettek felekezetieskedők. Kálvin és Zwingli ellentétének oka nem a hívekért való versengés volt, hanem az igazság keresése. Ha Luthert a pápa ki nemátkozza és ezzel halálra nem szánja, a két egyház viszonya egészen másképpen fejlődött volna. [A felekezetieskedésnek két fő oka van: a vezetőknél az anyagi kérdések és uralom kérdése; a vezetetteknel ebből gög és fanatizmus lesz.] Ilyen eredetből pedig jó nem szokott származni. Nem is származott, mert a felekezetekre szakadásnak soha semmi jó gyümölcse nem termett.

Csak a történelem fényénél értjük meg a mai helyzetet. Ma újra erős szétszakadottság idejét éljük. Számptalan apró felekezet, szekta képződik. Valakinek eszébe jut maga körül új egyházat létrehozni (úgy mondják, közösséget, mert éppen a közös hiányzik belőlük), elég a gondolat és máris megalakul, s mindig akad sok nyugtalan ember, aki társul. Nem

gondolják meg, hogy Krisztus testét szaggatják szét vele! De nem is fáj nekik, mert annyira önzők, hogy még csak eszükbe sem jut, hogy vétket követhetnek el. És éppen a „kegyesek” járnak elől rossz példával! A keresztyének egy testhez tartoznak. Megrontja azt az Isten, aki az ő egyházát megrontja! Márpedig megrontja az egyházat, aki szétszaggatja azt, amit Krisztus egynek teremtett! Hogy a régi nagy egyházak, amelyek századokon át örökölték különállásukat, nem tudnak és nem is akarnak az egyesülés felé megindulni, az érthető az emberekben élő maradiság (konzervativizmus) miatt; sokszor jó is az ilyen ragaszkodás a régihez. De hogy magát hívőnek és bibliaolvasónak mondó „tanító” csinál új felekezetet, az súlyos eltévedés, veszélyes járvány! Krisztus igazi katonái úgy elbújnak, hogy őket nem lehet látni, csak munkájukat, melyet elismerés és dicsőítés várása nélkül végeznek. A felekezetieskedés betegségében szenvedők a trónusra ülnek és saját birtokuként kezelik a mennyei Pásztor nyáját. Ők lesznek a központok, melyek körül mindennek mozognia kell. Bibliai szervezetről beszélnek és az ellenkezőt csinálják. Diotrefeszek ők, kik csak azokat túrik maguk körül, akik nekik hódolnak.

Arra hivatkoznak azonban ezek az új gyülekezet-alapítók, hogy ők nem hatalmukért szervezkedtek, hanem hogy a régi nagy egyházak semmi reményt nem nyújtottak arra, hogy a bibliai reformokat be fogják fogadni. Van olyan, kit a nagy egyház püspöke maga utasított az egyházból való kivonulásra. Ezekben az állításokban van igazság. Fájdalmas tény, hogy a nagy egyházak papjaiban mily szűkkeblű elzárkózás van minden bibliai változtatással szemben, s hogy gögösen vernek vissza minden kísérletet annak kimutatására, hogy ők valamiben tévedhetnek. A nagy egyházakban a Bibliának nincs többé szava; ők így tökéletesek, ahogy vannak; legfeljebb a Bibliát kritizáló tudománynak lehet kaput nyitni, de annak aztán teljes, tárt kaput! Nagy bajok vannak itt

a felekezeti gőg körül! De a papok még nem az egyház, és másféle papok is vannak. Ám ha ez bántja az új alapítókat, ez még nem indokolja, hogy ők legalább oly türelmetlenek az őket kritizálókkal szemben; nem indokolja, hogy a megkeményedésben és felekezetiesülésben tíz év alatt olykor akkora utat tesznek meg, mint a nagy egyházak századok alatt. A felekezeti elkülönülés inkább azt bizonyítja, hogy ezekben az új alakulatokban ugyanazok a megbetegítő szellemi fertőző anyagok működnek, mint a tőlük megvádolt régi egyházakban. Egyik ily új egyház bibliai vívmányaként hirdette a bibliai úrvacsorázás meghonosítását. De pár év múlva ugyanúgy végezte az úrvacsorázást, mint az elhagyott egyházak: nyilvános látnivalót csináltak belőle! Szó sem volt többé arról, hogy bibliai gondolat szerint a gyülekezet Krisztussal való közösségének a kifejezője legyen ez a nemes jelkép. Vannak más gyülekezetek, ahol azzal ijesztik a hozzájuk nem csatlakozókat, hogy aki nem merítkezik be még egyszer, elkárhozik. Másutt a szombat megtartását tüntetik fel az „üdvösség” eszközéül. S az illető felekezetek felvilágosultabb tagjai semmi komoly erőfeszítést nem tesznek e nyilvánvaló csalás helyreigazítására, mert a „felekezet” tagjainak és a tizedadók számának szaporítására jó az ilyen eszköz is. Természetes, hogy ilyen visszaélések mellett az úrvacsorában kifejezett keresztyén egység nem valósulhat meg, s az a megvetés, amely bennünket, „keresztyén népeket” egymással való törzsalkodásaink miatt a pogány népek részéről ér, teljesen jogos és megokolt. De azok a felekezetieskedők, kik a keresztyén egységet önző hatalomvágyból és pénzvágyból rombolják, Isten előtt súlyosan felelősek a pogányok megbotránkoztatásáért. Hogy ez betegség, sőt súlyos dögvész, az nem kétséges!

Mi hát a helyes viselkedési mód és mi a kivívó út? Mindenek előtt azt szeretném megjegyezni, hogy azokhoz, akik belső valójukban istentelenek és pogányok, de a szokás miatt és különféle hasznokért a

keresztyén mezt magukon tartják, sőt igehirdetőknek is előre tolakodnak, semmi reményük sem lehet, hogy az intő szót befogadják. Ez a lápos, mocsaras terület gyógyíthatatlan.

|| Mit várhatunk az igazi keresztyénektől? Azt, hogy értelmesen és becsületesen cselekedjenek! Nem volna értelmes dolog azon dolgozni, hogy az összes kis és nagy felekezet adja fel mostani lényét és egyesüljenek Krisztus egy, katolikus és szellemi egyházává. Még ha akarnánk se tudnánk megtenni, mert nem úgy vannak alkotva. Az egyházak és szekták tagjainak túlnyomó része pogány és mindenütt igen sok a képmutató. Mi haszon volna abból, ha ezek tennének tanúságot az egyház egysége mellett? A bizonyágtételnek ezek ellenére kell felhangzania. Az egyház egysége csak a választottak között fog megvalósulni. Beteg minden olyan irányzat, mozgalom, mely Jézus parancsát és ígérését olyan testületek egyesülésére vonatkoztatja, melyekben a hamisság és igazságosság keverednek egymással. Az egyház csak a Bibliától kijelölt úton juthat el az egységhez: „Álljon el az igazságtalanságtól mindenki, aki a Felkent nevét vallja!” Az egyesüléshez a szétválás az út! Si vis pacem para bellum! (Ha békét akarsz, készülj a háborúra!) Ha az igazságtalanságot tűrjük, akkor a háborúság magvát vetjük az emberi lélek szántóföldjébe. || Az egyház egységének útja tehát a következő: Ne vessük magunkat olyan egyházi vezetők alá, akik a saját hatalmukat és uralmukat építgetik; ellenben álljunk azok mellé, akik az egységet hirdetik! || Ne fogadjunk el előnyöket és kedvezményeket, de még csak elismerést se azoktól, akik a gőg vagy az önzés elkülönülésén dolgoznak; ellenben nyújtsunk testvérkezet mindenkinek, akiben a Krisztus szeretete ég, mégha más felekezethez és csoporthoz is tartozik, sőt akkor annál láthatóbban! Tekintetünk az egyháznak Istentől kirendelt végkifejlődésén csüngjön és imádkozzunk, hogy az egyházban Isten gondolata megvalósuljon! Árulásnak és ne szeretetnek tartsuk,

hogy az önző törtetők kívánságára igaz testvértől a testvérkezet megvonjuk. A többit bizzuk Istenre! Minden emberi szervező munka nélkül, mint egy isteni csoda fog egyszer az igazi szellemi egyház egysége előlépni a rejtekből, ahol Isten titkon építi azt. Mint nem sejtett földalatti vízár fog előtörni és elhárítja útjából mindazt a sok emberi gőgöt, önzést, ostobaságot és versengést, amely jelenleg nem engedi megjelenni. Ez az egység nem a régiek helyére lépő új egyház lesz, mint azt Darby tévesen képzelte s a „szabadok” azt megvalósítani akarták; nem felekezetközi és felekezetfölötti összefogás lesz a hivatalos vezetők részéről, kik akkor felfedezik, hogy új széljárás van; hanem egy evilágilag szervezetlen, de a Szent Szellemtől megszervezett isteni csoda lesz, melyen rajta lesz a bélyeg: én az égben születtem; teremtőm az Isten; szülőhelyem a véres Golgota! Ebben az egyházban föld és ég úgy egyesül majd egymással, mint Krisztusban. Ezért lesz ez az egyház valóban emberi és mégis isteni csoda!

A TÖRVÉNYESKEDÉS BETEGSÉGE

Az egyik legelterjedtebb és legmélyebben gyökerező vallásos betegség a törvényeskedés. Nem a törvényben van a baj; a törvény Isten akarata a teremtett világgal; ebben nem lehet baj! A bűnös embernek Isten a törvényt azért adta, hogy afelől meggyőzze, hogy saját képességével nem tudja az igazságosságot és méltányosságot megvalósítani a földön. Ezzel szemben az ember újra meg újra eredménytelenül megpróbálja, hogy a maga erején parádicsommá tegye a büntől szétszaggyatott és megrontott világot. Aki tehetetlenségét belátja, és segélyre szorultságát hangoztatja, azt Isten megsegíti. A segíteni kész Istennek felénk fordulása a kegyelem. Nem törvény és kegyelem állanak egymással szemben, mert a kegyelem is a törvényt akarja megvalósítani;

hanem az embernek magába vetett bizalma és a kegyelem zárják ki egymást. Az önbizalma: önhitt gőg! Öntudatos kálvinizmusról szoktak beszélni: ennél képtelenebb ellentmondást nem hallott a világ! Ha valaki, Kálvin képviselte az összes teológusok között Isten kegyelmének egyedüli és kizárólagos érvényesülését az emberi életben. A keresztyén ember abban különbözik a nem keresztyéntől, hogy öntudatosságát Krisztus-tudattal cserélte fel. Nem akarunk többé magunkról tudni; az „én” helyébe lépjen mindenhová Krisztus! A törvényeskedés azért is átkos hí-rű, mert az emberi gőg bújlik meg mögötte, mely minduntalan és mindenütt kelleti magát, s ha már a szabadulás nagy munkáját Istennek kényszerül átadni, hozzá akar járulni legalább a magáéval is Isten művéhez például azzal, hogy nem eszik disznóhúst, libaszírral főz, mi tudvalevőleg az ingyenceknek nem jelent túl nagy áldozatot; megüli a szombatot, mi azért kellemes, mert így a vasárnapkal együtt kétszer nem kell dolgoznia egy héten. Szóval haszontalanságokkal szolgálja Istent, mint a tibeti pogány, ki imalmokat hajtat a vízzel, vagy a kínai, ki színes papirokat éget el áldozatul.

Komolyabb a törvényeskedés betegsége, mikor nem látszólagos isteni parancsokat írnak elő a vallásos vezérek, hanem Isten parancsolatait emberi parancsokkal helyettesítik. Nagyon szomorú eltévelyedés, ha egy igehirdető ilyen eszközökhöz nyúl, hogy híveit hatalma alá hajtsa, mert ezzel egészen összeza-varja az emberek lelkét. Ruha, hajviselet, evés, köz-helyekre járás a tárgya rendszeren ezeknek a parancsolatoknak, s nem a bűntől óvják az embereket, hanem a magukban közömbös dolgok érintésétől. Egyik pün-kösdi gyülekezetben megszégyenítettek valakit, mert sört ivott; másutt azért, mert eszpresszóban látták. Bi-zonyos vidékeken az utazó prédikátor leoldja nyak-kendőjét, mert ott azt bűn viselni; bűn a hajat ondo-láztatni; a nők fejére csipkekendőt rakatnak, noha a bibliai fejelfedés az arcra vonatkozott. Ki e szabályo-

kat megtartja, üdvözül. Ezek a parancsok nem Istentől, hanem emberektől teszik függővé a lelkeket; Sántáni csel van bennük; mert ha az emberek hozzászoktak ahhoz, hogy a hazugság nem akkora bűn, mint a disznóhúsevés; paráználkodni nem olyan vétek, mint szombaton elmaradni a bibliai tanításról; elvenni az özvegy birtokát kisebb gonoszság, mint fejfedő nélkül jelenni meg az istentiszteleten, akkor az emberek lassanként félretolják Isten parancsolatait és emberekre figyelnek. Ha ezt elérte a Sátán, akkor egyszer gondoskodik olyan vallásos vezetőkről, kik megtanítják a népet az Antikrisztus imadására. Nagy a veszélye az emberi parancsgyártásnak s ezt a parancsgyártók nem mindig tudják. Sátán fő célja, hogy az embert Istentől elszakítsa és a saját lábára állítsa. Akkor aztán kezében tartja őt, még ha az ember vallásos frázisokat ismételget is.

Egyik legnevetésesebb módja a törvényeskedésnek az a jóakarató leereszkedés, amellyel bizonyos körök ki akarják elégíteni Isten követelését. Véres hurkát azért nem esznek e nagylelkű emberek, mert ezzel örömet akarnak okozni Istennek. Itt az a fő, hogy az ilyen áldozat nem sokba kerül. Jézus – szerintük – azért kereszttelkedett meg, mert ezzel az isteni követelést akarta betölteni. Mi is azért kell, hogy megkeresztelkedjünk, hogy ezzel Isten igazságosságát töltsük be. Ezeknek a gyenge írásmagyarázóknak fogalmuk sincs arról, hogy Jézus azzal töltötte be Isten igazságosságát, amit a keresztség jelképezett, és nem a keresztséggel, s hogy mi is azzal teszünk Istennek tetsző dolgot, ha Jézus után visszük saját keresztünket, s nem egy szertartásnak színielőadás-szerű elvégzésével.

A törvényeskedés fő veszélye, hogy az embert elnyomva tartja egy kicsinyes, haszontalanságokkal teli világban és nem engedi őt, hogy behatoljon egy fenséges, Istennel, magával telített, hatalmas világba, melyben ez alacsony szabályok még csak nem is említettek! Az emberek gondolatai nem Isten gondolatai!

BETEGES KEGYESSÉGI GYAKORLATOK

Nem szívesen írtam le ezt a címet, mert a „kegyességi gyakorlatok” kifejezésnek valami oly ellenszenves hangzása van, hogy papírra vetése úgy tetszik nekem, mintha gúnyolódás volna, s nem szeretnék gúnyt űzni abból, ami másnak úgy tűnik fel, mint felsőbbrendű érték. A Szellem világában, hová a keresztyénség tartozik, nincs „gyakorlat”, mely ugyanazt a cselekvést megismétli, hanem minden mindig új, friss, használatakor születő. Azért képtelenség élő gyülekezetre liturgiát szorítani rá, vagy előre kijelölni egy évre a prédikáció-textusokat. Mindennek, ami az élő egyházban végbemegy, Szellemből kell születnie, ami nem azt jelenti, hogy nem készülünk rá. Készülünk rá, s aztán Isten vezetését kérjük, nem ragaszkodva ahhoz, amit előzőleg elgondoltunk. Csak ily értelemben lehet liturgiáról beszélni is. De művészetet vinni be az „istentiszteletbe” körülbelül olyan fonák dolog, mint művészi formákat keresni, ha a férj feleségével, vagy a gyermek szüleivel beszél. Jó a vallásos művészet az emberek gyönyörködtetésére, de nem az ember és Isten közötti érintkezésre! Istennel való érintkezésünk mindig természetes, közvetlen, mesterkéletlen legyen! Mikor Istenről beszélünk, a gondolat fenségét ne kisebbítsük rárakott cicoma giccseivel. Az egyszerűség a józan keresztyén ember legszebb ékessége, mellyel Isten elé mehet. De vigyük bele abba, amit Istennel kapcsolatban teszünk, gondolatainknak, megértő igyekezetünknek, erőnknek és készségünknek legjavát! Fokozzuk legmagasabbra igyekezetünket, hogy hanyagságnak, figyelmetlenségnek, közönynek árnyéka se tegye bántóvá Istennek vitt ajándékunkat! Ezek a gondolatok merültek fel bennem, mikor a bibliaolvasás, imádkozás, éneklés, összejövetel, látogatás szokásairól szeretnék néhány szót mondani. E dicséretes szokásokat lehet beteges módon gyakorolni.]

Van beteges bibliaolvasás? Hiszen, ha valaki Bibliát olvas, az csak tetszhet Istennek? Van bibliaolvasás, mely Isten előtt utálatos és a léleknek káros! A meg nem rágott étel megterheli a gyomrot! A bibliaolvasás mitsem használ, ha figyelmetlenül, gyorsan túl akarunk lenni rajta. Ennél azonban nagyobb baj az, hogy a figyelmetlen bibliaolvasás tiszteletlenség Isten iránt és aki ezt teszi, Isten tetszése helyett Isten haragját hívja ki magára. Nem békességgel kel fel a Biblia mellől, hanem belső zavarral; az ilyen bibliaolvasás eltávolít Istentől! Ha liturgiát, kegyességi gyakorlatot csinálunk a Biblia olvasásából, akkor úgy teszünk vele, mint pók a kis léggel, mikor nyálával úgy beágyazza, hogy az mozdulni sem tud. A liturgiás bibliaolvasásnak nem a bibliamagyarázat a célja, hanem a ceremóniának a Bibliával való felékesítése, a Biblia itt a cicomát szolgálja. Mert hogy a hallgatók nem mélyednek el a liturgiában mondott bibliai helyeken, az természetes. Még csak módjuk sincs rá, mert a pap nem hagy időt a gondolkodásra. Beteges az ilyen bibliaolvasás! Beteg, mert a hallgatókat ahhoz szoktatja, hogy csak dísznek használják a Bibliát: aranyos kötésben olvasatlanul dísznek az asztalra tegyék.

De van a Bibliának ennél sokkal veszedelmesebb használata: ha valaki engedetlen szívvel olvassa azt azért, hogy igazolást találjon benne engedetlen útjának elfedezésére. Az emberi szív oly álnok, s lelkünkben sugdosódó Sátán oly ravasz, hogy az ember nem veszi észre, hogy megcsalta magát, a Bibliában más van, mint amit ő kiolvasott belőle. Isten Szent Szelleme elvezet ugyan bennünket minden igazságra; de csak azt vezeti, aki odaadta magát Istennek teljes engedelmességre. Akinek kikötései vannak, azt világosság nélkül hagyja Isten, ki rajtunk feltétlenül akar uralkodni és ezt a jogát senkivel meg nem osztja. Az eredményes bibliaolvasásnak feltétele az engedelmisség. Ezt sokan nem tudják és azt hiszik, hogy megtérés nélkül is lehet a Bibliából vigaszt-

lást, biztatást meríteni. Ám az ilyen vigasztalás csak hangulati s hamar vége van, mint egy kábító injekciónak. Csak abban a szívben ragad meg az Ige, mely engedelmességre odaadta magát.

Említettem már, hogy a Bibliával szoktak társasjátékot is üzni. Különbféle módjai vannak ennek. Ennek a játéknak nem az a célja, hogy a Bibliából tanuljanak és annak, amit megértettek, alávessék magukat; hanem az, hogy „kegyességi gyakorlatot” végezzenek vele. Mindenki fontoskodva előáll egy bibliai verssel, hogy abból neki áldása volt; így mindenki szerepelhet. A felolvasott bibliai versek bizonyos érzelmi hatást váltanak ki és ezt nevezik áldásnak. Ha valakinek tényleg világosságot adott valamiben a Bibliának valamely része és ezt közli testvéreivel, abból a többinek is tényleg áldása lehet; de ezt rendszeresíteni és gépiesen minden alkalommal és minden résztvevőtől ilyen áldást elvárni csak olyan emberek tudnak, kiknek semmi sejtelmük sincs arról, hogy Isten milyen módon közli áldásait övével. Az Istent nem lehet mechanizálni! Legfeljebb azt lehetne tenni, hogy a bibliaóra vezetője megkérdi, hogy valaki nem kapott-e valami különös isteni vezetést és aztán át kellene rögtön térni a rendszeres bibliatanulmányra, melyet vagy egy ahhoz igen jól értő tanítónak kell vezetnie; vagy pedig alázatosan elővenni néhány kipróbált bibliai tanítónak a magyarázatát és azt beszélni meg. A társasjátékokat azonban abba kell hagyni; a Biblia nem arra való! Szentül istenfélelemmel kell a Bibliához nyúlni! Az nem arra való, hogy kegyeskedő fiatalok magukat mutogassák körülötte!

Van beteges imádkozás is! Valaki azt mondta és ezt sokan felkapták: imádságot nem szabad sohasem kritizálni! Ez nem igaz! Úgy lehetne mondani: az őszinte imádkozót nem szabad sohasem kritizálni! A képmutató imádkozót meg kell ítélni és elhallgattatni. De ki ítélni meg, hogy valamely imádság képmutató-e, vagy nem? Persze nyilvánosan elmondott imádságról van szó! Rengeteg hazug imádság hang-

zik el. Minden kenetteljes imádság, melyet lelkész vagy nem lelkész mond el a templomban természetellenes, tekergetett hangon, nem szívből jövő, tehát hazug. Meg kell mondani a lelkésznek, hogy az ilyen színészkedés nem illik Isten szolgájához. De nemcsak a régi egyházak lelkészei szoktak így imádkozni, hanem az új, kiségyházak igehirdetői is: meg kell nekik mondani, hogy az igazi imádság mindig egyszerű, természetes, cicoma nélkül való, s a hatásadászat nem templomba való. Megtaláljuk az ilyen hatásadász, szónokló imádságot a „belmissziós” özszejöveteleken is, az év elején rendezett nagy, nyilvános imaórákon, melyeken végre kiszónokolhatja magát az, aki egyébként nem jut szóhoz. Mihelyt a szónoklási vágyat s az ok nélküli bosszúságot észre vesszük, azonnal állítsuk meg a szavak áradását s mondjuk meg az illetőknek, hogy az imádság még akkor sem szónoklat, ha nyilvánosság előtt történik. Isten gyűlöli a színészi imádságokat, s amit Isten gyűlöl, azt mi sem kedvelhetjük. Az őszinteség, az Isten gyülekezete iránt való féltő szeretet megkívánja, hogy tiltakozzunk ellene.

Van azonban sokkal veszedelmesebb fajtája is az imádkozásnak, mint a felcicomázott vagy kikent imádkozás és ez a veszedelmes imádság a gonosz imádság. Olasz banditákról beszélnek, hogy rablás előtt elmennek a templomba gyertyát gyújtani a szent szűznek vagy valamely szentnek, hogy annak segítségét megnyerjék gonosz vállalkozásukhoz. Ezek a banditák az Istent gépezetnek nézik, melyet az imádsággal meg lehet mozdítani és cselekvésre bírni. A felfogás tökéletesen pogány, éspedig a pogányság legsötétebb zugaiból meritett. Sajnos ez a felfogás az ún. hívő körökben is elterjedt a ráimádkozás alakjában. Ha egy betegért imádkoznak, annak meg kell gyógyulnia. Hogy Isten akarja-e, amit ők akarnak, azt ezek a gépisten hívők nem kérdezték és nem kutatták; ők csak imádkoztak és nagyon meg voltak lepve, ha a beteg nem gyógyult meg, noha ők

imádkoztak. Hogy keresztyén ember ilyen pogányságba eshetik bele, az nem tévedés csupán, hanem gonoszság is. Mert amikor az ember saját akaratát Istenre próbálja erőszakolni, akkor durva erőszakot követ el azon, aki szelíd kegyelemmel közeleg hozzá; ez a Szent Szellem megszorítása. Mert a teljes engedelmességnek arra is ki kell terjednie, hogy mindenben, tehát testünk gyógyulásában is Isten akaratát keressük. Nem lehet általánosságban kimondani, hogy Isten minden esetben akarja a testi gyógyulást, mert Pál esetében nem akarta, s mert például Barjézus megvakulását Isten akarta, ugyanúgy Anániás és Szafira halálát is. János 9,3 szerint ugyan a vak világtalansága nem bűn büntetése volt, de Isten akarata. A mai időben előforduló erőszakos istenkényszerítések tehát gonoszságok voltak: emberi kívánságnak Istenre erőltetése. Nagyban enyhíti ezt a bűnt a betegek szenvedése; de ez a mentségük nincs meg azoknak, kik nem betegek, hanem hatalmukat és kegyességüket akarják a csodagyógyítások által fitogtatni.

Vannak azonban még gonoszabb imádkozások is, amikor az imádkozás célja nem valami jótett, amilyen a betegek gyógyulása, hanem hiúságunk, földi hatalomvágyunk vagy kapzsiságunk kielégítése, amit sokszor az egyház vagy szent egylet (közösség) kiterjesztésével leplezünk; amikor olyan emberek megalázásáért imádkozunk, akiket hatalomvágyból, torzsalkodásból mi nyomorítottunk vagy támadtunk meg. Szent orcával, műbotránkozással, bizonyos álszeretettel az arcra való erőltetésével magunkat Isten szolgáinak mutatjuk, hogy az őszinte és ilyen tetetésre nem képes, nem is hajlandó megtámadtatni az emberek előtt eláztassuk. Ha valaki ilyen arccal és hanggal imádkozni mer, súlyos gonosztevő, s az ilyen képmutatót előbb-utóbb utoléri a mennyei igazságosság. Láthatjuk ebből, hogy nem minden imádság tiszteletre méltó, s van imádság, melytől Isten utálattal fordul el, tehát nekünk is el kell fordulnunk.

Aki a képmutatókkal együtt imádkozik, maga is a képmutatók büntetését kapja. Minden hamis és hazug imaközösségben való részvétel Isten büntetését hívja le mindazokra, akik abban tiltakozás nélkül résztvesznek. Szokás egyes közösségekben a kívülállót, sőt a belül levőket is megszólítani; miután jól megszólták embertársaikat, imádkoznak egyet rá, hogy lelkiismeretüket megnyugtassák és bizonyítsák, hogy az Isten nevében pletykáltak. Sőt, imádságukban hangoztatják, hogy őket mindenben csak és egyes-egyedül a szeretet vezérli; ezért ájtatosan imádkoznak azok megtéréséért, akiket előbb megrágalmaztak vagy meggyanúsítottak. Akik szívükben hamissággal imádkoznak, súlyosabb büntetést kapnak, mint akik imádkozás nélkül hamiskodnak, mert hamisságukat képmutatással tetézik. Akik ilyen szívvel még az Igéhez is nyúlnak és „kegyességi gyakorlatképpen” bibliáznak egyrészt, hogy lelkiismeretüket megnyugtassák, másrészt, hogy az emberek előtt kegyességüket bizonyítsák, harmadrészt, hogy kiváló bibliamagyarázók tekintélyét élvezzék, nem menekülhetnek attól, hogy valami tévtan bojtorjánja beléjük akadjon; ilyen oka van annak, hogy annyi képtelen és téves bibliamagyarázat van a gyülekezetekben elterjedve. Engedetlen, s nem becsületes úton járó tanítók fertőzik a gyülekezeteket, kik nem Krisztusnak, hanem önmaguknak akarják a tekintélyt biztosítani.

Van beteges éneklés. A dalok, népdalok azelőtt szívből fakadtak, s akik továbbadták, szívből énekeltek és a szövegben saját lelkük tükörképét látták. Később nem törődtek ezzel a visszhanggal és zenei élvezetet kerestek a dalok éneklésével, vagy még annyit sem, csupán valami hangzavart, mely elkábítja a dalolót, mint a cigarettafüst; vagyis az éneklés értelmetlenné vált. Ugyanez a folyamat ment végbe az istenes énekek éneklésénél. Arra írták őket, hogy imádkozva énekeljük azokat; de a legtöbben a szöveg értelmét meg se figyelve, sőt még a szép éneklésre sem igyekezve, úgy rángatják az éneklést, mint

a fővárosi verklis rángatta a verklit; mások meg üvöltve énekelnek, a buzgóságot ordítással fejezve ki. Az ilyen éneklésnél a fizikai fáradság oly nagy, hogy a szöveg értelmének megfigyelésére nem marad erő. Az ordítva éneklők az éneket nem imádkozhatják; éppen olyan céltalan és értelmetlen a teljesítményük, mint amikor egyesek ordítva imádkoznak, egyszerre harmincan, negyvenen. A református templomokban is voltak ilyen mester-ordítók, de csak az éneklésben. Az Isten, aki a rejtve mondott, sűgva kért imádságokra figyel, vajon hallja-e ezeket az ordított imádságokat? Aligha, hiszen az ordítók se tudják, mit ordítanak. Az égiek pedig a gondolatokat nézik és nem a nagy hangra figyelnek. Mennyivel másképpen hallják az égiek a halk hangon énekelt, de a szív teljes odaadásával figyelt éneket, melyet imádvá és imádkozva mond el az ember! De ahhoz, hogy az énekeket imádkozni lehessen, oly énekeket kell írni, melyben az imádság szelleme nyilatkozik meg, s amelyek olyan gondolatokat tartalmaznak, amelyek ma az imádság tárgyai. A zsoltárok igen szép és Istentől ihletett énekek, de részben avult, részben az elposványosított és kiüresített szövegüket reformálni kellene a bibliai gondolatokhoz, melyek ma érvényre nem jutnak. A sokszor könnyű szövegű, csengő-bongó, olykor operett-dallamú szövegeket komolyabbakká kellene tenni s az operett dallamokat kihagyni. Szent komolyságnak és Istenfélelemnek kell a csiricsaré hangulatot felváltania. Egyes kisebb felekezeteknek hozzá nem értőktől fordított nehézkes, sokszor ügyetlen, lapos és értelmetlen szövegét hozzáértőkkel újra kellene íratni. A művészet Isten ajándéka. Szükségesek és jók az egyházi ének- és zeneelőadások, de nem arra valók, hogy imádkozó gondolatainkat Isten felé közvetítsék, hanem, hogy az emberek felé. Isten felé egyszerűség, tisztaság és alávetettség jellemezze beszédünket. Ha ilyenkor művészi külső foglal le, imádkozásunk beteg.

Riffsvárás
éneklés könyv

Van beteg bizonyágtétel is. Az igazi bizonyágtétellel Isten mellett tanúskodunk; ha ebbe saját magunk kiválóságait, személyünk fontosságát, saját életünk eredményeit is belekeverjük, akkor bizonyágtételünk erejét veszti; sőt, egészen hatástalanná válik; vagy pedig sátáni bizonyágtétellé válhatik. Ízetlen a mosolygó bizonykodás, hogy milyen boldogok vagyunk Mi! – mióta Krisztus követői vagyunk; érezzük, hogy a hangsúly a bizonyágtévő személyen van: Nézzetek rám! Csodáljatok! Ilyen mosolygó, magukat kiemelő bizonyágtévőket gyakran alkalmaznak belmissziói gyakorlattal rendelkező lelkészek, s akik hallgatják őket, vagy olyan érdekesen vágnak szerepelni, mint a szónokló egyén, vagy unottan fordulnak el az ízetlen dicsekvőtől. Van egészséges bizonyágtétel. Ennél a hangsúly a bizonyágtévőről Jézusra megy át; akik a bizonyágtételt hallgatják, elfeledkeznek arról, aki beszél és lelkük megtelik azal, akiről beszélnek. Mert az egészséges bizonyágtévőnek nem az a fontos, hogy önmagát mutassa be a hallgatóinak.

ZÁRSZÓ

BETEG – EGÉSZSÉGES!

E két pólus körül forogtak gondolataink. Beteg az, ami emberivel telik meg; egészséges az, aminek tartalma az embereket szerető, az ember után a földre nyúló, az embert megszabadító Isten; Hús és Szellem! Oly egyszerű a gyógyulás útja! Veszítsd el magadat, hogy megnyerjed Krisztust! Zörgess a láthatatlan ajtón imádsággal! Keressétek Őt az elsötétülő világban! Kérjétek, hogy jelentse ki magát! S ha Rá néztek, minden másról elfeledkezve, meggyógyultok, mint a mérgekgyóktól megmérgezett zsidók, kik a keresztre szögezett érc kígyóra függesztették szemüket. Betegségek egész sora vonult el az olvasó szeme előtt. Talán olyanok is olvasni fogják ezeket a sorokat, akik valamiben találva érzik magukat, s lelkükben tiltakozás ébred. Nyíltszívű, igazságot kereső ember észre fogja venni, hogy ha igaz az, hogy a keresztyénség nem evilági mozgalom, s hogy az egyház lényegében a materiális világban és annak fegyverével el nem érhető, meg nem támadható; továbbá az egyház evilági köntösének vagy lakásának építésével az egyház maga még nem épül, legfeljebb elkényelmesedik; akkor lehetetlen az, hogy a felsorolt betegségek az egyház építésének útjában álljanak. Ha útjában állnának, akkor el kell őket háritani. Sokan, igen sokan nem fogják józannak és gyakorlatiasnak tartani a szerző álláspontját, és szerintem ennek oka látáskülönbség. A kifogást emelők nem hiszik azt, hogy evilág történelmén belül vagy kívül egy másik történelem alakul ki, melyet a mi szemünk alig lát; mely mégis biztosabb, állandóbb, valóságosabb, mint az a történet, melyet ők látnak és ők építenek. A „világiasság” és „túvilágiság” kétféle álláspontja néz itt egymással farkasszemet. Mi, kik az egyháznak a testi halálon túl is megmaradó részét akarjuk főképp építeni, nem tartjuk józanoknak azokat, akik a

külső, elvesző ruhát, házat építik, melyből az egyház egykor kiköltözik majd, s akkor az ő munkájuk megég. Ők minket nem tartanak józanoknak. Melyikünk a beteg? Mi nyugodtan várjuk Isten, és az Istentől vezetett történelem ítéletét! A mi munkánk nyomán nem születnek mindig külső, feltűnő eredmények: munkánk gyümölcsének nagyobb része láthatatlan marad. Ezért nem kapunk elismerést, inkább lenézést, sőt üldözést. Akik földi, evilági tisztességet keresnek, kerülnek minket. Jól van ez így! Csak így maradhatnak tisztán soraink! Ámbátor még a 12 közül is egy Júdás volt! Tudom, hogy mivel mi teljes erőnkől a Krisztus láthatatlan egyházán akarunk dolgozni, azok, akik földi, külső szervezeteket építenek, bennünket legjobb esetben álmodozóknak néznek; sokan azonban betegeknek nyilvánítanak és a pietizmus vádját emelik ellenünk. Egyébiránt komoly, pozitív, tehát nem bibliatagadó lelkészek arra akarják rávenni a hozzánk hasonlóan látókat, hogy vegyenek részt az ő munkájukban, mely az egyházak külső szervezeteit erősíti más felekezetek halászó, sőt hódító tevékenységével szemben. Nekik szent az egyház, mely szóval ők egy felekezetet neveznek meg. Szeretném a jóindulatú felekezetépítőkkal szemben álláspontunkat tisztázni. A mi munkánk az ő munkájukat nem zavarja, sőt erősíti, amennyiben csakugyan Krisztus tekintélyét akarják növelni ilyen vagy olyan egyházukban. Nincs okuk rá, hogy ellenségnek tekintsenek bennünket. A liturgikusok utóbbi időben mindig gyakrabban mondták el különböző szertartások alkalmával a Hiszekegyet s abban ezt a mondatot: „Hiszek egy közöséges anyaszentegyházat” vagy más szavakkal: hiszek egyetlen egy (tehát felekezetekre nem osztható), katolikus (egyetemes) egyházat, mely mindenütt ugyanaz, tehát nem különböztethető meg felekezetek szerint. Ha ők ezt hiszik, miért bántanak bennünket? Kik ezt nem csak értelmünkkel, dogmaképpen hisszük; hanem gyakorlatilag tettekben, valóságban. A mi szemünk elől eltűn-

nek a felekezetek határai és szeretnénk mindenkinek egyformán szolgálatára lenni, különösen a mostani napokban, amikor a megmaradás feltételévé lett, hogy egyek legyünk. Sok protestáns saját egyházának létét félti a római katolikus (ellentmondás van a szóban, mert ha katolikus, akkor már nem lehet római, csak egyetemes) egyháznak azzal a magahitt álláspontjával szemben, hogy ő az egyetlen igazi és mindenkinek meg kell hajolnia őelőtte. Mi nem osztjuk a rómaiaknak ezt a felfogását, és szeretnénk kérni őket, ha erre emberi módunk volna, hogy a tisztán evilági téves eszméjüktől keressenek szabadulást, mert ilyen felfogással Krisztus láthatatlan testét építeni nem lehet, de az is bizonyos, hogy e téves római felfogás ellen nem lehet azzal küzdeni, hogy a protestáns egyházak, elhagyván a reformátorok alapját ugyanarra a világi álláspontra helyezkednek és nem az egy, igazán katolikus, bibliai álláspontról küzdenek. Nem a reverzális-vadászat fogja eldönteni a háborút, hanem az, ki tud több szellemiséget a küzdelembe bevinni. A protestáns egyházaknak nincs szükségük azokra, akik családi békességért vagy egy kisasszony szeméért eladják magukat; legyünk kevesebben, de akik maradunk, legyen mind férfi a gáton! Ne a tiltakozásból éljünk, mert a szakadozott tömlőből nem tudjuk a víz kiszivárgását megakadályozni; hanem a Krisztus mellett való vallástétel legyen fegyverünk (protesto, protestor), s ezzel a fegyverrel a jóakarató római katolikusokat is meggyőzhetjük, hogy mi nem vagyunk ellenségeik! Nekünk a zászlót kell magasra emelnünk és nem a földön mászkáló férgekkel vennünk fel a harcot. Minden felekezetben vannak alacsony lelkű emberek, kik alacsony eszközökkel küzdenek; de az ilyen alacsonyág annak a felekezetnek árt többet, amely ilyen eszközöket vesz kezébe. Családi életek felzavarásával harcoló lélek vadászok lesznek a férgeseket ellenfeleikről és magukra szedik fel őket. Akik árulók az egyik csoportban, árulók lesznek a másik csoportban is!

Az ilyenekkel rossz szellemiség költözik be abba a társaságba, mely őket magába fogadja: jó elveszteni őket és nem jó megkapni őket. Minden tábor erejét azok növelik, akik szellemükkel a magasabb régiókat keresik és azokban élnek. Nincs nagyobb esztelenség, mint ezeket elhallgattatni, félretolni, hogy aztán az alacsonyabb elem emelkedjék fel és éreztesse befolyását. Népüket teszik tönkre, akik akadályozzák azt, hogy a tiszta, világoslelkű emberek egymással szorosabb kapcsolatot keressenek. (Esztelen jelző az olyan, hogy „a lelkész minden hívének egyformán lelkésze”, s ezért azok, akik egész szívükkel keresik Istent, nem léphetnek egymással szorosabb szövetségre, hogy a hanyagok, tétlenek, közönyösek megsértve ne érezzék magukat. Az ilyen gyülekezetekben a tölgyeket mind a zsurló magasságára vágják le, hogy egyenlőség legyen. Vajon az ilyen elégedetlenkedő lelkész nem a zsurlók közül való-e, hogy azok álláspontját oly lelkesen képviseli? Krisztus egyháza a kiválasztáson alapul; egyesek előremennek s kimennek a többiek közül, hogy aztán a többieket is maguk után vonják. Aki a kiválasztódást akadályozza, Sátán ügyét képviseli, nem Krisztusét!) Az egyháznak, mely a kihívás és elkülönítés isteni tettein keresztül válhatik Krisztus menyasszonyává (Róma 8,29–30), életfeltétele, hogy az isteni kiválasztás és elkülönülés megtörténjék. Isten nem használhatta Ábrahámot, míg ki nem ment Úrból és Háránból. Súlyos betegség, ha valaki azt képzeli, hogy másként élet nem lehetséges, csak a korpa közé elkeveredve. A világosság fiai a hegytetőre menjenek! Közösséget nem lehet Isten iránt közömbös, sőt ellenséges, haszonleső és földi előnyöket hajhászó emberekkel élni. Az úrvacsora kommunió és nem értelmetlen szertartás. Azok veszik az Úr vacsoráját, azok eszik az Úrnak húsát, akik az ő magányos, véres útján járnak evilágban. Pál intett: „Menjetek ki közülök, szakadjatok el tőlük; tisztátalant ne érintsetek és én magamhoz fogadlak titeket.” (II. Kor. 6,17) „Az Istennel nem

törődő emberekkel összekeveredve nem mehetünk Istenhez, csak ha elállunk minden hamisságtól" (II. Tim. 2,19). Ez nem jelenti azt, hogy elhagyjuk azokat, akik közül kimegyünk; hanem azt jelenti, hogy eledeléért megyünk, hogy azzal térhessünk vissza azokhoz, akiket egy időre elhagyunk.

Az ilyen „előre menésnek” semmi köze sincs a gögös különváláshoz, melyet törvényeskedő s minden „kivüllevőt” lenéző kegyeskedőknél találunk. Van beteg elkülönülés és van egészséges elkülönülés!

Jól tudom, hogy akik az egyház egyenletébe az egyenlet másik oldalára a papi ruhát, a templomépületet, az egyház jelenlegi jogi szervezetét írják, igen meg fognak botránkozni e dolgozat több pontján, mert eddig is ezt tették. Sohasem jutott eszünkbe megtámadni a protestáns egyházak szent örökségét, a reformátorok tanítását, a mártírok véréből megszentelt történetet és azt a közösséget, mely a reformátorokat a reformátorok szellemi utódaival összeköti. De azok, akik ezt a szent közösséget kiejtették kezükből; akiknek nem az igazság a fontos; akik a reformátorok tanítását az észelvű, liberális tudálékossággal cserélték fel, vagy annak csak betűjét őrzik, de nem evangéliumát, nem értik meg, hogy az egyház más, mint szertartás, hitcikk betűje, papi hatalom. Ez az alsóbbrendű egyházfelfogás nem az egyház tisztaságát őrzi, hanem a világ tekintélyét; ezért eltűri magában sokszor a durva vétkezőket; de nem tűri el azokat, akik a Biblia szellemiségével meg akarják újítani az egyházat, folytatni a reformátorok munkáját. Mi az ellen tiltakozunk, hogy az egyházból csak a körmöket, hajszálakat, csontokat őrizzék szent kegyelettel arany ereklyetartóban. Pedig nekünk is kedves a múlt; meleg szeretettel őrizzük a múltat és szívesen ülünk le egy ősi templomban, melyben valaha a Biblia fordítója prédikált; elfogódottnan ülünk bele székekbe, melyek századok hűséges ígehirdetéseinek tanúi. De ha szeretjük is őket, bálványt nem csinálunk belőlük! Nem tesszük azon-

ban vitrinbe azt a tárgyat, amelyet értelmetlen, durva lelkű emberek összepiszkoltak, hacsak meg nem mossuk őket! Azért mondjuk: Mossátok le a hitetlenség és kételkedés szennyétől az ősök örökét!

Hitetlenség és kételkedés szennyéről beszéltem. Nem mintha minden hitetlenséget és kételyt beszennyezőnek tartanék. A tudatlan ember is hitetlen és a meggyötört ember is kételkedhetik tisztessége megtartása mellett; vannak hitetlenek, kik nemesebb életet élnek, mint sok kikent, kifent kegyes! De ha valaki nem hisz egy ügyet, melynek vallói közé került, menjen ki abból a társaságból és ne élvezze tovább annak a társaságnak az előnyeit! Igenis beszennyező az olyan hitetlenség, melynek vallója tovább élvezi a lelkészi vagy professzori állás előnyeit. Azt a hazugságot nem szabad az egyházban meghagyni, mely valakit keresztyén teológia tanáraként vagy igehirdetőjeként fizet! Aki megtagadja a Bibliát, menjen a hitetlen a hitetlenek közé és a pénzért vagy tanítói tekintélyért ne hordja magán a talárt! Értük lett gonosz jelentésű ez a szó: elpalástol! Miért kelljen a palást szó alatt prédát, ragadmányt sejtünk?! Ezt a gyalázatot le kell törölnünk a keresztyén egyházzal! Miért kelljen a papzsákban telhetlenséget és kicsapongást keresnünk? Miért nem jelent a papzsák a szegényeknek vitt szeretet-adományokat, vagy az olvasni vitt könyveket, a Bibliát? Ezek a szavak vádolnak bennünket és nekünk tisztázni kell magunkat e vádak alól! Azért szükséges volt „beteg valósággról” írni, hogy felkeltsük az emberekben a hitet, hogy van egészséges keresztyénség is és azt papok is hirdethetik. Az egészséges papok tekintélyéért írtam a beteg papokról.

Papzsákjuk azonban a prédikátoroknak és az egyes missziói egyesületek titkárainak is van. Sőt, ez sokszor nagyobbra van szabva, mert az ájtatos „tized” több helyet, nagyobb zsákot követel! Haragudjanak rám azok, akiket megsértettem, nem bánom, bár szeretetből írtam e könyvecskét! Nem az-

zal fejezem be, hogy akinek nem inge, ne vegye magára, hanem azzal, hogy akinek inge, vesse le magáról! Az utolsó szó azonban ne ez legyen! Amikor ebben a fejtegetésben a keresztyének különböző csoportjait ismertettem, csaknem minden alkalommal megkülönböztettem az ismertetett csoportban jóhiszemű és rosszhiszemű elemet. Mindenütt vannak olyanok, akik őszintén csinálják és szólnak csoportjuk eszméit és irányelveit és vannak olyanok, akik nem őszintén, nem meggyőződésből, hanem bizonyos rejtett cél érdekében állanak az illető csoportban. Az őszinték igazságot keresnek, akik nem őszinték, földi érdeket. A szíveket és veséket próbáló Isten nem liberálisokra, ortodoxokra, pietistákra, szabadokra, egyháziaskodókra, törvényeskedőkre, felekezetieskedőkre osztja a keresztyéneket, azokat, akik magukat Krisztusról nevezik, hanem őszintékre és képmutatókra. Mindannyian Istentől messze kezdjük életünk futását, sötétségből, tudatlanságból indulunk ki és úgy haladunk a világosságba, az Istenismeretbe, Isten közelébe. Hogy ezen a zarándokúton honnan indulunk ki, nem tőlünk függ, hanem Istentől, aki akaratom és tudtom nélkül helyez bennünket ilyen vagy olyan környezetbe; egyiket hívő protestáns vagy baptista, harmadikat hitetlen vagy ortodox, esetleg közönyös környezetbe, és ez a kezdet egész életünkre rányomja bélyegét. Római katolikus nevelés éppen úgy formálja a jellemet, mint az adventista vagy darwinista nevelés. Lehet, hogy halálunkig abban a csoportban maradunk, amelybe születünk. Lehet, hogy későbbi meggyőződésünk más csoportba visz át; lehet, hogy a csoportok egész sorát járjuk át. Liberális szülők gyermeke lehet hívő keresztyénné; az ortodoxból lehet pietista. Nem az a lényeges, hogy pillanatnyilag melyik csoportban állunk; hanem az, hogy Isten felé van-e fordítva arcunk vagy alacsony, önző földi érdekek felé. Az a kérdés, hogy az igazságot keressük-e, vagy az igazság közömbös számunkra. Káin az oltár mellől indult el és az Isten-

nélküliség rettegésében végezte. A kapernaumi százados a pogány bizonytalanságból indult el és a Jézus-hit bizonyosságába jutott el. De éppen a kapernaumi százados esete teszi tarthatatlanná azt a pietista álláspontot, mely szigorúan elzárkózik és csak a magáéhoz hasonlóról akar tudni. Jelen világosságunk nem biztosíték arra, hogy abban megmaradjunk, mint ezt Júdás példája bizonyítja, ki apostol volt. Az apostol vigyázásra int, mert eleshetünk. Viszont mindazok, akik ma világosságban ülnek, egykor sötétségben voltak fogva. A világosságot nem egyszerűen adja Isten, s az ítélet nem világosságunk fokát fogja nézni, hanem hűségünket. Van jóhiszemű liberális, ki tévelygései miatt kerüli a pietistát; van őszinte ortodox, aki nem ismer jobbat annál, amibe belenevelkedett; van ügynevezett szektás, ki ugyanolyan hűséggel ragaszkodik társaságához, amellyel a római hitű egyházához; van pietista, ki nyakig ül pietista elfogultságokban, de őszintén úgy véli, hogy ezekben kell szolgálnia Istenét. Isten csak a hűséget nézi, mi azt, hogy olyan-e, mint mi vagyunk. Az elzárkózók hogy fogják a kisebb világosságban élőket a nagyobb fényre elvezetni, ha gőgösen elzárkóznak tőlük? Bizony mondom, hogy azok, ha őszinték, megelőzik a gőgös elbizakodottakat! Ne csoportunkhoz legyünk igazán hűek, hanem Krisztushoz, mert akkor Krisztust is jobban szolgáljuk; ne a felekezetet tegyük bálványnyá, hanem Krisztust feltétlen és egyetlen urunkká! Keresztyének, azaz Krisztus-félék legyünk, ne Pál, Apollós, Kéfás nevének viselői! Zsidóknak zsidókká, helléneknek hellénekké, törvénykövetőknek törvényben élökké legyünk; mindenkinek mindenfélévé és akkor teljesítjük hivatásunkat, mellyel Krisztus az ő egyetlen, örök és egyetlen egyházába elhívott bennünket! Erre azonban csak önzetlen, alázatos ember képes, aki azt keresi, ami Istennek kedves. Az egészséges keresztyénség legfőbb jele az egyetemesség.

Gondolja meg tehát minden olvasóm, hogy amikor e dolgozat az ő csoportjáról eltévedéseket, tu-

datlanságokat, sőt fonákságot említett meg, ezzel nem az egész csoport ellen akartam támadást intézni, csak a csoport tévedő, de főleg nem őszinte tagjait próbáltam keresztyén hűséggel figyelmeztetni, s még ezeket sem akartam meg- vagy elvetni, hanem arra bírni, hogy igyekezzenek megkülönböztetni az igazat és a hamisat. A legjobb fának is lehetnek vad hajtásai s azokat le kell vágni, különben a gyümölcs-termő ágak akadályozva lesznek a gyümölcsstermésben. Jézus szolgálatában írtam e sorokat, ki minden szőlővesszőt megmetsz, hogy az, akit kése alá vesz, több gyümölcsöt teremjen. Az elmúlt időkben a vin-cellérek elmulasztották a metszőkést kezükbe venni, azért támadt oly sok vadhajtás a Mester szőlőjében. Most ne haragudjanak arra, aki a kést kezébe vette! Nehéz időben fejezem be ezt a dolgot. Künn ágyúk dörögnek, gépfegyverek kepelnek, szegény népem sorsa szívemet szétrepedéssel fenyegeti. Nyugodtabb napokban kezdtem el írni; sokszor álmosan, kimerülten írtam egyenesen arra a papírra, amely az olvasó elé kerül. Csiszolni, javítani, szelidíteni nem volt időm és módom. Mindenki bocsásson meg azért, ami fáj neki! Az én szívemet is gyötrellem szorította össze, amikor írtam. Szervedésből született ez a kis könyv, tehát szeretetből. Vegyék szeretettel! Mert nem azok szeretnek minket, akik megkímélnék és nem akarnak fájdalmat okozni; hanem az szeret, aki mer fájdalmat okozni, de a fájdalom előbb az ő fájdalma volt.

Nem magamnak igyekeztem követőket toborozni ezzel a munkával, hanem egyedül Mesteremnek! Azzal a vággyal írtam, hogy minden más név dicsősége halványuljon el és csak az Ő neve legyen örökre áldott!

TARTALOMJEGYZÉK

Az anyagiasság betegségei5
Liturgia-betegség6
Művész-vallásosság8
A szervező betegség11
A szellem betegségei14
Húskeresztyének16
Kísértésben lévő keresztyének19
Az eladottság22
A megszállottság25
A lélek betegségei34
Az elme betegségei40
Istentelenség és anyagelvűség41
Szabadelvűek44
Az ortodoxia, mint betegség49
Beteges evangélizálás53
Önvizsgáló keresztyének55
Ahol sok a tanító57
Ahol lenézik a tanulást59
Az érzelemek betegségei61
Beteges miszticizmus63
A „szabadok” betegsége65
Az „egyháziasság” betegsége68
Beteg pietizmus72
Könnyű életet élő keresztyének75
Hangulatkeresztyének78
Az akarat betegségei82
Az a betegség, amely miatt az elhivottak nem lesznek kiválasztottak85
A felekezeti betegség89
A törvényeskedés betegsége95
Beteges kegyességi gyakorlatok98
beteges bibliaolvasás99
beteges imádkozás100
beteges éneklés103
beteges bizonyágtétel105
Zárszó106

Csia Lajos

1887-1962

Királyházán, Ugocsa vármegyében született. Szülei mérnöki pályára szánták, mivel rokonának, a nyíregyházi gépgyár tulajdonosának nem volt örököse. Őt szánták igazgatónak. Csia Lajos a gimnázium utolsó évében megtért, s ezután inkább a teológiát választotta.

1905-1909 között a Budapesti Teológiai Akadémián, majd a Pázmány Péter Tudományegyetemen, később a kölni egyetemen folytatta tanulmányait. A Biblia nyelvein kívül ismert keleti nyelveket és több európai nyelven is beszélt. Bibliakutató volt. A felismert bibliai igazságokat még akkor is hirdette, amikor emiatt mellőzést és üldöztetést kellett szenvednie. Éveken át volt börtönlelkész, fájt a szíve az elveszettekért. Írt egy-egy füzetet "Az utcagyerek" és "Az utcalány" címmel, amelyek a társadalom periferiájára szorult fiatalok sorsát ábrázolják. Megkereste az "utolsókat", akikkel senki nem törődött.

Szenvedett az Egyetemes Egyház elvilágiasodása miatt, írásaiban feltárja a bajokat, ám nem az ítélkezés, hanem a gyógyító szeretet jegyében. Hitoktatóként ment nyugdíjba. Élete utolsó szakaszában is a legegyszerűbb emberek életét élte. Halálos ágyán mindenkitől bocsánatot kért, akit akaratlanul is megbántott.